

Till statsrådet och chefen för Jordbruksdepartementet

Vid sitt sammanträde den 17 november 1994 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa jaktfrågor.

Den 17 november 1994 förordnade dåvarande chefen för Jordbruksdepartementet, statsrådet Margareta Winberg, före detta riksdagsledamoten Ulla Pettersson som särskild utredare.

Såsom experter förordnades den 10 april 1995 avdelningsdirektören Christer Borgh, Nina Edlund, jägmästaren Karl Henriksson, direktören Gunilla Kärrbrand, förbundsjuristen Bernt Lindqvist, länsjaktvårdskonsulenten Britt-Marie Nordquist, distriktsordföranden Irene Olsson, dåvarande förbundsordföranden Jan-Olof Pettersson, ombudsmannen Börje Waldebring och kanslirådet Bjarne Örnstedt.

Den 12 januari 1995 förordnades hovrättsassessorn Christer Ganelind att fr.o.m. den 1 mars 1995 vara sekreterare i utredningen.

Utredningen, som antagit namnet Utredningen om vissa jaktfrågor (Jo 1994:06), får härmed överlämna betänkandet Jaktens villkor – en utredning om vissa jaktfrågor.

Utredningsarbetet är härmed avslutat.

Stockholm den 30 juni 1997

Ulla Pettersson

/Christer Ganelind

Innehållsförteckning

	Sida
<i>Sammanfattning</i>	13
<i>Författningsförslag</i>	19
1. Förslag till Lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	19
2. Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:894) om jaktvårds- områden	22
3. Förslag till Lag om jaktkortsregistret och jägarexamens- registret	38
4. Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:895) om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt	40
5. Förslag till Lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om sam- äganderätt	41
6. Förslag till Förordning om ändring i jaktförordningen (1987:905)	42
7. Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1980:896) om jaktvårdsområden	45
8. Förslag till Förordning om jaktkortsregistret och jägar- examensregistret	47
9. Förslag till Förordning om bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationer	49
10. Förslag till Förordning om ändring i fastighetsregisterkun- gårelsen (1974:1059)	51
<i>I Utredningsarbetet</i>	53
1.1 Utredningsuppdraget	53
1.2 Hur utredningsuppdraget har bedrivits	54
1.3 Dispositionen av betänkandet	55

2	<i>Viltvård</i>	57
2.1	Inledning	57
2.2	Olika begrepp	57
2.3	Åtgärder för att främja viltvården respektive jaktvården	59
2.4	Slutsatser	62
3	<i>Fler jakttillfällen</i>	65
3.1	Utredningens överväganden och förslag i sammanfattning	65
3.2	Utredningens direktiv	67
3.3	Redovisning av utredningens undersökningar	69
	3.3.1 Jaktmarker	69
	3.3.2 Jägare	94
	3.3.3 Presumptiva jägare	101
3.4	Överväganden och förslag	106
	3.4.1 Inledning	106
	3.4.2 Behov av fler jakttillfällen	107
	3.4.3 Jaktmarkerna och deras möjlighet att ge fler jakttill- fällena	110
	3.4.4 Att fånga upp de nyblivna jägarnas jaktintresse.....	127
4	<i>Jakt på allmänt vatten</i>	129
4.1	Sammanfattning av utredningens förslag	129
4.2	En kort historik	130
4.3	Gällande lagstiftning	133
	4.3.1 Jakt på enskilt vatten	133
	4.3.2 Jakt på allmänt vatten m.m.	134
	4.3.3 Allmänt vatten och enskilt vatten	136
	4.3.4 Jägarexamen	140
4.4	Kort om jaktformer för sjöfåglar (ur boken Att jaga av Karl Henning)	141
	4.4.1 Simänder	141
	4.4.2 Dykänder	142
4.5	Länsstyrelsernas tillståndsgivning	143
	4.5.1 Insjöar	143
	4.5.2 Hav.....	144
4.6	Utvärderingar gjorda av länsstyrelser	150
	4.6.1 Länsstyrelsen i Västerbottens län	150

4.6.2	Länsstyrelsen i Blekinge län	151
4.6.3	Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län	152
4.7	Naturvårdsverkets beslut den 8 augusti 1996 som överlämnats till utredningen för beaktande	152
4.8	Sammanställning från Lantmäteriverket beträffande svenska kronoholmar	154
4.9	Överväganden och förslag	156
4.9.1	Inledning	156
4.9.2	Överväganden	157
4.9.3	Förslag	164
4.9.4	Konsekvenser i allmänhet	165
4.10	Miljökonsekvensbeskrivning	166
5	<i>Avgifter för upplåtelse av nyttjanderätt till jakt m.m.</i>	171
5.1	Utredningens överväganden och förslag i sammanfattning	171
5.2	Inledning	172
5.3	Standardavtal för jaktupplåtelser och värderingsmallar som grund för avgiftsberäkningen	172
5.4	Undersökningar	173
5.4.1	Skogsbolag	173
5.4.2	Kyrkan	179
5.4.3	Kommuner	183
5.4.4	Enskilda fastighetsägare	186
5.4.5	Jägarna	188
5.5	Överväganden	189
5.5.1	Utvecklingen på prisområdet	189
5.5.2	Metoden med anbudsförfarande vid jaktupplåtelser	198
6	<i>Besittningsskydd vid upplåtelse av jakträtt m.m.</i>	201
6.1	Utredningens förslag i sammanfattning	201
6.2	Inledning	202
6.3	Kort historisk bakgrund till nu gällande lagstiftning	203
6.4	Gällande lagstiftning	205
6.4.1	Bakgrund till besittningsskyddsreglerna i jordabalken (ur Folke Grauers, Lärobok i nyttjanderätt)	205
6.4.2	Bakgrund till besittningsskyddsreglerna i lagen (1957:390) om fiskearrenden	206

6.4.3	Bakgrund till besittningsskyddsreglerna i jaktlagen	207
6.4.4	Bestämmelser om upplåtelse av jakträtt	208
6.5	Några statistiska uppgifter	217
6.5.1	Inledning	217
6.5.2	Skogsbolag	217
6.5.3	Kyrkan	220
6.5.4	Kommuner	227
6.5.5	Enskilda fastighetsägare	232
6.5.6	Jägare	233
6.6	Överväganden och förslag	241
6.6.1	Besittningsskyddet	241
6.6.2	Långa avstånd till jaktmarken	254
7	<i>Viltvårdsområden</i>	257
7.1	Utredningens förslag i sammanfattning	257
7.2	Inledning	260
7.3	Historisk bakgrund	261
7.4	Gällande lagstiftning	266
7.4.1	Inledning	266
7.4.2	Allmänna bestämmelser	267
7.4.3	Villkor för bildande	271
7.4.4	Verksamhet	273
7.4.5	Förfarandet vid bildandet	279
7.4.6	Stadgar	280
7.4.7	Organisation	281
7.4.8	Jaktvårdsområdes bestånd	284
7.4.9	Ansvar m.m.	286
7.5	Några statistiska uppgifter om jaktvårdsområden	288
7.5.1	Utvecklingen av jaktvårdsområden	288
7.5.2	Kostnader	292
7.5.3	Enkätundersökningar	294
7.6	Överväganden beträffande vissa huvudpunkter i utredningens förslag	301
7.6.1	Varför skall begreppet jaktvård ersättas med viltvård?	304
7.6.2	Tvångssamordning för att främja viltvården	306

7.6.3	Vilken befogenhet/bestämmanderätt bör en viltvårdsområdesförening ha inom ett viltvårdsområde?	329
7.6.4	Följdinskränkningar i anledning av områdesjakt och gemensamhetsjakt	338
7.6.5	Viltvårdsområdesföreningarnas bestämmanderätt i frågor om jakt och viltvård i förhållande till regeringsformen	344
7.6.6	Ersättning vid rådighetsinskränkningar	349
7.6.7	Europakonventionen och domstolsprövning	353
7.6.8	Majoritetskravet vid bildande av viltvårdsområden i särskilt ägosplittrade områden	356
7.7	Övriga överväganden och förslag	360
7.7.1	Inledning	360
7.7.2	Lagens rubrik och allmänna bestämmelser	360
7.7.3	Villkor för bildande	365
7.7.4	Verksamhet	368
7.7.5	Förfarandet vid bildandet	374
7.7.6	Stadgar	374
7.7.7	Organisation	376
7.7.8	Viltvårdsområdes bestånd	378
7.7.9	Överklagande m.m.	381
7.7.10	Bemyndiganden	382
8	<i>Begreppet jaktvård utmönstras i lagstiftningen</i>	383
9	<i>Administrationn av jakten</i>	385
9.1	Utredningens förslag i sammanfattning	385
9.2	Utredningens direktiv	387
9.3	Inledning	388
9.4	Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna och jägarorganisationerna liksom mellan jägarorganisationerna	389
9.4.1	Beskrivning av myndigheternas och organisationernas ansvar för och arbete med jaktfrågor och viltvårdsfrågor	389
9.4.2	Uppdraget till Svenska jägareförbundet att leda den praktiska viltvården och jakten	423

9.4.3	Myndigheters och organisationers syn på att frivillig- organisationer fullgör administrativa uppgifter inom jakt och viltvård	437
9.4.4	Statskontorets utredning	445
9.4.5	Överväganden och förslag	449
9.5	Jaktkortsregistret och jägarexamensregistret	463
9.5.1	Inledning	463
9.5.2	Jaktkortsregistret	463
9.5.3	Jägarexamensregistret	467
9.5.4	Överväganden och förslag	470
9.6	Informations- och upplysningsverksamheten	477
9.6.1	Inledning	477
9.6.2	De centrala myndigheterna	478
9.6.3	Länsstyrelserna	482
9.6.4	Skogsvårdsstyrelserna	483
9.6.5	Organisationerna	486
9.6.6	Överväganden och förslag	491
9.7	Länsvilt nämndernas arbetsuppgifter	495
9.7.1	Länsvilt nämnden	496
9.7.2	Myndigheters och organisationers inställning till läns- vilt nämndernas arbetsuppgifter	498
9.7.3	Överväganden och förslag	499
9.8	Riksvilt nämnd	500
9.8.1	Förslaget från Jägarnas riksförbund – Organisation av faunavård och jakt	500
9.8.2	Remissinstanserna	503
9.8.3	Överväganden och förslag	510
10	<i>Konsekvenserna av förslagen</i>	513
10.1	Inledning	513
10.2	Avsnitten fler jakttillfällen och jakt på allmänt vatten	513
10.3	Avsnittet avgifter för upplåtelse av nyttjanderätt till jakt m.m.	514
10.4	Avsnittet besittningsskydd vid upplåtelse av jakträtt	515
10.5	Avsnittet viltvårdsområden	515
10.6	Avsnittet administrationen av jakten	517

11	<i>Författningskommentar</i>	519
11.1	Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	519
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:894) om jaktvårdsområden	520
11.3	Förslaget till lag om jaktkortsregistret och jägarexamens- registret	532
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:895) om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt	537
11.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt	537
11.6	Förslaget till förordning om ändring i jaktförordningen (1987:905)	537
11.7	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1980:896) om jaktvårdsområden	538
11.8	Förslaget till förordning om jaktkortsregistret och jägar- examensregistret	539
11.9	Förslaget till förordning om bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna	540
11.10	Förslaget till förordning om ändring i fastighetsregister- kungörelsen (1974:1059)	543

Bilagor

- 1 Utredningens direktiv
- 2 Naturvårdsverkets uppdrag att följa och studera verksamheten med bildandet av jaktvårdsområden
- 3 Vissa jaktfrågor som berör privata markägare
- 4 Presumptiva jägare samt jägare – attityder och preferenser
- 5 Underlag till värderingsmallar och standardavtal för jaktupplåtelse m.m.

Sammanfattning

Utredningen behandlar i detta betänkande vissa jaktfrågor. Frågorna kan med utgångspunkt från direktiven sammanfattas i följande punkter.

- Undersöka hur fler personer skall kunna ges möjlighet att jaga.
- Analysera utvecklingen på prisområdet för jaktupplåtelser.
- Utvärdera besittningsskyddet vid upplåtelse av jakträtt.
- Utveckla jaktvårdsområdena så att de utgör en bas för lokalt inflytande under demokratiska former.
- Se över ansvarsfördelningen mellan myndigheterna och jägarorganisationerna liksom mellan organisationerna.

Fler jakttillfällen

I *kapitel 3 och 4* analyserar utredningen behovet av fler jakttillfällen och tillgången på jaktmark.

De undersökningar utredningen gjort bland jägare och vad utredningen valt att kalla presumtiva jägare visar att det finns behov av fler jakttillfällen. Genom bl.a. enkätundersökningar har utredningen undersökt hur jaktmarkerna utnyttjas i dag och vilka möjligheter det finns att skapa fler jakttillfällen där.

Utredningen konstaterar att småviltjakten på statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen redan i dag gör det möjligt för ett stort antal marklösa jägare att bedriva småviltjakt. När det gäller våra nationalparker och naturreservat gör utredningen den bedömningen att det inte är möjligt att skapa fler jakttillfällen där. I fråga om statlig mark som förvaltas av Försvarsmakten föreslår utredningen att reglerna vad gäller jaktupplåtelser ses över. Utredningen föreslår utökade möjligheter att jaga fågel och mink på allmänt vatten.

Utredningens undersökning av de sex största skogsbolagens mark och den kyrkliga marken visar att all jaktbar mark utnyttjas för jakt men att det finns utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag. Även när det gäller den kommunala marken är marken i det närmaste fullt utnyttjad och det finns endast ett litet utrymme för fler jakttillfällen. Resultatet från undersökningen av de privata brukningsenheterna visar att dessa utnyttjas i mycket hög grad för jakt.

Enligt utredningen är det möjligt att tillskapa fler jakttillfällen inom jaktvårdsområdena. Detta kan ske genom att ägare till små fastigheter får tillbaka rätten att upplåta jakträtten på sin fastighet. Varje fastighetsägare skall enligt utredningen ha rätt att genom upplåtelse av sin jakträtt sätta en annan person i sitt ställe.

Utredningen föreslår att jägarorganisationerna får i uppdrag att verka för införande av ett faddersystem.

Avgifter för upplåtelse av nyttjanderätt till jakt

I *kapitel 5* redovisas de undersökningar utredningen utfört för att utröna vilka priser som gäller vid upplåtelse av jakt i dag. Utredningen har jämfört materialet med de undersökningar Jakt- och viltvårdsberedningen gjorde år 1979 och 1980. Utredningen kommer fram till att nuvarande avgifter för upplåtelse av nyttjanderätt till jakt är på en acceptabel nivå samt att utvecklingen på avgiftsområdet sedan 1979/1980 följt konsumentprisindex. Utredningen anser att utvecklingen är godtagbar.

Metoden med anbudsförfarande är, enligt utredningens undersökningar, ytterst ovanlig i dag. Därför finns det inte skäl att föreslå några särskilda åtgärder för att arbeta bort anbudsförfandet som metod för prissättning på jaktupplåtelser.

Besittningsskyddet

Utredningen föreslår i *kapitel 6* att reglerna i 17 § jaktlagen (1987:259), om nyttjanderättshavarens rätt till förlängning av ett jakträttsavtal i vissa fall, skall upphöra. För att främja längre upplåtelsestider vill utredningen införa

andra tvingande regler. Utredningen föreslår att huvudregeln skall vara att tidsbestämda jakträttsavtal upphör att gälla först efter uppsägning och att det införs en lagstadgad uppsägningstid på tolv månader.

Bestämmelsen i nuvarande 15 § enligt vilken ett avtal som inte sägs upp inom rätt tid anses förlängt på en tid som motsvarar upplåtelseiden – dock längst fem år – blir kvar oförändrad.

Viltvårdsområden

Utredningen föreslår i *kapitel 7* relativt omfattande förändringar av den nuvarande jaktvårdsområdeslagstiftningen och döper samtidigt om institutet jaktvårdsområde till viltvårdsområde. Bland annat har det äganderättskydd som gäller enligt 2 kap. regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) föranlett vissa förändringar. Nedan sammanfattas de viktigaste förändringarna punktvis.

- Lagen föreslås omfatta hela landet. Det undantag som gällt för kronomark ovanför odlingsgränsen och mark på renbetesfjället upphör.
- Villkoren för att tvångsvis kunna bilda ett viltvårdsområde skärps. Området får bildas bara om det tillgodoser ett för viltvården angeläget allmänt intresse samt om fyra femtedelar av fastighetsägarna, vilka skall äga minst fyra femtedelar av viltvårdsområdets areal, medger det. I mycket starkt ägosplittrade områden införs en särbestämmelse.
- Fastigheter som genom avtal eller på annat sätt samordnat viltvården får inte anslutas till ett viltvårdsområde utan ägarens samtycke.
- Verksamheten inom ett viltvårdsområde regleras tydligare. Vad som får respektive inte får beslutas av en viltvårdsområdesförening skall tydligt framgå av lag eller underlydande författning.
- De möjligheter som finns i dag för en förening att inskränka jaktutövningsrätten minskar. Generella inskränkningar i rätten att jaga inom ett viltvårdsområde får endast gälla älg, kronhjort och dovhjort samt avse regler om områdesjakt, gemensamhetsjakt och avskjutningens omfattning.
- Beträffande småvilt får viltvårdsområdesföreningen alltjämt besluta om områdesjakt och upplåtelse av sådan jakt. Föreningens beslut omfattar inte fastighet som motsätter sig områdesjakt på småvilt.

- Den möjlighet som finns i dag att inskränka vissa fastighetsägares rätt att förfoga över jakträten genom upplåtelse försvinner.
- Systemet med jakträttsbevis lagfästs.
- Det blir möjligt att i vissa fall undanta en fastighet från områdesjakt om den ombildas eller nybildas.
- Det införs en bestämmelse i lagen som innebär att beslut med stöd av lagen inte får vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastighet.
- Beträffande stadgarna ändras kravet på vad de skall innehålla.
- Röstningsreglerna ändras så att rösträtt tillkommer endast fastighetsägarna i viktiga frågor som innebär inskränkningar i jakträten.
- Ett viltvårdsområde skall upplösas om fler än en femtedel av antalet fastighetsägare eller fastighetsägare som äger mer än en femtedel av viltvårdsområdets areal på två på varandra följande ordinarie föreningsstämmor uttalar sig för en upplösning.
- Bestämmelsen att ett område inte får upplösas innan tio år har förflutit från bildandebeslutet försvinner.
- Möjligheten att utesluta en fastighet ur ett viltvårdsområde utökas.
- Straffbestämmelsen i lagen utgår och ersätts med en möjlighet för föreningen att besluta om tillfällig avstängning från områdesjakt.
- Den prövning som länsstyrelsen och förvaltningsdomstol skall göra vid ett överklagande förändras. Länsstyrelsen och allmän förvaltningsdomstol skall i fortsättningen inte pröva bara beslutets laglighet utan även dess lämplighet.

Administrationen av jakten

I *kapitel 9* behandlar utredningen vad som kan kallas administrationen av jakten.

Utredningen föreslår att Svenska jägareförbundet inte skall ha statsmakternas uppdrag att ensamt ansvara för ledningen av den praktiska viltvården och jakten. Det bör i stället vara en gemensam uppgift för berörda myndigheter, - markägare, jägare och andra intressenter att i sin verksamhet verka för att målen för jakten och viltvården uppnås.

Ett fortsatt aktivt engagemang från medlemmarna i de båda jägarorganisationerna är av allmänt intresse. Ett medlemsrelaterat bidrag skall därför utgå till jägarorganisationerna för deras oegennyttiga allmänna verksamhet i frågor om jakt och viltvård. Utredningen föreslår att en förordning om bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna införs. I bidragsbeslutet skall preciseras vilka verksamheter jägarorganisationerna skall främja för att erhålla bidrag. För verksamheten bör fastställas mål och riktlinjer som fortlöpande kan utvärderas. Jägarorganisationerna skall i sin ansökan om bidrag redovisa hur denna verksamhet bedrivits. Utöver organisationsbidrag grundat på antal medlemmar skall det vara möjligt att ge bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationerna för vissa specifika uppdrag.

Av informations-, rättssäkerhets- och konkurrensskäl bör, enligt utredningen, en myndighet vara registeransvarig för jaktkortsregistret och jägarexamensregistret. Utredningen föreslår att Naturvårdsverket, som statlig tillsynsmyndighet för faunavård innefattande jakt och viltvård, ansvarar för dessa register.

Utredningen kommer fram till att det finns ett behov av opartisk information på jaktens och viltvårdens område. Det finns vidare ett behov av att informationen sprids bredare. Utredningen föreslår att Naturvårdsverket och skogsvårdsorganisationen får en mer aktiv roll inom detta område. Regeringen bör därför ställa medel ur jaktvårdsfonden till myndigheternas förfogande för informationsinsatser.

Utredningen föreslår den förändringen beträffande länsviltnämnderna att organisationsrepresentationen i nämnden kompletteras med en politisk företrädare.

Författningsförslag

1. Förslag till Lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs i fråga om jaktlagen (1987:259)
dels att 17-22 §§ skall upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 15 § skall ha följande lydelse,
dels att 15 och 16 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Upplåtelse av jakträtt i vissa fall

Upplåtelse av jakträtt

15 §¹

Har jakträtt upplåtits mot ersättning och gäller avtalet för viss tid som överstiger ett år, skall uppsägning alltid ske för att avtalet skall upphöra att gälla vid avtalstidens utgång. Sådan uppsägning skall ske på det sätt som gäller för uppsägning enligt 8 kap. 8 § jordabalken. Vill fastighetsägaren eller nyttjanderättshavaren att villkoren för avtalet ändras för en ny upplåtelseperiod, skall han meddela motparten detta i den ord-

I fråga om avtal, varigenom någon mot ersättning upplåter jakträtt åt annan, skall utöver vad som beträffande nyttjanderätt i allmänhet följer av 7 kap. jordabalken, gälla vad som sägs i 16 §. 16 § omfattar dock inte upplåtelser på två månader eller kortare tid om inte upplåtelsen på grund av förlängning eller eljest fortlöper under längre tid än två månader. Förbehåll som strider mot 16 § är utan verkan.

¹Senaste lydelse 1996:1554

Nuvarande lydelse

ning som gäller för uppsägning av avtalet. Uppsägning och begäran om villkorsändring skall ske senast två månader före avtalstidens utgång.

Om avtal som avses i första stycket inte sägs upp inom rätt tid, anses det förlängt på en tid som motsvarar upplåtelse tiden, dock längst fem år, eller, om begäran om villkorsändring har gjorts, på den tid och de villkor i övrigt som bestäms enligt 19 §.

Första och andra stycket gäller inte upplåtelser med stöd av rennäringslagen (1971:437). För upplåtelser som ingår i arrende eller hyra gäller särskilda bestämmelser.

Förbehåll som strider mot 15 § första eller andra stycket eller mot 17-22 §§ är utan verkan mot nyttjanderättshavaren eller den som har rätt att träda i hans ställe.

Föreslagen lydelse

Första stycket gäller inte upplåtelser med stöd av rennäringslagen (1971:437). För upplåtelser som ingår i arrende eller hyra gäller särskilda bestämmelser.

16 §

Vid upplåtelse på viss tid skall uppsägning alltid ske för att jakträttsavtal skall upphöra att gälla vid avtalstidens utgång.

Jakträttsavtal på bestämd tid överstigande ett år skall, om inte längre uppsägningstid avtalats, sägas upp senast tolv månader före upplåtelse tidens utgång. Om avtalet inte sägs upp inom rätt tid anses det förlängt på en tid som motsvarar upplåtelse tiden, dock längst fem år.

Jakträttsavtal på bestämd tid om ett år eller kortare och jakträttsavtal på obestämd tid, som fortlöpt mer än ett år, kan tidigast sägas upp för att upphöra att gälla vid det månadsskifte som inträffar närmast tolv månader från uppsägningen. För jakträttsavtal som fortlöpt ett år eller

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kortare gäller två månaders uppsägningstid.

Uppsägning skall ske på det sätt som gäller för uppsägning enligt 8 kap. 8 § jordabalken.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet, och som omfattas av de äldre bestämmelserna i 15-22 §§, gäller de nya bestämmelserna först efter den tidpunkt då upplåtelseiden för avtalet förlängts efter ikraftträdandet.

2. Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:894) om jaktvårdsområden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:894) om jaktvårdsområden

dels att nuvarande 7, 8, 11 och 12 §§ skall betecknas 8, 7, 12 respektive 12 a §§,

dels att rubriken till lagen samt 1-5, nya 7 och 8, 9-11, 12-17, 19-21, 23-29 och 31-33 §§ samt rubrikerna närmast före 26 och 32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 10 a och 35 §§ samt närmast före 10, 11, 12 och 35 §§ fyra nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om jaktvårdsområden

Lag om viltvårdsområden

Allmänna bestämmelser

1 §

I syfte att främja jaktvården och jakträttsinnehavarnas gemensamma intressen genom en samordning av jakten och viltvården kan enligt denna lag två eller flera fastigheter eller delar av fastigheter sammanföras till ett jaktvårdsområde och jakträttsinnehavare inom detta bilda en jaktvårdsområdesförening.

Enligt denna lag kan beslutas att ägare till fastigheter inom ett visst område (viltvårdsområde) skall samordna den jakt och de övriga åtgärder inom området som behövs för att främja viltvården. För genomförande av sådan samordning skall ägarna av de fastigheter som ingår i området bilda en viltvårdsområdesförening.

2 §

Ett jaktvårdsområde får inte omfatta mark, där samerna har rätt till jakt enligt rennäringslag-

Bildande av viltvårdsområden och verksamheten inom dessa får inte inskränka samernas rätt till

Nuvarande lydelse

en (1971:437), såvitt fråga är om kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition eller mark på renbetesfjällen. Beträffande annan mark, där samerna har rätt till jakt enligt rennäringslagen, får någon inskränkning inte ske i denna rätt genom bildande av jaktvårdsområden.

Den som äger mark som ingår i ett jaktvårdsområde är medlem i jaktvårdsområdesföreningen.

Den som på grund av upplåtelse har rätt att under minst ett jaktår (den 1 juli-den 30 juni) jaga på mark som ingår i ett jaktvårdsområde skall på begäran antas som medlem i jaktvårdsområdesföreningen under upplåtelsestiden, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Beslut om bildande av ett jaktvårdsområde meddelas av länsstyrelsen, som i samband därmed skall fastställa stadgar för jaktvårdsområdesföreningen i de hänseenden som anges i 21 §.

Om värdet av upplåten jakt rätt minskas genom bildandet av ett jaktvårdsområde, skall ersättningen för nyttjanderätten *ned-sättas med* skäligt belopp. Vill

Föreslagen lydelse

jakt enligt rennäringslagen (1971:437).

3 §

Den som äger fastighet som helt eller delvis ingår i ett viltvårdsområde är medlem i viltvårdsområdesföreningen.

Den som på grund av upplåtelse har rätt att under minst ett år jaga på fastighet eller del av fastighet som ingår i ett viltvårdsområde skall på begäran antas som medlem i viltvårdsområdesföreningen under upplåtelsestiden, om inte särskilda skäl föranleder annat.

4 §

Beslut om bildande av ett viltvårdsområde meddelas av länsstyrelsen, som i samband därmed skall fastställa stadgar för viltvårdsområdesföreningen i de hänseenden som anges i 21 §.

5 §

Om värdet av upplåten jakt rätt minskas genom bildandet av ett viltvårdsområde, skall ersättningen för nyttjanderätten *sänkas till* skäligt belopp. Vill nyttjan-

Nuvarande lydelse

nyttjanderättshavaren säga upp avtalet med anledning av bildandet, får han göra det. Innebär bildandet av *jaktvårdsområdet* att nyttjanderättens värde ökas, får fastighetsägaren säga upp avtalet, om nyttjanderättshavaren inte medger skälig höjning av ersättningen.

Talan om *nedsättning* av ersättningen skall väckas inom två månader från det nyttjanderättshavaren erhöll del av lagakraftvunnet beslut om bildande av *jaktvårdsområdet*. Den som vill säga upp avtalet skall göra det inom samma tid från det han fick del av beslutet. Iaktas inte tiden, är rätten till talan eller uppsägning förlorad.

Föreslagen lydelse

derättshavaren säga upp avtalet med anledning av bildandet, får han göra det. Innebär bildandet av *viltvårdsområdet* att nyttjanderättens värde ökas, får fastighetsägaren säga upp avtalet, om nyttjanderättshavaren inte medger skälig höjning av ersättningen.

Talan om *sänkning* av ersättningen skall väckas *vid fastighetsdomstol* inom två månader från det nyttjanderättshavaren erhöll del av lagakraftvunnet beslut om bildande av *viltvårdsområdet*. Den som vill säga upp avtalet skall göra det inom samma tid från det han fick del av beslutet. Iaktas inte tiden, är rätten till talan eller uppsägning förlorad.

Villkor för bildande

7 §

Ett *jaktvårdsområde* får bildas endast om en majoritet av fastighetsägarna medger det. Majoriteten skall utgöra minst *två tredjedelar* av antalet fastighetsägare och dessa skall äga minst *hälften* av *den mark som det är fråga om*.

För att ett *viltvårdsområde* skall få bildas krävs att bildandet

1. *främjar vården av berörda viltstammar,*
2. är lämpligt med hänsyn till *områdets* belägenhet och omfång samt viltstammarna.

8 §

För att ett *jaktvårdsområde* skall få bildas krävs att bildandet är lämpligt med hänsyn till *markområdets* belägenhet och omfång, *viltstammen samt förhållandena i övrigt*.

Om fastighetsägarna inom området inte är överens får ett *viltvårdsområde* bildas *endast om*

1. *det tillgodoser ett för viltvården angeläget allmänt intresse och*

Nuvarande lydelse

I ett *jaktvårdsområde* får inte tas in någon fastighet som med hänsyn till omfång eller användning eller av annan orsak saknar betydelse för *jaktvård*.

Mark som har samma ägare och som lämpligen bör bestå som en enhet för sig för jaktvård, får inte anslutas till ett *jaktvårdsområde* utan ägarens samtycke.

Föreslagen lydelse

2. en majoritet av fastighetsägarna medger det.

Majoriteten skall utgöra minst *fyra femtedelar* av antalet fastighetsägare och dessa skall äga minst *fyra femtedelar* av viltvårdsområdets areal. *I ett omarronderingsområde enligt 1 § jordförvärvslagen (1979:230) gäller i stället att majoriteten skall utgöra minst hälften av antalet fastighetsägare och dessa skall äga minst hälften av viltvårdsområdets areal.*

Vid omröstning har varje fastighetsägare, oavsett om han äger en eller flera fastigheter, en röst. Personer som äger fastighet med samäganderätt har en röst tillsammans.

9 §

I ett *viltvårdsområde* får inte tas in någon fastighet *eller del av fastighet* som med hänsyn till omfång eller användning eller av annan orsak saknar betydelse för *verksamheten i viltvårdsområdet*.

En fastighet eller flera med samma ägare som lämpligen kan bestå som en enhet för viltvård, får inte anslutas till ett *viltvårdsområde* utan ägarens samtycke. *Detsamma gäller då flera fastigheter med skilda ägare genom avtal eller på annat sätt samordnat viltvården.*

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Verksamhet***Stora rovdjur och klövvilt*10 §¹

För upplåtelse eller överlåtelse av jakträtt inom ett jaktvårdsområde får föreskrivas krav på tillstånd av jaktvårdsområdesföreningen.

Tillstånd får vägras endast

1. om den till vilken jakträtten upplåts eller överlåts inte förfogar över mark inom jaktvårdsområdet av sådan storlek som föreskrivs i föreningens stadgar,

2. om upplåtelsen eller överlåtelsen annars kan anses olämplig med hänsyn till jaktvärden eller på annat sätt är till avsevärd olägenhet för medlemmarna.

Jaktvårdsområdesföreningen får upplåta rätt till jakt som skall bedrivas gemensamt inom jaktvårdsområdet, om det finns föreskrifter om sådan upplåtelse i stadgarna.

Om det behövs med hänsyn till viltvärden får en viltvårdsområdesförening beträffande jakt efter älg, kronhjort och dovhjort vid föreningsstämma besluta

1. att jakten får bedrivas inom hela viltvårdsområdet oberoende av fastighetsgränserna (områdesjakt),

2. att områdesjakt inte får bedrivas enskilt utan endast tillsammans med övriga jakträtts-havare (gemensamhetsjakt) eller

3. om avskjutningens omfattning.

En viltvårdsområdesförening får, utöver vad som sägs i första stycket, besluta om

1. områdesjakt och gemensamhetsjakt beträffande stora rovdjur och övrigt klövvilt när det uppenbart behövs för att begränsa skador av sådant vilt,

2. avskjutningens omfattning beträffande rådjur när det uppenbart behövs för bevarandet av rådjursstammen.

10 a §

Om områdesjakt enligt 10 § första stycket skall bedrivas inom området får en viltvårdsområdesförening vid förenings-

¹ Senaste lydelse 1984:377

Nuvarande lydelse

På begäran av en fastighetsägare som av ideella skäl motsätter sig jakt skall hans fastighet undantas från jakt som inom jaktvårdsområdet skall bedrivas gemensamt.

En jaktvårdsområdesförening får bestämma att avgifter skall betalas för jakten inom jaktvårdsområdet och för viltbråd som fälls.

stämma
Föreslagen lydelse

besluta regler om att

1. det krävs tillstånd (jakt-rättsbevis) för att utöva sådan jakt,

2. föreningen får upplåta rätt till områdesjakt.

I fråga om jakträttsbevis får föreningen uppställa krav på minsta arealinnehav för att fler än ett bevis skall utfärdas per fastighet. I övrigt får jakträttsbevis inte vägras fastighetsägare eller jakträttshavare.

S m å v i l t

11 §

I fråga om småvilt får en viltvårdsområdesförening vid föreningsstämma besluta regler om

1. områdesjakt,

2. jakträttsbevis och upplåtelse av områdesjakt enligt 10 a §.

Beslut enligt första stycket gäller inte fastighet vars ägare anmält till föreningen att han inte vill delta i områdesjakt på småvilt.

A l l m ä n n a r e g l e r

12 §

På begäran av en fastighetsägare som av ideella skäl motsätter sig jakt skall hans fastighet undantas från områdesjakt.

Fastighet som ombildas eller nybildas genom fastighetsbildning får undantas från områdesjakt om fastigheten inte har så-

Nuvarande lydelse

En fastighetsägare är skyldig att tåla att anläggningar som behövs för viltvården utförs på hans mark inom jaktvårdsområdet, om det inte medför olägenhet av betydelse.

Föreslagen lydelse

dan storlek som bestäms i föreningens stadgar.

12 a §

En viltvårdsområdesförening får bestämma att avgifter skall betalas för jakten inom viltvårdsområdet och för vilt som fälls. För fastighet som undantagits från områdesjakt med stöd av 11 § får avgift endast tas ut för stora rovdjur och klövvilt. Medlem vars fastighet undantagits från jakt av ideella skäl får inte omfattas av avgiftsskyldighet.

Föreningens medel får användas endast till verksamhet som är förenlig med det ändamål som föreningen skall tillgodose.

Kan inte föreningens medelsbehov täckas med sådana avgifter som avses i första stycket får föreningen ta ut andra avgifter av medlemmarna, om det finns bestämmelser om det i stadgarna.

13 §

En viltvårdsområdesförening får inte driva verksamhet som främmande för det ändamål som föreningen skall tillgodose. Föreningen skall vid förvaltningen tillgodose fastighetsägarnas och andra medlemmars gemensamma bästa. Vid förvaltningen skall enskilda intressen beaktas i skälig omfattning.

Beslut med stöd av denna lag får inte vara så ingripande att pågående markanvändning av-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

sevärt försvåras inom berörd del av fastighet inom området.

Förfarandet vid bildande

14 §

Ansökan om bildande av ett *jaktvårdsområde* får göras av den som äger en fastighet som avses ingå i området. Ansökan skall göras hos länsstyrelsen.

Ansökan om bildande av ett *viltvårdsområde* får göras av den som äger en fastighet som avses ingå i området. Ansökan skall göras hos länsstyrelsen.

15 §

Ansökningshandlingarna skall innehålla

1. uppgift om vilka fastigheter som avses ingå i *jaktvårdsområdet*, deras areal och ägarnas namn och adresser samt karta över *jaktvårdsområdet*,
2. förslag till stadgar för *jaktvårdsområdesföreningen*,
3. utredning om fastighetsägarnas inställning till frågan om *jaktvårdsområdets* bildande.

Ansökningshandlingarna skall innehålla

1. uppgift om vilka fastigheter som avses ingå i *viltvårdsområdet*, deras areal och ägarnas namn och adresser samt karta över *viltvårdsområdet*,
2. förslag till stadgar för *viltvårdsområdesföreningen*,
3. utredning om fastighetsägarnas inställning till frågan om *viltvårdsområdets* bildande.

16 §

Frågan om bildande av ett *jaktvårdsområde* skall utredas vid en förrättning under ledning av en förrättningsman, om det inte är uppenbart att förutsättningar för bildandet saknas.

Länsstyrelsen får dock utan föregående förrättning besluta att bilda ett *jaktvårdsområde*, om alla fastighetsägare är ense om detta *eller om förrättning annars inte anses nödvändig*.

Frågan om bildande av ett *viltvårdsområde* skall utredas vid en förrättning under ledning av en förrättningsman, om det inte är uppenbart att förutsättningar för bildandet saknas.

Länsstyrelsen får dock utan föregående förrättning besluta att bilda ett *viltvårdsområde*, om alla fastighetsägare är ense om detta.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

Förrättningsmannen skall med ledning av ansökningshandlingarna och vad som i övrigt har förekommit göra upp ett förslag till *vilken mark* som bör ingå i *jaktvårdsområdet* och vilka stadgar som bör gälla för *jaktvårdsområdesföreningen*.

Förslaget skall behandlas vid sammanträde inför förrättningsmannen.

Förrättningsmannen skall med ledning av ansökningshandlingarna och vad som i övrigt har förekommit göra upp ett förslag till *vilka fastigheter* som bör ingå i *viltvårdsområdet* och vilka stadgar som bör gälla för *viltvårdsområdesföreningen*.

19 §

Vid förrättningen skall förutläggningarna för bildande av *jaktvårdsområdet* utredas.

Fastighetsägarna skall få tillfälle att yttra sig och *förebringa* utredning i frågor som är av betydelse för bildandet.

Vid förrättningen skall förutläggningarna för bildande av *viltvårdsområdet* utredas.

Fastighetsägarna skall få tillfälle att yttra sig och *lägga fram* utredning i frågor som är av betydelse för bildandet.

20 §

Förrättningsmannen skall *avge* ett utlåtande om *jaktvårdsområdet* bör komma till stånd. Finner förrättningsmannen att det bör ske, skall han i utlåtandet ta in förslag i fråga om *vilken mark* som området skall omfatta och förslag till stadgar för *jaktvårdsområdesföreningen*.

Förrättningen avslutas genom att utlåtandet och övriga förrättningshandlingar läggs fram för fastighetsägarna på tid och plats som bestämts vid sammanträde. Handlingarna hålls härefter tillgängliga för granskning under en månad.

Efter utgången av denna tid skall förrättningsmannen översända förrättningshandlingarna och de erinringar som kan ha framställts till länsstyrelsen.

Förrättningsmannen skall *lämna* ett utlåtande om *viltvårdsområdet* bör komma till stånd. Finner förrättningsmannen att det bör ske, skall han i utlåtandet ta in förslag i fråga om *vilka fastigheter* som området skall omfatta, *karta* och förslag till stadgar för *viltvårdsområdesföreningen*.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Stadgar**

21 §

Av stadgarna för en jaktvårdsområdesförening skall framgå

1. i vilken utsträckning jakten skall bedrivas gemensamt inom jaktvårdsområdet och grunderna i övrigt för jakten och viltvården,

2. vilka riktlinjer i övrigt som skall gälla för föreningens verksamhet,

3. grunderna för bestämmandet av avgifter till föreningen.

Av stadgarna för en viltvårdsområdesförening skall framgå

1. om områdesjakt och gemensamhetsjakt skall bedrivas,

2. om föreningen skall ha bestämmanderätt i övriga frågor som avses i 10-12 §§,

3. de förutsättningar som skall gälla för föreningens beslut i frågor som avses i 10-12 §§,

4. vilka riktlinjer i övrigt som skall gälla för föreningens verksamhet,

5. grunderna för bestämmandet av avgifter till föreningen,

6. grunderna för beslut om tillfällig avstängning från områdesjakt.

Organisation

23 §

För jaktvårdsområdesföreningen skall finnas en styrelse. Innan styrelsen har utsetts kan föreningen inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Styrelsen företräder föreningen mot tredje man.

För viltvårdsområdesföreningen skall finnas en styrelse. Innan styrelsen har utsetts kan föreningen inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Styrelsen företräder föreningen mot tredje man.

24 §

Medlemmarnas rätt att delta i handhavandet av jaktvårdsområdesföreningens angelägenheter utövas på jaktstämman.

Medlemmarnas rätt att delta i handhavandet av viltvårdsområdesföreningens angelägenheter utövas på föreningsstämman.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

25 §

I fråga om rösträtt och beslut på *jaktstämma* gäller, om inte annat följer av särskild bestämmelse i denna lag,

1. att varje medlem har en röst i frågor som rör åtgärder för viltvården och de närmare föreskrifterna för jaktutövningen med undantag för föreskrifter om avskjutningen,

2. att i övriga frågor rösträtt tillkommer endast medlem som är fastighetsägare, som därvid har en röst, om inte någon sådan medlem begär att röstetalet i stället skall beräknas efter fastigheternas areal,

3. att ingen får för egen del rösta för mer än en femtedel av det på stämman företrädde röstetalet,

4. att den mening som har fått det högsta röstetalet gäller som stämmans beslut,

5. att vid lika röstetal val avgörs genom lottning och i andra frågor den mening gäller som biträds av de flesta röstande eller, om även antalet röstande är lika, av stämmans ordförande,

6. att beslut om ändring av stadgarna inte är giltigt, om det inte biträds av en majoritet av fastighetsägarna som skall utgöra minst två tredjedelar av antalet fastighetsägare och äga minst hälften av den mark som ingår i jaktvårdsområdet.

I fråga om rösträtt och beslut på *föreningsstämma* gäller, om inte annat följer av särskild bestämmelse i denna lag,

1. att i frågor som avses under 10-12 a §§ rösträtt tillkommer endast medlem som är fastighetsägare, som därvid har en röst, om inte någon sådan medlem begär att röstetalet i stället skall beräknas efter fastigheternas areal,

2. att varje medlem har en röst i övriga frågor,

3. att ingen får rösta för mer än en femtedel av det på stämman företrädde röstetalet,

6. att beslut om ändring av stadgarna är giltigt om det har fattats på två på varandra följande stämmor och inte bestrids av mer än en femtedel av antalet fastighetsägare eller av fastighetsägare som äger mer än en femtedel av viltvårdsområdets areal,

7. att beslut om ändring av stadgarna är giltigt endast om ändringsförslaget funnits med i kallelsen till stämman.

*Nuvarande lydelse***Jaktvårdsområdes bestånd**

Länsstyrelsen kan besluta att en jaktvårdsområdesförening skall upplösas.

För beslut enligt första stycket fordras att flertalet av de röstande fastighetsägarna på en jaktstämma uttalat sig för en upplösning och att detta flertal antingen utgör mer än en tredjedel av antalet fastighetsägare eller äger mer än hälften av den mark som ingår i jaktvårdsområdet.

Saknas styrelse för jaktvårdsområdesföreningen, får länsstyrelsen föranstalta att jaktstämma hålls för behandling av frågan om upplösning av föreningen.

Beslut om upplösning av en jaktvårdsområdesförening får inte meddelas innan tio år har förflutit från det beslutet om bildande av jaktvårdsområdet vann laga kraft.

*Föreslagen lydelse***Viltvårdsområdes bestånd**

26 §

Ett viltvårdsområde skall upphöra och dess förening upplösas om fler än en femtedel av antalet fastighetsägare eller fastighetsägare som äger mer än en femtedel av viltvårdsområdets areal på två på varandra följande ordinarie föreningsstämmor uttalat sig för en upplösning. Vid omröstning gäller 8 § tredje stycket.

Beslut enligt första stycket fattas av länsstyrelsen efter anmälan. Anmälan skall innehålla uppgift om områdets totala areal, totala antalet fastighetsägare, vilka fastighetsägare som uttalat sig för en upplösning och den totala areal de företräder.

Om viltvårdsområdesföreningen saknar styrelse eller föreningen allvarligt missköter förvaltningen av området skall länsstyrelsen upplösa föreningen varvid viltvårdsområdet upphör.

27 §

På ansökan av styrelsen för de jaktvårdsområdesföreningar som berörs kan länsstyrelsen besluta att

1. föra samman flera jaktvårdsområden till ett jaktvårdsområde,
2. dela upp ett jaktvårdsområde i flera jaktvårdsområden.

För sådan ombildning gäller villkoren för och förfarandet vid bildande av jaktvårdsområde.

På ansökan av styrelsen för de viltvårdsområdesföreningar som berörs kan länsstyrelsen besluta att

1. föra samman flera viltvårdsområden till ett viltvårdsområde,
2. dela upp ett viltvårdsområde i flera viltvårdsområden.

För sådan ombildning gäller villkoren för och förfarandet vid bildande av viltvårdsområde.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

28 §

På ansökan av *jaktvårdsområdesföreningens* styrelse får länsstyrelsen besluta att en fastighet skall anslutas till *jaktvårdsområdet*. För sådan anslutning fordras medgivande av fastighetens ägare och, om fastigheten ingår i ett *jaktvårdsområde*, av *jaktvårdsområdesföreningen* för det området.

På ansökan av *viltvårdsområdesföreningens* styrelse får länsstyrelsen besluta att en fastighet skall anslutas till *viltvårdsområdet*. För sådan anslutning fordras medgivande av fastighetens ägare och, om fastigheten ingår i ett *annat viltvårdsområde*, av *viltvårdsområdesföreningen* för det området.

29 §²

Om en fastighet, *som ingår i ett jaktvårdsområde*, på grund av ändrad användning eller annars väsentligen saknar betydelse för *jaktvården* samt fastighetsägaren och *jaktvårdsområdesföreningen* är ense om att *fastigheten* skall uteslutas ur *jaktvårdsområdet*, får föreningen besluta detta. Föreligger inte sådan enighet, skall frågan om uteslutning prövas av länsstyrelsen.

Föreningen skall genast underrätta länsstyrelsen om sitt beslut att *utesluta en fastighet ur jaktvårdsområdet*.

På ansökan av fastighetens ägare eller viltvårdsområdesföreningen skall länsstyrelsen utesluta en fastighet ur viltvårdsområdet

1. om *fastigheten* på grund av ändrad användning eller annars väsentligen saknar betydelse för *verksamheten i viltvårdsområdet* eller,

2. om *fastigheten* uppfyller vad som sägs i 9 § andra stycket och *övriga fastigheter inom området utgör ett lämpligt viltvårdsområde*.

Om fastighetsägaren och *föreningen* är ense får föreningen besluta om *uteslutning*. Föreningen skall genast underrätta länsstyrelsen om sitt beslut.

31 §

Vid upplösning av en *jaktvårdsområdesförening* gäller bestämmelsen i 62 § lagen

Vid upplösning av en *viltvårdsområdesförening* gäller bestämmelsen i 62 § lagen

² Senaste lydelse 1987:262

Nuvarande lydelse

(1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Ansvar m.m.

Bryter den som har rätt att jaga inom ett jaktvårdsområde mot de regler som enligt stadgarna eller jaktstämans beslut gäller för jakten inom området döms till böter, om inte gärningen är belagd med straff i annan lag eller författning.

Sådant brott får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande. Som målsägande anses även jaktvårdsområdesföreningen.

Fälls eller fångas villebråd genom brott som avses i första stycket, skall villebrådet eller värdet därav förklaras förverkat, om det inte är uppenbart obilligt. Förverkat villebråd tillfaller jaktvårdsområdesföreningen.

Anser en medlem vars rätt berörs av beslut på jaktstämman eller beslut av jaktvårdsområdesföreningens styrelse att beslutet inte har tillkommit i behörig ordning eller att det strider mot denna lag eller annan författning eller mot stadgarna eller kränker

Föreslagen lydelse

(1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Är en viltvårdsområdesförening försatt i konkurs och avslutas denna utan överskott är föreningen utan hinder av första stycket upplöst när konkursen avslutas.

Överklagande m.m.

32 §

En föreningsstämma får besluta att medlem eller jakträtts-havare, som bryter mot en regel som beslutats med stöd av 10-11 och 35 §§, tillfälligt skall avstängas från områdesjakt. För att ett sådant beslut skall vara gällande krävs att det av stadgarna framgår i vilka avseenden stämman får bestämma i sådana frågor.

Vilt som dödats i strid mot viltvårdsområdesföreningens avskjutningsregler tillfaller föreningen.

33 §

Beslut av föreningsstämman eller viltvårdsområdesföreningens styrelse får överklagas hos länsstyrelsen av medlem eller den vars rätt berörs av beslutet.

Nuvarande lydelse

hans enskilda rätt, får han överklaga beslutet hos länsstyrelsen genom besvär. Den som fått avslag på en begäran enligt 3 § andra stycket om medlemskap får anföra besvär mot avslagsbeslutet.

Besvärshandlingen skall ha inkommit till länsstyrelsen inom fyra veckor från dagen för beslutet. I fråga om besvär mot styrelsens beslut räknas dock besvärstiden från den dag klaganden fick del av beslutet.

Jaktstämman eller styrelsens beslut skall gälla *utan hinder av att* det har överklagats, om inte länsstyrelsen *förordnar* annat.

Föreslagen lydelse

Föreningsstämman eller styrelsens beslut skall gälla *även om* det har överklagats, om inte länsstyrelsen *beslutar* annat

Bemyndiganden

35 §

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter i frågor om områdesjakt och gemensamhetsjakt.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Jaktvårdsområde som bildats enligt äldre föreskrifter eller lagen (1938:274) om rätt till jakt skall anses som ett viltvårdsområde bildat enligt de nya föreskrifterna. För ett jaktvårdsområde och en jaktvårdsområdesförening som bildats före denna lag trätt i kraft gäller de nya föreskrifterna med de undantag som anges nedan.
 3. Den särskilda forumregeln i 5 § gäller inte i de fall talan väckts vid tingsrätt före ikraftträdandet.
 4. Om en förenings stadgar strider mot de nya föreskrifterna får stadgarna i dessa delar inte tillämpas. Styrelsen skall utan dröjsmål lägga fram förslag till föreningsstämman om ändring av stadgarna så att de överensstämmer med de nya föreskrifterna.
 5. Bestämmelsen i 12 § andra stycket gäller inte fastigheter som ombildats eller nybildats genom fastighetsbildning före lagens ikraftträd-

ande.

6. Om de nya föreskrifterna innebär ändrade förutsättningar för upplåten jakträtt och värdet av upplåtelsen därigenom minskas får nyttjanderättshavaren säga upp avtalet. Den som vill säga upp avtalet skall göra det inom tre månader från det denna lag trätt i kraft. Iakttas inte tiden är rätten till uppsägning förlorad.

3. Förslag till Lag om jaktkortsregistret och jägarexamensregistret

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § För de ändamål som anges i 2 och 3 §§ skall med hjälp av automatisk databehandling föras register benämnda jaktkortsregistret och jägarexamensregistret.

Registerändamål

2 § Jaktkortsregistret skall innehålla jaktkortsanknuten information om personer som erlagt jaktvårdsavgift enligt 49 § jaktförordningen (1987:905).

Personuppgifter i jaktkortsregistret får behandlas endast för

1. verksamhet som enligt lag eller annan författning åligger staten,
2. forskning och statistik,
3. information om viltvård och jakt,
4. uttag av urval av personuppgifter (urvalsdragnings).

3 § Jägarexamensregistret skall innehålla jägarexamensanknuten information om personer som avlagts prov enligt 2 kap. 4 § vapenförordningen (1996:70).

Personuppgifter i jägarexamensregistret får behandlas endast för

1. verksamhet som enligt lag eller annan författning åligger staten,
2. forskning och statistik,
3. information om viltvård och jakt,
4. uttag av urval av personuppgifter (urvalsdragnings).

Registerinnehåll

4 § Jaktkortsregistret och jägarexamensregistret får innehålla endast de personuppgifter som behövs för att ändamålet med registret skall tillgodas. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om vilken jaktkorts- och jägarexamensanknuten information registren skall innehålla.

Registeransvar, m.m.

5 § Regeringen bestämmer vilken myndighet som skall vara registeransvarig för jaktkortsregistret och jägarexamensregistret.

6 § Den myndighet som är registeransvarig skall särskilt beakta att otillbörligt intrång i registrerads personliga integritet och risker från säkerhetssynpunkt inte uppkommer. Myndigheten får därvid ställa upp ytterligare villkor än de som anges i 7 §.

Urval och bearbetningar

7 § Uppgifter om personnummer eller födelsetid får inte sammanställas och utlämnas om de skall användas för adresserad direktreklam.

Om en person anmält att han inte önskar adresserad direktreklam, får uppgift om honom inte lämnas ut till någon som avser att använda uppgiften för sådan reklam.

Utlämnande på medium för automatisk databehandling

8 § Uppgifter får utlämnas på medium för automatisk databehandling endast om det följer av lag eller annan författning eller om uppgiften skall användas för forskning eller framställning av statistik.

Avgifter

9 § Användning av jaktkortsregistret och jägarexamensregistret får vara avgiftsbelagd, om inte annat föreskrivs. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om avgifter.

Denna lag träder i kraft den

4. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1980:895) om ändring i lagen
(1938:274) om rätt till jakt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:895) om ändring i lagen
(1938:274) om rätt till jakt att tredje punkten övergångsbestämmelserna
skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den

5. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1904:48 s.1) om samäganderätt

Härigenom föreskrivs att i 19 § lagen (1904:48 s.1) om samäganderätt ordet "jaktvårdsområde" skall bytas ut mot "viltvårdsområde".

Denna lag träder i kraft den

6. Förslag till Förordning om ändring i jaktförordningen (1987:905)

Härigenom föreskrivs i fråga om jaktförordningen (1987:905)

dels att i 34 § ordet "jaktvårdsområde" skall bytas ut mot "viltvårdsområde" och ordet "jaktvårdsområdesföreningen" bytas ut mot "viltvårdsområdesföreningen",

dels att i förordningen skall införas en ny paragraf, 48 a §, av följande lydelse,

dels att 46-48 och 50 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

46 §¹

En länsviltnämnd består av *nio* ledamöter utom i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län där *tio* ledamöter ingår i nämnden. Länsstyrelsen utser ledamöterna för högst tre år. En ledamot utses efter förslag av skogsvårdsstyrelsen och två ledamöter efter förslag av jägarernas organisationer för länet. I länsviltnämnden i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall en ledamot representera renägarna i länet och utses efter förslag av Sametinget. Av de övriga ledamöterna skall två representera friluftsförbundet och naturvårdsintresset. En ledamot skall ha särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och vilt. De återstående tre ledamöterna skall företräda ägarna av jordbruksmark och skogsmark. *Bland*

En länsviltnämnd består av *tio* ledamöter utom i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län där *elva* ledamöter ingår i nämnden. Länsstyrelsen utser ledamöterna för högst tre år. En ledamot utses efter förslag av skogsvårdsstyrelsen och två ledamöter efter förslag av jägarernas organisationer för länet. I länsviltnämnden i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall en ledamot representera renägarna i länet och utses efter förslag av Sametinget. Av de övriga ledamöterna skall två representera friluftsförbundet och naturvårdsintresset. En ledamot skall ha särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och vilt. *En ledamot utses efter förslag från landstinget och skall vara ordförande.* De återstående tre leda-

¹Senaste lydelse 1994:108

Nuvarande lydelse

ledamöterna utser länsstyrelsen en ordförande. Nämnden utser inom sig vice ordförande. För varje ledamot finns en personlig suppleant som utses i samma ordning som ledamoten.

Vid handläggning av ärenden som kräver särskild sakkunskap får nämnden anlita lämplig person som sakkunnig.

Naturvårdsverket fastställer arbetsordning för länsvilt-nämnden.

Föreslagen lydelse

möterna skall företräda ägarna av jordbruksmark och skogsmark. Nämnden utser inom sig vice ordförande. För varje ledamot finns en personlig suppleant som utses i samma ordning som ledamoten.

47 §

Genom beslut i det enskilda fallet eller genom föreskrifter får länsstyrelsen meddela tillstånd till jakt på sådant allmänt vatten och sådana holmar, klippor och skär som avses i 12 § andra stycket jaktlagen (1987:259).

När jakttillstånd meddelas, bör företräde ges åt personer som är fast bosatta i skärgården eller vid kusten och som har erfarenhet av jakt och goda kunskaper om djurlivet och naturförhållandena i dessa områden.

På sådant allmänt vatten och sådana holmar, klippor och skär som avses i 12 § andra stycket jaktlagen (1987:259) skall länsstyrelsen upplåta rätt till jakt på fågel och mink. Länsstyrelsen får dock genom föreskrifter begränsa rätten till sådan jakt av hänsyn till den bofasta befolkningen, naturvården, turismen eller friluftslivet.

Länsstyrelsen får, i de områden som avses i 12 § andra stycket jaktlagen (1987:259), upplåta rätt till jakt även på annat vilt än fågel och mink. Om det finns skäl att begränsa antalet sådana upplåtelser skall företräde ges åt personer som är bofasta i upplåtelseområdet.

48 §²

Jakttillstånd enligt 47 § bör avse en viss tid som inte överstiger tre år. Tillståndet får begränsas till att avse visst område eller vissa djurarter.

Jakt enligt 47 § får upplåtas endast till den som avlagt jägarexamen. För upplåtelsen får länsstyrelsen ta ut en avgift som gäller ett jaktår för

²Senaste lydelse 1992:238

Nuvarande lydelse

Avgift tas ut för prövning av en ansökan enligt 47 § första stycket enligt bestämmelserna i 9-14 §§ avgiftsförordningen (1992:191), varvid avgiftsklass tre skall tillämpas.

Föreslagen lydelse

- 1. administrationen av den enskilda upplåtelsen,*
- 2. åtgärder för viltvård och*
- 3. jaktbevakning.*

48 a §

Naturvårdsverket meddelar närmare föreskrifter om upplåtelser på sådant allmänt vatten och sådana holmar, klippor och skär som avses i 12 § andra stycket jaktlagen (1987:259).

50 §

Jaktvårdsavgiften betalas in till ett postgirokonto som disponeras av kammarkollegiet.

Kammarkollegiet skall bokföra influtna jaktvårdsavgifter på jaktvårdsfonden. Efter bokföringen skall kollegiet lämna Svenska jägareförbundet uppgift om vilka som har betalt avgiften.

Jaktvårdsavgiften betalas in till ett postgirokonto som disponeras av kammarkollegiet.

Kammarkollegiet skall bokföra influtna jaktvårdsavgifter på jaktvårdsfonden. Efter bokföringen skall kollegiet lämna Naturvårdsverket uppgift om vilka som har betalt avgiften.

1. Denna förordning träder i kraft, i fråga om 47-48 a §§ den 1 januari 1999, och i övrigt den

2. Kravet på avlagd jägarexamen i 48 § gäller inte person som vid förordningens ikraftträdande antingen var fast bosatt i skärgården eller vid kusten eller hade tillstånd att utöva jakt genom beslut i det enskilda fallet enligt 47 § i sin äldre lydelse.

7. Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1980:896) om jaktvårdsområden

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1980:896) om jaktvårdsområden att rubriken till förordningen samt 1 och 2 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förordning om jaktvårdsområden

1 §¹

Länsstyrelsen skall föra ett register över sina beslut enligt lagen (1980:894) om *jaktvårdsområden* i enlighet med föreskrifter som meddelas av Statens naturvårdsverk.

2 §

Ur jaktvårdsfonden betalas kostnader för

1. bildande av *jaktvårdsområden* enligt lagen (1980:894) om *jaktvårdsområden*,
2. upplösning av *jaktvårdsområdesföreningar* enligt 26 § nämnda lag,
3. ombildning av, anslutning till eller uteslutning ur *jaktvårdsområden* enligt 27-29 §§ nämnda lag,
4. ombildning av *jaktvårds-*

Föreslagen lydelse

Förordning om viltvårdsområden

Länsstyrelsen skall föra ett register över sina beslut enligt lagen (1980:894) om *viltvårdsområden* i enlighet med föreskrifter som meddelas av Statens naturvårdsverk.

Ur jaktvårdsfonden betalas kostnader för

1. bildande av *viltvårdsområden* enligt lagen (1980:894) om *viltvårdsområden*,
2. upplösning av *viltvårdsområdesföreningar* enligt 26 § nämnda lag,
3. ombildning av, anslutning till eller uteslutning ur *viltvårdsområden* enligt 27-29 §§ nämnda lag,

¹Senaste lydelse 1992:427

Nuvarande lydelse

områden bildade enligt äldre bestämmelser till jaktvårdsområden enligt nämnda lag,

5. förlängning av giltighetstiden för jaktvårdsområden bildade enligt äldre bestämmelser.

Bidrag enligt första stycket får lämnas även om en i 1-5 angiven åtgärd föranlett kostnader utan att kunna genomföras.

Föreslagen lydelse

Bidrag enligt första stycket får lämnas även om en i 1-3 angiven åtgärd föranlett kostnader utan att kunna genomföras.

-
1. Denna förordning träder i kraft den
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om kostnader som uppkommit före ikraftträdandet.
 3. Finns det särskilda skäl får länsstyrelsen bevilja bidrag avseende kostnad för fastighetsutredning som inte kan beviljas enligt de nya föreskrifterna. Bidrag lämnas endast efter särskilt medgivande och om utredningen påbörjats inom två år från denna förordnings ikraftträdande.

8. Förslag till Förordning om jaktkortsregistret och jägarexamens- registret

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om jaktkortsregistret och jägarexamensregistret, som förs med stöd av lagen (0000:00) om jaktkortsregistret och jägarexamensregistret.

Registerinnehåll

2 § Jaktkortsregistret får innehålla uppgifter om personer som erlagt jaktvårdsavgift enligt 49 § jaktförordningen (1987:905). För en sådan person får anges

1. personnummer,
2. namn,
3. adress,
4. uppgift om betalning av jaktvårdsavgift.

3 § Jägarexamensregistret får innehålla uppgift om personer som avlagt prov enligt 2 kap. 4 § vapenförordningen (1996:70). För en sådan person får anges

1. personnummer,
2. namn,
3. adress,
4. godkänt prov,
5. provdatum,
6. provledare,
7. provbana.

Registeransvar

4 § Statens naturvårdsverk är registeransvarig för jaktkortsregistret och jägarexamensregistret.

Avgifter

5 § Naturvårdsverket meddelar närmare föreskrifter om avgifter.

Föreskrifter

6 § Ytterligare föreskrifter för verkställigheten meddelas av Naturvårdsverket.

Denna förordning träder i kraft den

9. Förslag till Förordning om bidrag ur jaktvårdsfonden till jägarorganisationer

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande föreskrifter

1 § I denna förordning meddelas föreskrifter om bidrag ur jaktvårdsfonden till kostnader för jägarorganisationers verksamhet.

2 § Med jägarorganisation förstås i denna förordning en organisation som har till främsta uppgift att tillvarata jägarnas intressen för jakt, vilt och viltvård.

3 § Bidrag ur jaktvårdsfonden lämnas för ett år i sänder i mån av tillgång på medel. Ett bidragsår avser det statliga budgetåret.

Villkor för bidrag ur jaktvårdsfonden

4 § Bidrag ur jaktvårdsfonden lämnas till jägarorganisationer som uppfyller de villkor som anges i 5-7 §§ och som främjar jakt och viltvård på sätt regeringen beslutar i bidragsbeslutet.

5 § Varje enskild person som delar jägarorganisationens grundvärderingar och mål samt godtar dess stadgar skall kunna ansluta sig till organisationen.

6 § Jägarorganisationen skall ha fler än 5 000 medlemmar.

Med medlem förstås i denna förordning den som under det närmast föregående budgetåret var ansluten till en lokalorganisation inom organisationen och som därvid har haft stadgeenliga möjligheter att påverka organisationens verksamhet, inriktning och uppbyggnad. För att räknas som medlem krävs dessutom att hon eller han fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år och har erlagt stadgeenlig medlemsavgift till organisationen för det verksamhetsår som upphörde under det närmast föregående budgetåret.

7 § Jägarorganisationen skall ha lokalavdelningar i minst två tredjedelar av landets landsting. Med landsting jämställs härvid kommun som inte ingår i landsting.

Med lokalavdelning förstås i denna förordning sådan avdelning av en

jägarorganisation för vilken gäller att medlemmarna och organ, som utses av medlemmarna, beslutar om avdelningens verksamhet. För att räknas som lokalavdelning krävs dessutom att avdelningen har genomfört minst två sammankomster under det verksamhetsår som upphörde under det närmast föregående budgetåret.

8 § När antalet medlemmar och lokalavdelningar i en jägarorganisation skall bestämmas skall hänsyn tas till förhållandena den dag då organisationens verksamhetsår upphörde under det närmast föregående budgetåret.

Bidragens storlek

9 § Bidrag ur jaktvårdsfonden skall lämnas i form av ett grundbidrag och ett medlemsrelaterat bidrag. Grundbidraget utgår med 1 500 000 kr. Det medlemsrelaterade bidraget utgår med ett av regeringen bestämt belopp per medlem. Bidrag kan därutöver utgå till jägarorganisation för särskilda uppdrag.

10 § Ansökan om bidrag ur jaktvårdsfonden enligt denna förordning prövas av regeringen. Ansökan skall göras skriftligen och senast den 1 oktober närmast före budgetårets början.

En jägarorganisation skall till sin ansökan foga organisationens stadgar och en verksamhetsberättelse med av organisationens revisor bestyrkt kostnadsredovisning för det senaste verksamhetsåret. Organisationen är skyldig att lämna också andra uppgifter som krävs för prövningen av ansökningen.

Denna förordning träder i kraft den

10. Förslag till
Förordning om ändring i fastighetsregisterkungörelsen
(1974:1059)

Härigenom föreskrivs att i 33 och 48 §§ fastighetsregisterkungörelsen (1974:1059) ordet "jaktvårdsområden" skall bytas ut mot "viltvårdsområden".

Denna förordning träder i kraft den

1 Utredningsarbetet

1.1 Utredningsuppdraget

Regeringen beslöt den 17 november 1994 direktiv för utredningen (dir. 1994:127). Direktiven finns fogade till detta betänkande som bilaga 1. Sammanfattningsvis kan sägas att utredningen haft följande huvuduppgifter:

- Överväga vilka åtgärder som behövs för att öka möjligheterna att jaga till rimliga priser.
- Utvärdera besittningsskyddet vid upplåtelse av rätt till jakt.
- Se över formerna för samverkan mellan markägare och jägare.
- Utvärdera den statliga administrationen av jakten och rollfördelningen mellan myndigheter och jägarorganisationer.

Den 15 februari 1995 beslöt regeringen att till utredningen överlämna ett av Statens naturvårdsverk redovisat uppdrag att följa och studera verksamheten med bildandet av jaktvårdsområden till utredningen för beaktande i det fortsatta utredningsarbetet. Naturvårdsverkets beslut finns fogat till detta betänkande som bilaga 2.

I beslut av den 31 oktober 1996 förlängde regeringen tiden för slutförande av utredningens uppdrag till den 30 juni 1997.

Regeringen beslöt den 21 november 1996 att till utredningen överlämna Naturvårdsverkets redovisning av uppdraget att göra en översyn av bestämmelserna om jakt på allmänt vatten för beaktande i det fortsatta utredningsuppdraget. Sammanfattning av Naturvårdsverkets redovisning finns i avsnitt 4.

1.2 Hur utredningsuppdraget har bedrivits

För att inhämta underlag för utredningens ställningstaganden i förekommande frågor har utredningen gjort en rad undersökningar. Bl.a. har följande utredningar utförts under nedan preciserade perioder.

- Utredningen gav i juni 1995 Statskontoret i uppdrag att dels beskriva och följa upp hur Svenska jägareförbundet använder de medel förbundet erhåller från staten i bidrag för att leda den praktiska jakten och viltvården, dels klargöra förutsättningarna för bidraget till Jägarnas riksförbund. Uppdraget redovisades i maj 1996.
- Myndigheter och organisationer har, mellan oktober 1995 och januari 1996, inkommit med svar på en skrivelse från utredningen med frågor om arbetsuppgifter m.m. rörande jakt och viltvård.
- I samarbete med Owe R Hedström, Handelshögskolan i Umeå, och pensionerade högskolelektorn Sven August Svensson har utredningen, under tiden december 1995 till mars 1996, utfört två omfattande enkätundersökningar i frågor om jakt och viltvård. En riktad till ett urval av 2 000 jaktkortslösande jägare under år 1995. Den andra till ett urval av 2 000 i Sverige boende personer med ett eventuellt intresse av att börja jaga. Uppdraget redovisades i juni 1996.
- De sex största skogsbolagen, landets samtliga stift samt samtliga kommuner har, mellan oktober 1995 och februari 1996, deltagit i en undersökning och ombetts svara på frågor om bl.a. jakt och viltvård.
- I samarbete med Statistiska centralbyrån och Skogsstyrelsen har utredningen, under tiden december 1995 till mars 1996, utfört en enkätundersökning till ett urval av 750 privata markägare i frågor om jakt och viltvård. Uppdraget redovisades i april 1996.
- Med hjälp av Kammarkollegiet och landets länsstyrelser har utredningen under september 1996 undersökt vad som utbetalats ur jaktvårdsfonden till olika jaktvårdsområden under tiden juli 1995 till juni 1996.
- Länsstyrelserna har under november 1996 till utredningen redovisat statistiska uppgifter beträffande landets jaktvårdsområden.
- Utredningen har under oktober och november 1996, med hjälp av landets länsstyrelser, undersökt i vilken omfattning det förekommer jakt på allmänt vatten.

Utredningen har under arbetets gång haft möten eller sammanträffanden med samt i övrigt hjälp i utredningsarbetet från bl.a.

- Naturvårdsverket
- Skogsstyrelsen
- Lantmäteriverket
- Länsstyrelser
- Skogsvårdsstyrelser
- Lantmäterimyndigheter
- Svenska kyrkan
- Kommuner
- Svenska jägareförbundet
- Jägarnas riksförbund - Landsbygdens jägare
- Sveriges jordägareförbund
- Skogsbolag
- Naturvårdsorganisationer

Utredningen har därutöver deltagit i en rad offentliga möten arrangerade av bl.a. jägare. Vidare har utredningen mottagit en rad olika skrifter i frågor om jakt och viltvård från myndigheter, organisationer och allmänhet.

1.3 Dispositionen av betänkandet

Utredningsuppdraget inbegriper en rad olika frågor inom jaktens område. I det inledande *avsnittet 2* ger utredningen sin syn på olika begrepp med anknytning till ordet viltvård. Just begreppet viltvård har visat sig vara ett svårdefinierat begrepp. Utredningen har därför funnit det lämpligt att inledningsvis nämna något om detta för jaktlagstiftningens centrala begrepp.

I *avsnitt 3 och 4* redovisar utredningen en rad olika undersökningar som utförts i syfte att klarlägga vilket behov det finns av ytterligare jaktmark och i vilken omfattning det finns outnyttjad jaktmark. Utredningen redovisar här sina överväganden hur fler personer kan ges möjlighet att jaga.

Utredningen har, vad gäller jaktupplåtelser, undersökt och analyserat utvecklingen på prisområdet. De omfattande undersökningar utredningen utfört i denna del redovisas i *avsnitt 5*. I detta avsnitt redovisas vidare vilken

omfattning metoden med anbudsförfarande har i dag. I avsnittet redovisas också det arbete som jägarna och markägarnas organisationer sedan några år bedriver för att ta fram underlag för avtalsutformning och bestämning av avgifter. Översyn pågår och hittillsvarande föreliggande arbetsmaterial redovisas i en bilaga till detta betänkande.

I *avsnitt 6* redovisar utredningen sina utvärderingar av besittningsskyddet och överväger vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma längre upplåtelsestider. Avsnittet innehåller en utförlig redovisning av det underlag utredningen samlat in i frågor med anknytning till besittningsskyddet.

Nu gällande lagstiftning och statistik beträffande jaktvårdsområden redovisas utförligt i *avsnitt 7* som har rubriken Viltvårdsområden. Avsnittet innehåller ingående överväganden om vilket behov det finns av förändringar i denna lagstiftning. Viltvården och dess innehåll är här av avgörande betydelse.

I *avsnitt 8* föreslår utredningen att begreppet jaktvård skall utmönstras ur lagstiftningen.

Den omfattande bakgrundsinformation utredningen samlat in vad gäller nuvarande administration av jakten redovisas utförligt i *avsnitt 9*. I detta avsnitt lämnar utredningen förslag till hur verksamheten bör organiseras i framtiden.

I *avsnitt 10* redovisar utredningen vilka konsekvenser utredningens förslag får i olika avseenden. *Avsnitt 11* innehåller författningskommentarer.

I varje avsnitt med överväganden finns inledningsvis en kort sammanfattning av utredningens överväganden och, i förekommande fall, förslag. Efter sammanfattningen följer i korthet de direktiv som gäller för avsnittet.

2 Viltvård

2.1 Inledning

Viltvård är ett centralt begrepp i jaktlagstiftningen. Trots begreppets betydelse härvidlag har utredningen kunnat konstatera att det är svårt att avgränsa. För utredningens vidkommande har intresseavvägningar mellan allmänna och enskilda intressen med beaktande av detta begrepp kommit att bli betydelsefulla. Inför dessa avvägningar i kommande avsnitt vill utredningen försöka definiera vad som är viltvård och vilka åtgärder som kan anses främja sådan vård.

2.2 Olika begrepp

Att de viltarter som tillhör vårt lands fauna skall bevaras och vårdas på lämpligt sätt torde alla vara överens om. Det råder dock oenighet om vilka åtgärder som är nödvändiga för att bevara och vårda våra viltarter. Vissa åtgärder är otvetydigt nödvändiga från faunavårdssynpunkt. Andra åtgärder får dock anses vara mer tveksamma från bevarandesynpunkt och kommer främst till utförande för att främja det jaktliga intresset.

Uttrycket *viltvård* används i många sammanhang och ofta i kombination med ordet jakt. Vad som avses med viltvård varierar dock. Inte sällan används uttrycket synonymt med *jaktvård* och även, men mera sällan, med *faunavård*. Enligt utredningens uppfattning bör begreppen kunna skiljas åt på följande sätt.

Som beteckningen anger omfattar faunavård alla frilevande djurarter, medan viltvård endast omfattar vilt, dvs. alla frilevande däggdjurs- och fågelarter.

Skillnaden mellan viltvård och jaktvård är inte lika självklar. I exempelvis Jägarens Uppslagsbok från 1963 (G. Asplunds förlag) sägs, att jaktvård, "Omfattar i dag alla de åtgärder som görs för att förbättra och förstärka våra viltstammar, såväl kvantitativt som kvalitativt.", och om viltvård, "Alla åtgärder som syftar att under hänsynstagande till skogsbrukets och lantbrukets även som andra näringars intressen öka viltstammarna såväl kvalitativt som kvantitativt, är viltvård.". Av detta skulle man således kunna dra den slutsatsen att viltvård kräver lite mer hänsynstagande än jaktvård, men att de annars avser samma åtgärder.

I ett mer neutralt uppslagsverk, Bra Böckers Lexikon, sägs viltvård omfatta, "åtgärder till viltets skydd och fortbestånd,--", medan jaktvård, "innefattar alla åtgärder som syftar till att förbättra och förstärka viltstammarna,--". Här framstår viltvård som en mer "oegennyttig" åtgärd för att bevara och slå vakt om en naturlig utveckling av befintliga arter, medan jaktvården syftar till en så art- och individrik viltförekomst som möjligt.

Svenska Jägareförbundets kursbok för jägarutbildning, "Jägarskolan", nämner över huvud taget inte uttrycket jaktvård. Viltvård anses här vara: "att bevara och gynna en artrik fauna", "att hålla viltbestånden på lämplig nivå med hänsyn till övriga intressen" och "att främja tillgången på jaktbart vilt." Viltvård omfattar i detta fall även sådana åtgärder som tidigare hänförs till jaktvård, och intresset är främst inriktat på att stötta jaktbara arter för att ge utökade möjligheter till jakt och en bättre köttavkastning.

I 4 § jaktlagen (1987:259) stadgas att viltet skall vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och att främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För att åtgärderna utförs och anpassning sker svarar markägaren och jakträttshavaren. Här finns således i första hand krav på ett bevarande, men också på att under visst hänsynstagande främja en lämplig utveckling av viltstammarna.

Sammanfattningsvis borde begreppen viltvård och jaktvård lämpligen kunna ges följande definitioner.

Viltvård omfattar alla åtgärder som syftar till att bevara våra viltstammar i naturliga bestånd och att i möjligaste mån, under hänsynstagande till allmänna och enskilda intressen, sörja för att dessa inte utvecklas negativt på grund av mänskliga aktiviteter.

Jaktvård omfattar alla sådana åtgärder som syftar till att hålla bestånden av jaktbart vilt på högsta möjliga lämpliga nivå med hänsyn till övriga berörda intressen. Då huvudsyftet med jaktvården är att skapa fler jakttillfällen och en högre köttavkastning, är avsikten med vidtagna åtgärder att i möjligaste mån få till stånd en art- och individtäthet av jaktbart vilt, som åtminstone lokalt och från tid till annan överstiger den naturliga nivån.

2.3 Åtgärder för att främja viltvården respektive jaktvården

Viltvård och jaktvård för i dagligt tal tanken främst till utfodring av rådjur, utsättning av saltsten och kanske produktionsanpassad avskjutning. Men hit hör också biotopvård, rovdjurskontroll, uppfödning och utsättning av vilt, skyddsåtgärder m.fl. Nedan beskrivs dessa åtgärder.

Biotopvård

Bevarandet av lämpliga biotoper är den utan jämförelse viktigaste åtgärden i viltvården. En djurart är framför allt beroende av tillgång på föda inklusive vatten, skydd och möjlighet till reproduktion. Vill man behålla en djurart krävs att dess biotop rymmer dessa komponenter. Med beaktande av detta krävs vissa hänsynsregler vid utövningen av de näringar som påverkar faunan, främst jord- och skogsbruk men även renskötsel och fiske. Därtill krävs också hänsyn i många andra verksamheter såsom vid planering för rörligt friluftsliv, vägdragning och annan samhällsplanering. Det är med dessa hänsynstaganden en verkligt betydelsefull viltvård kan och måste bedrivas. När dagens krav på rationellt drivna näringar gör en negativ påverkan på viltbiotoperna svår att undvika, måste i möjligaste mån kompensatoriska åtgärder vidtas. Det kan ske i form av skyddsplanteringar, viltstängsel, viltåkrar, viltvatten, uppsättning av boholkar m.m.

Stödutfodring

Det är framför allt rådjur som blir föremål för denna omsorg, men även beträffande exempelvis hjort, fälthare, fasan och raphöhns förekommer utfodring i varierande omfattning. Värdet av denna verksamhet är mycket diskuterad och kontroversiell. Stödutfodring kan tveklöst hjälpa många individer att överleva en hård vinter och därigenom lokalt motverka djupa svackor i vilttillgången, men det för en arts utveckling och sundhet så viktiga naturliga urvalet utsätts samtidigt för en negativ påverkan. Likaså kan denna verksamhet medföra att ett stort antal individer flockas till en utfodringsplats varigenom dels artens predatorer får större möjligheter att ta byte, dels risken för spridning av parasiter ökar.

Utfodringen kan aldrig ha en avgörande betydelse som åtgärd för en populations fortbestånd annat än mycket lokalt och under exceptionella omständigheter. Den måste därför främst hänföras till jaktvård.

Beskattning

De flesta torde i dag vara överens om att jakten har ingen eller ytterst ringa inverkan på småviltet. Deras reproduktionskraft är mycket stor och andra faktorer än jakten är normalt helt avgörande för populationernas storlek. För större vilt är dock jakten en viktig del av viltvården. Genom en på biologiska grunder riktigt genomförd jakt kan dessa stammars numerär regleras så att jaktlagens krav på bevarande och främjande uppfylls.

Skyddsåtgärder

Mänskliga aktiviteter innebär ofta ett hot mot viltet. Det är hot som naturen annars inte skulle utsätta viltet för. Både samhället och enskilda måste därför vara beredda att vidta åtgärder som minskar effekterna av dessa hot. Så kan exempelvis antalet trafikdödat vilt, åtminstone vad avser större vilt, reduceras genom uppsättning av viltstängsel och siktröjning. Giftdöden kan minskas genom reglering av kemikalieanvändningen och minskning av giftutsläpp. Störningar i olika former kan motverkas genom kanalisering av det rörliga friluftslivet och avsättning av skyddsområden m.m. I detta

sammanhang kan också nämnas utsättning av saltsten, då detta troligen bidrar till att hålla viltet borta från saltade vintervägar.

Åtgärder av detta slag torde ha stor betydelse totalt sett och kan lokalt vara avgörande för en arts överlevnad.

Rovdjurskontroll

Även detta är en kontroversiell åtgärd då den utgör ett mänskligt ingrepp i ett naturligt ekosystem. Men där mänskliga aktiviteter har stört det naturliga samspelet mellan predator och bytesdjur, kan givetvis ett efterhållande av predatorn vara en motiverad kompensatorisk insats under förutsättning att bytesdjuret är ett "högvilt". Sådana förhållanden uppstår dock sällan eller aldrig och förhållandet småvilt-predator kan knappast påverkas alls genom jakt annat än under mycket speciella förhållanden.

Att det råder jämvikt mellan rovdjur och bytesdjur betyder inte att förhållandet är konstant. Stora svängningar sker naturligt. Risken för att en rovdjursart skulle göra slut på sina bytesdjur är dock obefintlig.

Utsättning

Utsättning kan avse två vitt skilda åtgärder, dels inplantering av främmande arter, dels utsättning efter uppfödning i fångenskap i syfte att förstärka eller återinföra naturligt förekommande arter.

Inplantering av främmande arter har skett avsiktligt eller oavsiktligt i flera fall under sen tid. Exempel på detta är fasan, fälthare, vildkanin, bisam, kanadagås, mink och på Gotland rådjur. Avsiktliga inplanteringar gjordes i den då vällovliga avsikten att berika vår fauna. I dag kallas dessa inplanteringar för faunaförfalskning och skall ej längre få förekomma. Tvärtom föreskriver konventionen om biologisk mångfald att införda arter i möjligaste mån skall utrotas eller i vart fall förhindras att sprida sig vidare.

Uppfödning och utsättning av exempelvis fasan, raphöns, änder och hare i syfte att mer långsiktigt förstärka redan befintliga arter har tidigare förekommit i varierande omfattning. All erfarenhet visar att dessa åtgärder inte

ger avsett resultat. Nyinsatta individer blir bortmotade och dör vanligtvis på ett eller annat sätt inom kort. En viltbiotop producerar och håller det antal individer den är lämpad för.

Undantag från denna regel gäller när en art utrotats eller undertryckts till följd av hårt jakttryck eller att dess biotop förstörts genom mänsklig påverkan. I dessa fall kan en återutsättning ge effekt under förutsättning att biotopen fortfarande är eller åter har gjorts lämplig. Exempel på lyckade återetableringar är bäver, vildsvin, berguv.

I södra delarna av landet tillämpas på många håll uppfödning och utsättning av fasaner och raphöns i syfte att skapa flera jakttillfällen. Detta ger givetvis avsedd effekt under förutsättning att inplanteringen sker strax före jakten, så kallad "put and take". Sådan verksamhet är dock att hänföra till jaktvård.

Övrigt

En god viltvård bygger på förståelse för samspelet i naturen och viljan att ta den hänsyn som människans uppträdande där kräver. Avfall skall exempelvis tas tillvara på rätt sätt. Taggtråd, plastförpackningar och annat kan ställa till stor skada för viltet. Vår allemansrätt ger rika tillfällen till rörligt friluftsliv, men detta medför också stora risker för störningar genom okunskap och nonchalans.

2.4 Slutsatser

Med den ovan angivna definitionen på viltvård och jaktvård kan konstateras, att viltvården har ett mycket stort allmänt intresse, medan jaktvården ligger mer i berörd markägares och jakträttshavares intresse.

Bland nämnda viltvårdsåtgärder har jakten en avgörande betydelse när det gäller att hålla bestånden av större vilt på lämplig nivå genom en på biologiska grunder riktigt genomförd beskattning. Likaså blir jakt en nödvändig insats i den mån en beskattning av rovdjur behöver ske till skydd för annat vilt eller tamdjur. Som tidigare framhållits är det emellertid

mycket sällan en beskattning av rovdjur till skydd för annat vilt behöver genomföras av viltvårdsskäl.

Övriga viltvårdsåtgärder är inte jägarspecifika även om jägarkåren, genom sitt stora intresse för det vilda, i praktiken genomför en mycket stor del av dessa eller på annat sätt verkar för att de genomförs.

För att beskattning av högvilt och rovdjurskontroll skall kunna ske effektivt, är det av stor betydelse att jakten på mindre enheter samordnas inom tillräckligt stora jaktområden. Övriga viltvårdsåtgärder kan normalt genomföras även på mycket små arealer.

3 Fler jakttillfällen

3.1 Utredningens överväganden och förslag i sammanfattning

Utredningens förslag syftar till att ge de jaktintresserade som i dag saknar jaktmark möjlighet att jaga.

De undersökningar utredningen gjort bland jägare och vad utredningen valt att kalla presumtiva jägare visar dels att ett relativt stort antal jägare uppger att bristen på jaktmark har betydelse för deras möjlighet att jaga i den omfattning de önskar, dels att det finns ett relativt stort antal svenskar som är intresserade av att börja jaga men som uppger att tillgången till jaktmark hindrar dem. Således kan vi konstatera att det finns ett behov av att tillskapa fler jakttillfällen. Utredningen redovisar ingående hur efterfrågan ser ut vad gäller bl.a. småviltjakt, älgjakt, antal jaktdagar, kostnader för jakt, avstånd till jaktmark m.m.

Genom bl.a. enkätundersökningar har utredningen undersökt hur jaktmarkerna utnyttjas i dag och vilka möjligheter det finns att skapa fler jakttillfällen där.

Utredningen konstaterar att småviltjakten på statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen redan i dag gör det möjligt för ett stort antal marklösa jägare att bedriva småviltjakt. Tillgången på jakttillfällen torde vara mycket god på dessa marker.

Utredningen har undersökt om det finns utrymme för fler jakttillfällen i våra nationalparker och naturreservat. Enligt utredningen är nuvarande jaktpolicy som utarbetats av Statens naturvårdsverk (Naturvårdsverket) invändningsfri. Utredningen gör den bedömningen att det finns inga eller

små möjligheter att hitta ytterligare jakttillfällen inom landets nationalparker och naturreservat.

Utredningen anser att den allmänna principen bör råda på statens mark att marken inte skall vara tillgänglig enbart för den förvaltande myndighetens anställda utan öppen även för allmänheten när så är möjligt. Mot bakgrund härav föreslår utredningen att Försvarsmakten ges i uppdrag att utforma regler som öppnar möjligheter för envar jaktkunnig person att nyttja jakt på statlig mark som förvaltas av Försvarsmakten.

När det gäller utvidgad jakt på allmänt vatten hänvisar utredningen till avsnitt 4 Jakt på allmänt vatten.

Utredningens undersökning av de sex största skogsbolagens mark och den kyrkliga marken visar att all jaktbar mark utnyttjas för jakt men att det finns utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag.

Den kommunala marken är i det närmaste fullt utnyttjad och det finns endast ett litet utrymme för fler jakttillfällen. Utredningen har dock funnit att det finns goda exempel att hämta från några kommuners verksamhet när det gäller att bereda presumtiva jägare, ungdomar och marklösa jägare tillfälle att få jaga. Flera kommuner upplåter jakträtten till föreningar med anknytning till frivillig jägarorganisation. Mot att få nyttja den kommunala marken ansvarar föreningen för utbildning och fortbildning av jägare. Utredningen anser att ytterligare kommuner borde kunna använda sin jaktbara mark på detta sätt till gagn för presumtiva och marklösa jägare.

Resultatet från undersökningen av de privata brukningsenheterna visar att dessa utnyttjas i mycket hög grad för jakt. Utredningen anser att det inte finns vare sig möjligheter eller skäl att försöka vidta åtgärder beträffande de fastigheter som inte utnyttjas för jakt i dag. Det finns dock utrymme för ytterligare jakt på relativt stora arealer av den mark som redan utnyttjas. Av de som i dag inte upplåter sin fastighet för jakt är det endast en mycket liten andel som är intresserade av att upplåta fastigheten. Utredningen anser att insatser i form av information och upplysning kan vara verksamma för att förmå jägarna att dela med sig av de jakttillfällen jaktmarken erbjuder.

Det bör ankomma på jägarorganisationerna att verka för en sådan attitydförändring.

Enligt utredningen är det möjligt att tillskapa fler jakttillfällen inom jaktvårdsområdena. Detta kan ske genom att ägare till små fastigheter får tillbaka rätten att upplåta jakträtten på sin fastighet. Varje fastighetsägare skall enligt utredningen ha rätt att genom upplåtelse av sin jakträtt sätta en annan person i sitt ställe. Nyttjanderättshavaren får då utöva jakträtten under samma villkor som gäller för fastighetsägaren. Om fastighetsägaren upplåter sin jakträtt till annan uppkommer inte någon ökning av antalet personer som äger utöva jakträtt inom jaktvårdsområdet. Däremot kan lediga jakttillfällen frigöras till marklösa jägare.

Utredningen anser att man får ett bättre utnyttjande av jaktmarkerna om marken upplåts till grupper av jägare i stället för till enskilda personer. Sådana grupper av jägare bör helst vara organiserade som ideella föreningar med stadgar. Utredningen anser därför att det finns skäl att förorda upplåtelser till föreningar, framför enkla bolag och enskilda personer, när det gäller att främja fler jakttillfällen och skapa utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag.

Utredningen föreslår att jägarorganisationerna bör få i uppdrag att verka för införandet av faddersystem där en van jägare tar med sig blivande eller nyblivna jägare på jakt. Allmänt ägd mark bör enligt utredningen kunna utnyttjas i större utsträckning för sådant ändamål.

3.2 Utredningens direktiv

Jakt är en av människans äldsta kulturyttringar. Jakten har en bred och djup folklig förankring i vårt land. För åtskilliga människor, särskilt på landsbygden, är jakt en väsentlig del av livskvaliteten. Möjligheterna att fritt vistas i naturen och att i samband därmed jaga är för många en viktig faktor vid val av bostadsort. Den svenska samhällsstrukturen har sedan 1900-talets mitt förändrats starkt. Förr i tiden var en mycket stor del av befolkningen bosatt på landsbygden och jakten var för många människor en nödvändig del i försörjningen. För dagens landsbygdsbor är jakten

fortfarande en viktig och integrerad del av tillvaron. Tyngdpunkten i den svenska jägarkåren har dock med tiden förskjutits från landsbygd till stad. För stadsbor är jakten i stället ett rekreationstillfälle av hög kvalitet.

Det finns över 320 000 jägare i Sverige. Intresset för jakt är således stort. Det är angeläget att det natur- och miljöintresse som dessa personer har tas till vara. De nyblivna jägarna har emellertid ofta svårt att komma in i jaktgemenskapen. Deras jaktintresse måste fångas upp på ett bättre sätt än i dag. Det gäller inte minst kvinnor och ungdomar. Enligt direktiven bör därför utredningen överväga vilka åtgärder som behöver vidtas för att så blir fallet.

Av de svenska jägarna uppger så många som 50 000 att de har brist på jaktmark. Ytterligare ungefär 100 000 svenskar uppger i undersökningar att de är intresserade av att börja jaga men att de inte har tillgång till jaktmark. Det gäller i synnerhet människor som bor i tätorter. Tillgången på jaktmark begränsas på olika sätt. Först och främst sätter den fysiska begränsningen stopp. Dessutom vill markägarna av naturliga skäl först tillgodose sina egna och familjens jaktintressen. I prop. 1986/87:58 om ny jaktlag m.m. konstaterades att det inte finns någon helt utnyttjad älgjaktmark. Däremot finns det utrymme för fler jägare på den mark som används för jakt. Detta konstaterande har fortfarande giltighet. För att få en bättre balans mellan tillgång och efterfrågan på jaktmark skall utredningen lämna förslag till hur fler personer, särskilt de som saknar egen mark, kan ges möjlighet att jaga. Exempelvis bör förslag lämnas om hur markägare som själva inte utnyttjar sin mark i större utsträckning än i dag skall kunna förmås att upplåta mark för jakt åt andra. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt möjligheterna att upplåta den allmänt ägda marken, som t.ex. kommunala och kyrkliga marker.

3.3 Redovisning av utredningens undersökningar

3.3.1 Jaktmarker

Inledning

Sverige omfattar lite drygt 41 miljoner ha landareal, varav knappt 23 miljoner ha är produktiv skogsmark, drygt 5,5 miljoner ha impediment (myrmark eller berg) och drygt 3,5 miljoner ha jordbruksmark. Det är främst dessa marker som utgör de svenska jaktmarkerna. När det gäller skogsmark och impediment visar den senaste statistiken (Källa: Skogsstyrelsen och riksskogstaxeringen) att av 28,2 miljoner ha skogsmark (22,5 miljoner ha produktiv och 5,7 miljoner ha impediment) äger det allmänna knappt 3 miljoner ha, aktiebolag drygt 11 miljoner ha och övriga privata drygt 14 miljoner ha. Aktiebolagens marker har störst omfattning i Norrland medan det allmännas mark är relativt jämt fördelat över landet. Även övriga privatas marker har en relativt jämn fördelning över landet. Störst relativ omfattning har de enskildas marker i Götaland.

Utredningen har bl.a. genom olika enkäter försökt utröna hur stora delar av den ovan redovisade marken som används för jakt i dag. Nedan redovisas utfallet från dessa undersökningar och annat insamlat material.

Statens fastighetsverk

Statens fastighetsverk är en central förvaltningsmyndighet med uppgift att förvalta viss del av statens fasta egendom såsom utrikesfastigheter, de kungliga slotten, Djurgårdsmarken, regeringsbyggnaderna, vissa av statens kulturfastigheter, gamla fästen, monument, vissa älvsträckor och markområden samt vissa donationsfastigheter. Verket skall förvalta fastighetsbeståndet på ett sätt som bl.a. innebär god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet samt långsiktigt tar till vara, vårdar och utvecklar fastigheternas värden.

Fastighetsverket ansvarar för fastigheter med en sammanlagd markyta som uppgår till cirka 6 miljoner ha. Av denna mark bedöms cirka 500 000 ha vara produktiv brukningsbar skogsmark. Fastighetsverkets markinnehav

finns nästan uteslutande ovanför odlingsgränsen eller på renbetesfjällen. Utanför dessa områden förvaltar verket 15 fastigheter som sammanlagt har en areal uppgående till 10 000 ha.

Enligt Fastighetsverket utnyttjas all jaktbar mark för jakt.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket skall vara samlande och pådrivande i miljövårdsarbetet nationellt och internationellt. Verket skall inom sitt verksamhetsområde föreslå och genomföra ändamålsenliga och kostnadseffektiva åtgärder för att uppnå de av statsmakterna beslutade miljöpolitiska målen. Naturvårdsverket har bl.a. till uppgift att medverka till att säkerställa skyddsvärd natur. I det arbetet ingår att förvärva mark för att skydda den, samt ansvara för förvaltning av mark. Markåtkomsten sker bl.a. på initiativ av länsstyrelser. Naturvårdsverket antingen köper berörd mark eller betalar intrångserättigheter till markägaren.

Naturvård bedrivs på många sätt. Ett är att vara skonsam då naturresurser utnyttjas, att ta hänsyn till ekologiska förhållanden i samband med jord- och skogsbruk, vid energiproduktion och mineralbrytning m.m. Med lagens hjälp kan värdefulla områden skyddas. Nationalpark är den skyddsform som flertalet människor känner till. Vanligast är emellertid naturreservat. Båda skyddsformerna är inskrivna i naturvårdslagen (1964:822) och syftet är allmänt detsamma att bevara värdefull natur. Nationalparken är en kraftfullare och mer uppmärksammas skyddsform än naturreservat.

Urvalet av områden är olika för nationalpark och naturreservat. Nationalparker måste ligga på statens mark och riksdagen fattar beslut om dem. Det skall vara stora orörda områden som representerar svenska landskapstyper. Parkerna kan också vara tillgängliga för friluftslivet. Naturreservat är en mer flexibel skyddsform. Den kan också ge skydd åt en starkt kulturpåverkad miljö. Innehållet kan skifta från till ytan små geologiskt eller botaniskt intressanta platser till att täcka större variationsrika områden. Marken i reservaten är privat eller offentligt ägd, ibland både och, och beslut om dem fattas av länsstyrelsen eller kommunen.

Nedan redovisas vilka nationalparker som finns, var de är belägna samt hur stora de är.

Tabell 3.1

Nationalpark	Län	Beslutsdatum	Total areal (ha)	Landareal (ha)
Abisko	BD	1909-05-24	7 700	6 877
Stora sjöfallet	BD	1909-05-24	127 800	118 700
Sarek	BD	1909-05-24	197 000	193 100
Pieljekaise	BD	1909-05-24	15 340	13 988
Sånfjället	Z	1909-05-24	10 440	10 400
Hamra	X	1909-05-24	29	28
Ängsö	AB	1909-05-24	188	73
Garphyttan	T	1909-05-24	111	111
Gotska sandön	I	1909-05-24	4 500	3 638
Dalby söderskog	M	1918-06-07	37	37
Vadvetjåkka	BD	1920-03-01	2 630	2 852
Blå jungfrun	H	1926-02-05	191	66
Norra kvill	H	1927-05-06	111	109
Töfsingdalen	W	1930-03-29	1 615	1 613
Muddus	BD	1942-03-24	49 340	47 880
Padjelanta	BD	1962-05-09	198 400	167 100
Store mosse	F	1982-05-06	7 850	7 491
Tiveden	R,T	1983-03-17	1 352	1 216
Skuleskogen	Y	1984-05-10	2 950	2 650
Stenshuvud	L	1986-04-30	302	242
Björnlandet	AC	1991-02-07	1 130	1 095
Djurö	R	1991-02-07	2 400	315
Tyresta	AB	1993-07-01	1 970	1 880
Haparanda skärgård	BD	1995-01-01	6 000	770
Tresticklan	P	1996-05-07	2 909	2 722
Summa			642 295	584 693

Nedan redovisas hur många naturreservat som fanns den 31 december 1996, i vilka län de är belägna samt deras areal. Vidare redovisas i hur många reservat det råder inskränkningar i jakträtten respektive totalt jaktförbud. Arealen redovisas i ha.

Tabell 3.2

Län	Antal	Total areal	Landareal	Inskränkning i jakträtten		Totalt jaktförbud	
				Antal	Areal	Antal	Areal
AB	149	64 700	20 489	12	11 639	15	15 609
C	56	22 361	13 750	3	2 433	8	1 100
D	58	33 427	9 738	1	997	18	19 904
E	65	39 209	9 070	1	2 206	16	11 714
F	44	4 668	4 246	0	0	2	423
G	53	9 565	5 305	0	0	7	3 026
H	87	24 927	7 733	1	77	11	1 832
I	53	70 145	5 462	0	0	12	3 657
K	58	10 642	5 095	0	0	19	3 256
L	40	5 916	5 603	0	0	8	785
M	102	54 826	10 422	1	85	25	4 904
N	101	10 615	7 793	1	66	18	2 235
O	113	38 630	18 715	5	4 483	47	16 363
P	63	9 358	7 944	2	98	11	2 011
R	85	12 511	10 402	5	280	4	652
S	49	88 974	34 784	2	260	9	1 931
T	67	6 909	4 661	4	1 033	7	666
U	72	25 760	12 064	3	2 861	9	9 318
W	105	206 723	201 103	10	4 415	11	3 819
X	52	15 118	7 011	0	0	1	450
Y	65	13 726	9 895	1	10	7	1 513
Z	33	413 310	387 639	0	0	9	286
AC	61	747 252	681 169	2	550 922	11	2 676
BD	62	804 466	733 152	14	325 796	3	1 231
Summa	1 693	2 749 538	2 223 884	70	907 540	285	109 343

Fortifikationsverket och Försvarsmakten

Enligt förordningen (1994:643) med instruktion för Fortifikationsverket är verket central förvaltningsmyndighet med huvuduppgift att förvalta statens fastigheter avsedda för försvarsändamål (ändamålsfastigheter). Fastigheterna skall förvaltas så att god hushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås, ändamålsenliga mark-, anläggnings- och lokalresurser kan tillhandahållas på konkurrenskraftiga villkor samt att fastigheternas värde långsiktigt tas till vara. Fortifikationsverket har reglerat samverkansformerna med de stora hyresgästerna, t.ex. Försvarsmakten, genom ramavtal. Enligt ramav-

talet med Försvarmakten sköter Försvarmakten drift och löpande underhåll på uppdrag av Fortifikationsverket. Av ramavtalet, under rubriken Jakt och fiske, framgår vem som tecknar arrendekontrakt med berörda jaktklubbar och att jakt är förbehållet personal enligt Försvarmaktens bestämmande.

Försvarmakten har den 5 maj 1995, efter samråd med Fortifikationsverket, utfärdat interna bestämmelser om upplåtelse av jakträtt på mark som nyttjas av Försvarmakten. Enligt föreskrifterna skall jakträtt upplåtas på statens ändamålsfastigheter som nyttjas av Försvarmakten om fastigheterna är lämpliga för jakt. Jakträtt skall upplåtas till en jaktklubb som har anpassat antalet medlemmar i förhållande till områdets storlek och i sina stadgar bereder anställda i Försvarmakten och andra som främjar Försvarmaktens intressen möjlighet till kortjakt. Jakträtten skall upplåtas för en tid av högst fyra år till en jaktklubb på förband och skolor m.m. inom Försvarmakten.

Av allmänna råd för upplåtelse av jakträtt på av Försvarmakten nyttjade fastigheter framgår att syftet med upplåtelse av jakträtt är följande.

"Möjlighet till jakt är av stor betydelse för rekrytering och behållande av personal. Alla möjligheter i och utom tjänsten skall utnyttjas för att skapa trivsel i anställningen. Jakträttsupplåtelser skall därför utformas så, att bredast möjliga personalvård kan tillgodoses samtidigt som jakt och viltvård skall kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt. Vissa upplåtelser bör förbehållas kommenderad personal."

I svar på en enkät från utredningen redovisar Försvarmakten sitt fastighetsinnehav och hur fastigheterna används för jakt. I svaret säger Försvarmakten att vid konkurrens mellan olika intressen om tillträde till övnings- och skjutfält har alltid primärproduktionen, dvs. utbildning och övningsverksamhet, företräde. Detta medför att tillgängligheten till mark för jakt kan vara starkt begränsad. För vissa fält är jaktmöjligheterna begränsade till att omfatta 10-15 dagar inklusive älgjakt. En annan form av begränsning är när endast en mindre del av fältet är tillgänglig för jakt. Nedan redovisas svaren på utredningens enkät.

Tabell 3.4 (Areal redovisas i ha)

Län	Inägo-	Produktiv	Impedi-	Flygfält o	Total areal	Jaktbar
Norrbottn	1 360	11 746	7 138	1 436	21 680	13 988
Västerbottn	30	1 650	415	1 800	3 895	3 800
Jämtland	-	-	-	-	6 153	5 300
Västernorrland	340	3 430	1 113	-	4 643	4 035
Gävleborg	-	1 800	800	-	2 600	2 300
Kopparberg	4	803	338	51	1 196	986
Värmland	158	5 492	6 498	1 118	13 266	13 057
Örebro	50	300	-	-	350	300
Västmanland	-	-	-	-	-	-
Uppsala	-	-	-	-	-	-
Stockholm	1 275	3 751	1 078	261	13 737	9 915
Södermanland	510	1 620	2 147	175	4 502	3 884
Östergötland	3 249	5 540	90	480	9 359	8 893
Skaraborg	3 359	3 249	1 193	580	8 381	4 442
Göteborg och Bohus	138	1 962	3 146	302	5 548	4 350
Älvsborg	668	1 654	1 006	-	2 660	2 595
Jönköping	350	3 000	1 800	-	5 150	5 150
Kalmar	-	-	-	-	-	-
Gotland	-	-	-	-	6 104	5 775
Kronoberg	1 576	1 480	135	-	3 191	3 178
Halland	-	-	-	-	6 098	6 098
Blekinge	-	-	-	-	935	935
Skåne	316	2 817	4 042	700	7 876	6 884
Summa	13 225	50 294	30 939	6 903	127 324	105 865

Jaktmark upplåts endast till jaktklubbar som i sina stadgar har inskrivet att man skall vara anställd vid ett visst förband för att ha rätt att vara medlem. Försvarsmakten har cirka 50 jaktklubbar till vilka all jaktbar mark upplåts. Vissa mindre områden på cirka 1 500 ha upplåts till enskilda. Enligt Försvarsmakten utnyttjas all jaktbar mark.

Ledigbliven jaktmark lämnas aldrig ut till öppet anbudsförfarande med civila jaktklubbar som intressenter. Anpassning av jakten till övnings- och skjutverksamheten på fälten fordrar enligt Försvarsmakten ett nära samband mellan jaktklubbarnas medlemmar och förbanden.

Det finns för varje jaktklubb en lång kö av anställda som söker medlemsskap. I Försvarsmaktens allmänna råd för upplåtelse av jakträtt finns

en rekommenderad arealstorlek per jägare. I de sydligaste länen och på Gotland är den 75 ha per medlem, i Norrbotten och Västerbotten 200 ha per medlem och övriga landet 100 ha per medlem.

De sex största skogsbolagen

I den första tabellen (3.5) nedan redovisas hur skogsbolagens markareal (i ha) är fördelad på län och ägoslag. Vidare redovisas hur stor areal bolagen bedömt som jaktbar mark och i vilken omfattning marken ingår i jaktvårdsområde (jvo). Slutligen redovisas hur stor markareal (i ha) per jägare som bolagen eftersträvar vid upplåtelse av rätt till jakt inom respektive län.

I den andra tabellen (3.6) redovisas i vilken omfattning bolagen utnyttjar sin mark för jakt, om den upplåts till utomstående eller för anställda inom bolaget och i vilken omfattning upplåtelse till utomstående sker till enskilda eller jaktlag.

Tabell 3.5

Län	Inägo- mark	Produktiv skogsmark	Impedi- ment	Total areal	Jaktbar mark	Mark som ingår i Jvo	Markareal per jägare
Norrbotten	1 243	1 815 275	814 788	2 631 306	2 532 508	233 643	100-500
Västerbotten	¹ 2 171	1 658 917	¹ 499 547	2 203 374	2 189 417	499 921	100-400
Jämtland	¹ 1 131	1 326 538	¹ 427 721	1 767 430	1 897 342	192 418	100-400
Västernorrland	¹ 1 423	865 863	¹ 141 284	1 027 445	1 190 353	91 840	100-400
Gävleborg	2 832	699 738	106 798	809 368	791 571	130 717	50-400
Kopparberg	3 433	818 215	223 125	1 044 773	1 035 294	160 586	40-300
Värmland	2 887	460 294	83 625	546 836	544 100	145 275	50-100
Örebro	1 946	222 804	17 422	242 172	241 136	1 059	100-125
Västmanland	4 013	116 693	22 530	139 223	135 104	0	50-200
Uppsala	6 262	145 542	16 206	168 010	166 068	165	50-200
Stockholm	1 008	20 618	4 057	25 683	23 737	0	60-100
Södermanland	1 130	37 416	6 702	45 248	42 260	0	60-100
Östergötland	3 350	¹ 53 574	¹ 8 285	120 691	119 770	3 000	80-100
Skaraborg	2 217	34 321	4 875	41 413	41 229	0	70-100
Göteborg och Bohus	843	10 348	4 875	16 050	16 050	0	70-100
Älvsborg	1 328	43 508	4 585	49 421	49 333	0	50-100
Jönköping	1 415	52 959	8 883	63 257	63 158	0	70-100
Kalmar	2 290	¹ 85 410	¹ 14 580	110 926	110 650	4 000	80-100
Gotland	0	0	0	0	0	0	-
Kronoberg	857	67 840	7 863	76 196	75 896	10 000	60-100

Län	Inägo- mark	Produktiv skogsmark	Impedi- ment	Total areal	Jaktbar mark	Mark som ingår i Jvo	Markareal per jägare
Halland	281	15 829	2 287	18 397	18 178	0	60-80
Kristianstad	1 015	16 496	1 244	18 755	18 755	0	60-80
Blekinge	109	4 898	161	5 168	5 168	0	60-80
Malmöhus	420	2 895	256	3 571	3 571	0	60-80
Summa	1 43 604	1 8 571 614	1 2 421 713	11 174 713	11 013 700	1 459 524	40-500

¹ Uppgift saknas från ett bolag

Tabell 3.6

Bolag	Utnyttjas all jaktbar	Hur stor markareal	Mark som utnyttjas för jakt används för		Bolagets upplåtelse av jakt rätt fördelat på			
			inom före- taget osv	upplåtelse till utom	enskilda		jaktklubbar/lag	
					Antal	Areal (1 000 ha)	Antal	Areal (1 000 ha)
1	¹ Nej	323 419	841 000	3 430 000	380	949	3 139	2 892
2	Ja	0	200 000	100 000	³	³	³	³
3	Ja	0	160 000	498 000	0	0	626	658
4	² Nej	4 000	(Högvilt) 423 098	(Högvilt) 899 083	3 703	978	512	978
			(Småvilt) 542 094	(Småvilt) 780 087				
5	Ja	0	552 750	1 658 250	⁴ 350	380	⁵ 650	1 565
6	Ja	0	604 000	1 316 000	356	70	1 226	1 522
Summa		327 419	2 780 848/ 2 899 844	7 901 333/ 7 782 337	4 789	2 377	6 153	7 615

¹ Anledningen till att marken inte utnyttjas är att den ingår i reservat, används för renskötsel eller ligger inom eller är tätbebyggt område.

² Vissa arealer inom Uppsala, Stockholm och Östergötland utnyttjas inte på grund av att de är tätortsnära och utgör industrimark.

³ Sifferuppgift saknas.

⁴ De enskilda bildar tillsammans med andra jägare ett jaktlag.

⁵ Kortområden.

Av tabellen ovan framgår att all mark som är tillgänglig för jakt utnyttjas. Bolagen har också uppgivit att inga ytterligare marker kommer att upplåtas på ett- eller flerårskontrakt.

Bolagen har redovisat huruvida det förekommer korttidsjaktupplåtelse, dvs. upplåtelse av jakt per dag eller vecka, på deras marker, hur många kortjaktområden bolagen har, hur stor areal dessa omfattar, vilken jakt korten ger rätt till och hur många kort av varje typ som såldes jaktåret 1994/95. Tre bolag har uppgivit att det inte förekommer korttidsjaktupplåtelse på

deras marker. Inte något bolag avser att förändra hanteringen av och inställningen till korttidsupplåtelser.

Nedan följer en sammanställning över bolagens uppgifter om korttidsjakt. Sammanställningen omfattar hela landet. Korttidsjakt förekommer i följande län: Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland, Gävleborg, Kopparberg, Värmland, Örebro, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Kristianstad och Malmöhus.

Tabell 3.7

Bolag	Kortområden		Antal sålda kort som berättigar till jakt på				
	Antal	Ha	Allt vilt	Älg	Rådjur	Småvilt	Annat
1	36	141 160	30	60	740	1 672	340
2	651	1 561 000				6 500	
3	6	6 346				492	
Summa	693	1 708 506	30	60	740	8 664	340

Bolagen har även svarat på frågor om det finns utrymme för ytterligare jägare på deras marker i befintliga jaktlag, orsaken till att detta eventuella utrymme i så fall inte utnyttjas, vilka åtgärder bolagen kan göra för att fylla utrymmet och vilka andra åtgärder som kan tänkas.

Fyra bolag uppger att det finns utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag när det gäller jakt efter älg, rådjur och småvilt. Ett bolag att det även finns utrymme för jakt på bäver och predatorer. Av de två kvarvarande bolagen har ett svarat att det inte finns utrymme för fler jägare medan det andra svarat att det inte vet.

Orsaken till att fler jägare inte tas in i jaktlagen trots att det finns utrymme kan, enligt bolagen, vara många. Vanligaste uppfattningen är dock att jaktlagen, som redan är etablerade, har en ovilja att ta in fler jägare. Andra skäl som uppgivits är "förgubbning" i jägarkåren där många uppehåller en plats utan att jaga aktivt, att jaktvårdsområden ibland blockerar nya jägare, ojämnt jakttryck, långa resor samt minskande älgstam.

Att försöka påverka jaktlagen till en attitydförändring och pröva ekonomisk stimulans är två åtgärder som bolagen uppgivit att de kan vidta för att fylla utrymmet. Information är dock den allra vanligaste föreslagna åtgärden.

Andra åtgärdsförslag som bolagen kan tänka sig vidta är att dela på arrendena på älg och småvilt, individuella upplåtelse och krav på ett visst jägarantal i upplåtelsen.

Bolagen har även kommit med synpunkter på vilka andra åtgärder som kan tänkas vidtas för att få in fler jägare i jaktlagen. Förslagen är att jägarorganisationerna agerar för en ökad rekrytering och bättre utnyttjande av jaktmöjligheterna, nya medlemmar i jaktlagen får prövoår, fri uppsiktsjakt med kortlösare till jaktintresserad ungdom, ständig påverkan av jaktlagen för att jakttillfällen skall kunna tillvaratas, högre arrende och ungdomsplatser i jaktklubbarna.

Kyrkan

I den första tabellen (3.8) nedan redovisas hur kyrkans (stiftens) markareal (i ha) är fördelad på län och ägoslag. Vidare redovisas hur stor areal stiftens bedömt som jaktbar mark och i vilken omfattning marken ingår i jaktvårdsområde (jvo). Slutligen redovisas hur stor markareal (i ha) per jägare som stiftens eftersträvar vid upplåtelse av rätt till jakt inom respektive län.

I den andra tabellen (3.9) redovisas i vilken omfattning kyrkan utnyttjar sin mark för jakt, om den upplåts till utomstående eller för anställda inom kyrkan och i vilken omfattning upplåtelse till utomstående sker till enskilda eller jaktlag.

Tabell 3.8

Län	Inägo- mark	Produktiv skogsmark	Impedi- ment	Total areal	Jaktbar mark	Mark som ingår i Jvo	Markareal per jägare
Norrboten	122	17 421	14 099	31 642	31 642	6 933	-
Västerbotten	174	20 807	6 527	27 508	27 508	6 432	-
Jämtland	1 865	44 541	16 303	62 709	62 709	15 817	200-250
Västernorrland	1 070	23 770	4 350	29 190	29 190	9 171	75-200
Gävleborg	1 401	24 916	2 147	28 464	28 394	11 827	100
Kopparberg	399	23 705	4 624	28 728	28 728	12 487	40 och uppåt
Värmland	2 133	32 582	5 262	39 977	39 771	15 002	ca. 100
Örebro	¹ 2 066	¹ 23 720	¹ 2 028	¹ 27 814	27 814	1 129	40-100
Västmanland	² 2 448	² 9 581	² 1 250	² 13 279	13 266	3 370	40-66
Uppsala	6 260	10 906	988	18 154	18 064	507	86
Stockholm	³ 4 065	³ 8 834	³ 1 054	³ 13 953	11 692	810	30-75

Län	Inägo- mark	Produktiv skogsmark	Impedi- ment	Total areal	Jaktbar mark	Mark som ingår i Jvo	Markareal per jägare
Södermanland	3 476	9 420	680	13 576	13 576	2 715	ca. 45
Östergötland	6 750	13 700	1 380	21 830	21 393	-	ca. 100
Skaraborg	10 476	17 598	2 010	30 084	29 991	979	80-100
Göteborg och Bohus	1 672	3 584	1 639	6 895	6 700	-	-
Älvsborg	⁴ 2 871	⁴ 17 093	⁴ 2 483	⁴ 22 447	21 900	930	ca. 75
Jönköping	⁵ 3 426	⁵ 21 742	⁵ 3 347	⁵ 28 515	28 300	5 965	45-100
Kalmar	⁶ 4 611	⁶ 19 783	⁶ 1 991	⁶ 26 385	26 100	1 000	45-100
Gotland	2 598	6 998	2 000	11 596	10 000	0	ca. 20
Kronoberg	1 643	21 648	3 045	25 336	26 336	1 000	45
Halland	⁷ 2 444	⁷ 8 975	⁷ 1 550	⁷ 12 969	12 700	0	² 45
Kristianstad	2 600	5 250	600	8 450	7 600	-	-
Blekinge	650	2 039	163	2 852	2 500	-	-
Malmöhus	11 500	1 362	40	12 902	11 600	-	-
Summa	76 720	389 975	79 560	546 255	537 474	-	-

¹ Marken ingår i Skara, Karlstads, Västerås och Strängnäs stift.

² Marken ingår i Uppsala och Västerås stift.

³ Marken ingår i Strängnäs, Uppsala och Stockholms stift.

⁴ Marken ingår i Karlstads, Skara och Göteborgs stift.

⁵ Marken ingår i Växjö, Linköpings och Skara stift.

⁶ Marken ingår i Växjö och Linköpings stift.

⁷ Marken ingår i Göteborgs och Växjö stift.

Tabell 3.9

Stift (Stiftens jaktbara mark i ha)	Utnyttjas all jaktbar	Hur stor markareal	Mark som utnyttjas för jakt används för		Stiftets upplåtelser av jakt rätt fördelat på			
			inom stiftet an-	upplåtelser till utom-	enskilda		jaktklubbar/lag	
					Antal	Areal	Antal	Areal
Luleå (59 150)	Ja	0	1 043	58 107	6	² 2 100	129	58 679
Härnösand (91 899)	Ja	0	2 000	89 800	278	75 123	47	22 414
Uppsala (56 567)	Ja	0	5 247	51 320	326	41 279	28	15 288
Västerås (52 958)	Ja	0	4 500	48 458	Uppgift saknas			
Karlstad (52 542)	Ja	0	10 670	41 872	91	8 605	84	33 267
Stockholm (3 540)	Ja	0	0	3 540	32	2 300	6	1 154
Strängnäs (20 142)	Ja	0	950	19 192	168	20 142	0	0

Stift (Stiftens jaktbara mark i ha)	Utnyttjas all jaktbar	Hur stor markareal	Mark som utnyttjas för jakt används för		Stiftets upplåtelser av jakt rätt fördelat på			
			inom stiftet an-	upplåtelser till utom-	enskilda		jaktklubbar/lag	
					Antal	Areal	Antal	Areal
Linköping (41 000)	Ja	0	1 500	39 500	175	35 500	10	5 500
Skara (¹ 38 794)	Ja	0	¹ 1 698	¹ 37 373	249	22 896	71	16 175
Göteborg (30 575)	Ja	0	400	30 175	Uppgift saknas			
Växjö (61 105)	Ja	0	6 750	54 355	75	10 000	275	51 105
Visby (ca. 10 000)	Ja	0	0	10 000	57	4 700	21	5 293
Lund (ca. 21 800)	Ja	0	900	20 900	165	20 700	3	1 000
Summa (540 072)		0	35 658	504 592	1 622	243 345	674	209 875

¹ Det föreligger en skillnad på 277 ha mellan uppgiven jaktbar mark och den areal som utnyttjas för inom stiftet anställda eller upplåts till utomstående.

² Varav småvilt på 1 629 ha på vilken areal älgjakten arrenderas av jaktlag. Därav summan större än 59 150 ha.

Av tabellen ovan framgår att all mark som är tillgänglig för jakt utnyttjas. Stiftens har vidare uppgivit att inga ytterligare marker kommer att upplåtas på ett- eller flerårskontrakt.

Stiften har redovisat huruvida det förekommer korttidsjaktupplåtelse, dvs. upplåtelse av jakt per dag eller vecka, på deras marker, hur många kortjaktområden stiften har, hur stor areal dessa omfattar, vilken jakt korten ger rätt till och hur många kort av varje typ som såldes jaktåret 1994/95. Elva stift har uppgivit att det inte förekommer korttidsjaktupplåtelser på deras marker.

Det förekommer således korttidsupplåtelse endast inom två stift. Det är Karlstad och Skara som vardera har ett korttidsjaktområde. De är belägna i Värmlands och Skaraborgs län och är cirka 1 000 ha stora. I det ena förekommer endast småviltjakt och i det andra endast älgjakt.

Stiften har redovisat om det finns utrymme för ytterligare jägare på deras marker i befintliga jaktlag. Endast ett stift uppger att det finns utrymme för

fler jägare i befintliga jaktlag när det gäller jakt efter älg, rådjur och småvilt. Ytterligare tre stift anser att det finns utrymme för fler jägare när det gäller jakt efter småvilt. Fyra stift anser att det inte finns något ytterligare utrymme medan resterande stift är osäkra.

Kommunerna

Av landets 288 kommuner har 242 stycken besvarat enkäten. Av dessa 242 kommuner har 75 redovisat att de inte äger mark som kan utnyttjas för jakt. Svaren nedan bygger alltså på svar från 167 kommuner. Endast 15 kommuner har 5 000 ha jaktbar mark eller mer. Genomsnittsarealen för de kommuner som uppgivit att de äger mark som kan utnyttjas för jakt är omkring 1 800 ha. Den sammanlagda arealen som berörs av någon form av upplåtelse är cirka 250 000 ha.

Det bör anmärkas att vissa kommuner underlåtit att besvara vissa delfrågor i utredningens enkät. Det har fått till följd att siffrorna nedan inte alltid "går ihop".

Tabell 3.10

Län	Jaktbar mark	Markareal som ingår	Mark som utnyttjas för jakt används för	
			inom kommunen anställda	upplåtelser till utom- stående
Norrboten	17 608	10 078	139	16 622
Västerbotten	33 549	12 399	5 895	19 805
Jämtland	25 415	10 289	0	24 015
Västernorrland	20 753	8 500	1 116	18 834
Gävleborg	19 590	10 231	1 160	12 710
Kopparberg	30 287	18 614	2 051	14 551
Värmland	16 841	7 078	835	10 499
Örebro	4 409	0	874	2 671
Västmanland	11 822	9 370	1 504	10 252
Uppsala	5 673	5 354	1 185	5 466
Stockholm	14 141,4	4 361	3 518	14 749
Södermanland	9 984	2 510	1 071	9 745
Östergötland	9 404	1 044	464	8 670
Skaraborg	4 320	200	503	3 025
Göteborg och Bohus	20 037	6 630	105	23 578
Älvsborg	17 716	7 773	0	17 444
Jönköping	10 690	-	452	5 438
Kalmar	10 664	562	1 000	9 833
Gotland	200	-	0	0
Kronoberg	9 946	4 192	276	9 670
Halland	450	-	0	450
Kristianstad	2 285	0	100	1 512
Blekinge	2 805	136	317	3 415
Malmöhus	9 150	0	180	8 131
Summa	307 419	119 321	22 745	251 085

Av de tillfrågade kommunerna uppger 70 stycken att all jaktbar mark inte utnyttjas för jakt. Orsaken till att de inte används är många. Omkring 45 kommuner anger något eller några av följande skäl till varför den outnyttjade marken inte kan användas: marken är tätortsnära, ingår i ett fritids- eller rekreationsområde eller ingår i ett naturreservat. Endast 18 kommuner uppger att de kommer att upplåta ytterligare marker för jakt.

När det gäller jakten på befintliga marker anser 8 kommuner att det finns utrymme för ytterligare jägare på deras mark i befintliga jaktlag beträffande älg, 12 kommuner beträffande rådjur och 14 kommuner beträffande småvilt.

Korttidsupplåtelse av jakt är inte vanlig på den kommunala marken. Endast 15 kommuner uppger att det förekommer sådan jakt. De kommuner som uppgett att det förekommer korttidsupplåtelser är följande: Piteå i Norrbottens län, Vilhelmina i Västerbottens län, Berg, Krokoms, Ragunda och Strömsund i Jämtlands län, Gävle i Gävleborgs län, Haninge och Österåker i Stockholms län, Vänersborg i Älvsborgs län, Jönköping i Jönköpings län, Västervik i Kalmar län, Karlskrona och Olofström i Blekinge län samt Malmö i Malmöhus län.

Enskilda markägare

Genom en enkät till ett slumpmässigt urval av privata markägare, enskilda personer och dödsbon, i hela landet har utredningen försökt utröna hur marken utnyttjas i fråga om jakt. Utgångspunkt för urvalsramen har varit Skogsstyrelsens skogsdataregister. Registret innehåller samtliga fastigheter som är taxerade som jordbruksfastighet. Ramen utgjordes av 240 897 brukningsenheter med en sammanlagd areal på drygt 14 miljoner ha.

Nedan kommer resultatet från undersökningarna att redovisas på regioner och storleksklasser. När det gäller regionerna ingår följande län.

- Stockholmsområdet: Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län
- Göteborgsområdet: Hallands och Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län utom Dalsland
- Södra Sverige: Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län
- Övriga Götaland: Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands och Skaraborgs län samt Dalsland
- Övriga Svealand: Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län
- Norrland: Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län

Undersökningen visar tydligt att det absoluta flertalet brukningsenheter är förhållandevis små från jaktsynpunkt. I tabellen nedan redovisas antalet

brukningsenheter i olika storleksgrupper dels uppdelat på regioner, dels sett över hela landet. De regioner som skiljer sig mest åt är Sydsverige och Norrland. Procentuellt finns det fler små brukningsenheter i Sydsverige än i Norrland.

Tabell 3.11

	Storleksgrupper (total areal)								Totalt
	- 24 ha	25-49 ha	50-99 ha	100 -199 ha	200 -399 ha	400 -999 ha	1 000 -4 999 ha	5 000 ha	
<i>Region</i>	<i>Antal brukningsenheter (BE)</i>								
Stockholms- området	7 103	3 678	3 329	1 837	596	214	38	0	16 885
Göteborgs- området	12 853	6 641	4 655	1 698	328	54	9	0	26 238
Sydsverige	8 569	3 166	2 391	868	170	57	15	0	15 236
Övriga Götaland	24 200	14 634	13 206	6 216	1 715	366	34	0	60 379
Övriga Svealand	32 332	11 842	9 119	5 067	1 751	366	34	0	60 511
Norrland	21 328	10 982	12 105	9 736	5 376	1 895	224	2	61 648

Hela landet	106 361	51 033	44 805	25 621	10 335	3 951	5 361	2	240 897

Nästan 85 procent av brukningsenheterna är mindre än 100 ha och så stor andel som 44 procent är mindre än 25 ha. Antalet små fastigheter indikerar ett behov av samordning. Emellertid saknas uppgifter om geografisk struktur, dvs. var stora och små enheter ligger i terrängen, vilket gör det omöjligt att bedöma de egentliga behoven.

När det gäller Sydsverige är 93 procent av brukningsenheterna mindre än 100 ha och 56 procent mindre än 25 ha. I Norrland är endast 73 procent mindre än 100 ha och 35 procent mindre än 25 ha. Skillnaden indikerar att samordningsbehovet är större i södra Sverige än i Norrland. Om antalet jaktvårdsområden tas som ett mått på samordningsbehovet är dock förhållandet tvärtom. Det högsta antalet jaktvårdsområden finns i Norrland, det lägsta i Sydsverige.

Utredningen har frågat de enskilda markägarna om de har upplåtit jakt till utomstående under år 1995. Markägarna har svarat på följande sätt; först uppdelat på regioner i landet därefter på fastighetsstorlek.

Tabell 3.12

Bruknings- enheter (BE)	Region (område)						Hela riket
	Stock- holm	Göte- borg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norr- land	
<i>Antal (BE)</i>							
med upplåtelse	3 325	11 542	4 182	26 333	20 264	21 987	87 544
ingen upplåtelse	13 604	14 696	11 054	32 151	40 214	38 112	149 830

<i>areal i ha</i>							
med upplåtelse	308 769	562 676	211 394	1 439 633	1 359 206	2 878 138	6 759 815
ingen upplåtelse	699 050	501 966	363 719	1 794 407	1 389 913	2 797 815	7 546 870

Uppgift saknas, BE	46	0	0	1 895	33	1 549	3 523

Tabell 3.13

Bruknings- enheter (BE)	Areal mark i ha					Hela riket
	- 24	25 -99	100 - 399	400-		
<i>Antal (BE)</i>						
med upplåtelse	29 959	38 729	17 052	1 804		87 544
ingen upplåtelse	75 081	55 461	17 944	1 344		149 830

<i>areal i ha</i>						
med upplåtelse	367 290	1 868 470	3 232 193	1 291 862		6 759 815
ingen upplåtelse	628 169	3 030 605	3 010 558	877 538		7 546 870

Uppgift saknas, BE	1 344	1 648	362	168		3 523

Undersökningen visar att på 37 procent av antalet fastigheter är jakträthen upplåten medan den inte är upplåten på 63 procent. Om man i stället jämför hur stor *areal* som är upplåten respektive inte är upplåten blir procentsiffrorna 47 respektive 53. Arealmässigt är det alltså inte stor skillnad på mark som är upplåten respektive inte är upplåten.

Större brukningsenheter har genomgående högre frekvens upplåtelser än mindre. Jämför man t.ex. gruppen fastigheter mindre än 25 ha med gruppen fastigheter större än 400 ha visar det sig att endast 29 procent av fastigheterna i den första gruppen är upplåtna medan det för den senare gruppen är så stor andel som 57 procent som är upplåtna.

Sett över regioner finns det inte lika klara tecken på skillnader. Undersökningen får dock anses visa att andelen fastigheter som är upplåtna är mindre i Stockholmsområdet och södra Sverige än i övriga landet. Förhållandet är detsamma om man utgår från areal.

Sett över hela landet synes andelen fastigheter som är upplåtna ha ökat sedan början av 1980-talet. Jakt- och viltvårdsberedningen kom fram till att endast 23 procent av de enskilt ägda fastigheterna i landet var upplåtna till utomstående (SOU 1983:21 s. 104). Motsvarande siffra i dag är 37 procent.

När det gäller förekomsten av samarbete mellan fastigheter har utredningen försökt utröna vilka samarbetsformer som förekommer och omfattningen av dessa. Andelen brukningsenheter som inte svarat på just denna fråga är mycket stor. När det t.ex. gäller frågan om en fastighet ingår i ett jaktvårdsområde har en tredjedel av de som besvarat enkäten underlåtit att svara. Resultatet är därför svårt att tolka. Att man underlåtit att svara på frågan om jaktvårdsområden tyder närmast på att man inte förstått frågan, vilket i sin tur kan förklaras med att man inte är med i ett jaktvårdsområde och därför inte vet vad ett jaktvårdsområde är. Av de som besvarat frågan uppger ungefär hälften att deras fastighet är med i ett jaktvårdsområde. Det är tydligt att samarbetsformen är vanligare i norr än i söder. Inom storleksgrupperna är andelen fastigheter som ingår i jaktvårdsområden störst bland fastigheter som är mellan 25 och 99 ha.

När det gäller övriga samarbetsformer framgår att frivilligt samarbete kring älgjakten är vanlig. Resultatet tyder på att denna samarbetsform är vanligare än jaktvårdsområden. Frivilligt samarbete kring älgjakten förekommer på knappt 65 procent av de brukningsenheter som besvarat frågan. Sett över olika regioner i landet är förhållandena desamma utom i Blekinge, Kristianstad och Malmöhus län där samarbete kring älgjakt är mindre vanligt. Sett över storleksklasser på fastigheterna är tendensen densamma som för jaktvårdsområden.

När det gäller frivilligt samarbete kring småviltjakten är det partiella bortfallet stort och uppgifterna är således osäkra. Av de som besvarat frågan framgår att det förekommer frivillig samverkan på en tredjedel av brukningsenheterna. Sådant samarbete synes vara vanligast i regionerna Norr-

land, övriga Götaland och Stockholmsområdet. Sett över storleksklasser kan ingen större skillnad skönjas.

Utredningen har försökt utröna i vilken omfattning jakt förekommer på de enskilda fastigheterna och, om jakt förekommer, vem som bedrev jakten. Utfallet redovisas nedan.

Tabell 3.14

Vem jagar?	Region (område)						
	Stock- holm	Göte- borg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norr- land	Hela riket
<i>Antal bruknings- enheter (BE)</i>							
Ägare	9 613	11 482	7 622	22 788	34 624	26 835	112 964
Nyttjanderätts- havare	2 256	10 325	2 785	20 558	12 780	13 034	61 738
Ägare/Nyttjande- rättshavare	1 029	1 217	1 398	5 079	7 517	9 072	25 311
Ingen jakt bedrevs	3 987	3 213	3 428	9 363	5 590	11 143	36 723

Uppgift saknas	0	0	4	2 592	0	1 565	4 160

Totalt antal BE	16 885	26 238	15 236	60 379	60 511	61 648	240 897

<i>Total areal i ha</i>							
Ägare	577 077	474 118	342 734	1 612 185	1 349 927	2 513 836	6 869 877
Nyttjanderätts- havare	192 278	414 136	121 800	929 133	624 915	945 570	3 227 832
Ägare/Nyttjande- rättshavare	133 364	148 540	89 594	488 200	757 282	1 980 417	3 597 397
Ingen jakt bedrevs	116 012	27 848	18 852	182 222	39 986	216 786	601 706

Uppgift saknas	0	0	2 133	73 649	0	215 348	291 130

Summa areal	1 018 731	1 064 641	575 113	3 285 389	2 772 110	5 871 957	14 587 941

Tabell 3.15

Vem jagar?	Areal mark, ha				Hela riket
	-24	25-99	100-399	400-	
<i>Antal bruksenheter (BE)</i>					
Ägare	45 970	48 156	17 638	1 201	112 964
Nyttjanderättshavare	26 141	27 636	7 261	700	61 738
Ägare/Nyttjanderättshavare	3 818	10 396	9 837	1 260	25 311
Ingen jakt bedrivs	29 112	7 305	306	0	36 723
Totalt antal BE	105 041	93 513	35 042	3 161	236 737

Uppgift saknas	1 344	2 345	316	155	4 160

<i>Total areal i ha</i>					
Ägare	445 682	2 657 004	2 964 939	802 251	6 869 877
Nyttjanderättshavare	310 688	1 349 474	1 184 808	382 862	3 227 832
Ägare/Nyttjanderättshavare	56 602	496 697	2 058 296	985 801	3 597 397
Ingen jakt bedrivs	182 487	373 600	45 619	0	601 706
Summa areal	995 459	4 876 775	6 253 663	2 170 914	14 296 811

Av totalt cirka 241 000 bruksenheter förekommer det inte jakt på knappt 37 000. Detta motsvarar i det närmaste 600 000 ha mark. Det är alltså knappt 16 procent av landets privata bruksenheter som inte utnyttjas för jakt. Arealmässigt är det endast drygt 4 procent som inte utnyttjas för jakt.

Av de knappt 37 000 bruksenheter där jakt inte bedrivs är drygt 36 000 mindre än 100 ha. Sammanlagt motsvarar dessa mindre fastigheter en areal på knappt 560 000 ha. Den absoluta merparten av arealen där jakt inte bedrivs är alltså bruksenheter mindre än 100 ha. Arealandelen där ingen jakt bedrivs är förhållandevis jämt fördelad över landet. En något högre grad av utnyttjande kan dock skönjas i Stockholmsområdet.

Av undersökningen framgår också i vilken omfattning ägare av fastighet jagar tillsammans med nyttjanderättshavare. Räknat i antal bruksenheter är det betydligt vanligare att nyttjanderättshavare jagar ensamma än att jakt bedrivs tillsammans med ägare. Sett i arealtermer är det däremot

ungefär lika vanligt. Slutsatsen är att det är vanligare att jaga tillsammans på större enheter än små.

Utredningen har frågat de enskilda markägarna dels hur många personer som jagat på fastigheten under år 1995, dels hur många dagar (antalet jägare gånger antalet jakt dagar) man jagade på fastigheten under år 1995. Nedan redovisas utfallet.

Tabell 3.16

Antal jägare	Region (område)						Hela riket
	Stock-holm	Göte-borg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norr-land	
1 - 5	5 412	10 946	8 913	19 315	22 810	12 892	80 289
6 - 10	4 014	4 083	1 039	7 455	3 042	6 325	25 959
11 - 20	596	2 031	1 325	5 272	1 116	7 592	17 932
fler än 20	504	1 560	81	2 215	7 346	5 931	17 638
Antal BE med uppgift	10 526	18 620	11 358	34 258	34 316	32 741	141 818
Antal jägare per BE	8	7	5	7	20	12	11
*Areal per jägare i ha	33	24	31	39	26	11	21

Uppgift saknas	2372	4 405	451	16 758	20 606	17 765	62 356

* Gäller endast brukningsenheter (BE) där jakt bedrivits men utan någon samarbetsform

Tabell 3.17

Antal jägare	Areal mark i ha				Hela riket
	- 24	25 -99	100 - 399	400-	
1 - 5	26 933	41 056	11 731	569	80 289
6 - 10	7 135	11 543	6 488	793	25 959
11 - 20	6 750	2 712	7 922	548	17 932
fler än 20	4 578	7 900	4 278	882	17 638
Antal BE med uppgift	45 395	63 211	30 420	2 792	141 818
Antal jägare per BE	11	10	13	21	11
*Areal per jägare i ha	10	13	66	71	21

Uppgift saknas	31 878	25 322	4 632	524	62 356

* Gäller endast brukningsenheter (BE) där jakt bedrivits men utan någon samarbetsform

Vid analys av de båda tabellerna ovan samt de två närmast nedan skall beaktas att på de enheter där jaktligt samarbete förekommer kommer skattningen av antalet jägare att inkludera samtliga jägare på samtliga enheter, t.ex. om fem enheter jagar tillsammans med totalt 8 jägare kommer antalet redovisade jägare att bli $8 \times 5 = 40$ jägare.

Man kan notera att det inom samtliga regioner och inom samtliga storleksklasser upp till 399 ha är vanligast att det finns en till fem jägare på brukningsenheten. Medelantalet jägare per brukningsenhet skattas för hela riket till 11 jägare. Observera dock att här ingår den ovan beskrivna effekten av samsarbetsformer. Som väntat finns det en klar trend mot fler jägare per brukningsenhet ju större enheten är. Även areal per jägare har beräknats, dock enbart för brukningsenheter utan någon samsarbetsform. I genomsnitt har varje jägare i den gruppen 21 ha mark. Även här finns en klar trend mot att arealen per jägare ökar med enhetens areal.

Över regioner finns ingen klart uttalad trend. Det finns vissa regioner som skiljer sig från andra. Resultatet kan nämligen tyda på att man är fler jägare per brukningsenhet i regionen övriga Svealand och att man i Norrland har mindre areal per jägare att jaga på.

Tabell 3.18

Antal jakt dagar	Region (område)						Hela riket
	Stockholm	Göteborg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norrland	
1 - 10	1 200	2 531	4 422	5 213	8 011	2 779	24 157
11 - 20	1 598	5 616	1 723	7 746	4 881	5 584	27 149
21 - 50	3 875	2 994	3 946	8 328	6 163	8 736	34 043
fler än 50	1 745	1 878	255	3 980	6 848	7 694	22 399
Antal BE med uppgift	8 419	13 019	10 346	25 268	25 902	24 794	107 748
Antal jakt dagar per BE	45	31	24	35	191	97	86
*Areal / antal jakt dagar i ha	8	6	7	4	4	9	6

Uppgift saknas	4 480	10 006	1 462	25 748	29 019	25 711	96 426

* Gäller endast brukningsenheter (BE) där jakt bedrivits men utan någon samsarbetsform

Tabell 3.19

Antal jakt dagar	Areal mark i ha				Hela riket
	- 24	25 -99	100 - 399	400-	
1 - 10	12 524	9 432	2 174	27	24 157
11 - 20	6 720	17 276	3 090	63	27 149
21 - 50	10 465	13 250	9 917	411	34 043
fler än 50	4 578	7 090	9 136	1 596	22 399
Antal BE med uppgift	34 286	47 048	24 316	2 097	107 748
Antal jakt dagar per BE	119	65	77	127	86
*Areal / antal jakt dagar i ha	6	3	11	11	6
----- Uppgift saknas	42 987	41 485	10 736	1 219	96 426

* Gäller endast brukningsenheter (BE) där jakt bedrivits men utan någon samarbetsform

Det bör noteras att det partiella bortfallet är högt när det gäller antalet jakt dagar. Dessutom tillkommer det faktum att jaktligt samarbete förekommer på fastigheterna. Det går således inte att säga något om det totala antalet jakt dagar i landet, i en region eller för en storleksklass.

Sett över landet och även inom regionerna synes det vara vanligast att brukningsenheten har 21-50 jakt dagar. Enda undantaget är Göteborgsområdet. Sett över storleksklasser tyder resultatet på att antalet jakt dagar per brukningsenhet ökar med storleken på brukningsenheten.

Utredningen har försökt utröna vilket utrymme det finns för ytterligare jakt på enskilda marker. De tillfrågade har angett om det finns utrymme för ytterligare jakt på den tillfrågades mark avseende älg, rådjur och övrigt vilt. Resultatet redovisas nedan.

Tabell 3.20

Utrymme för ytterligare jakt	Region (område)						Hela riket
	Stock- holm	Göte- borg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norr- land	
Älg							
Utrymme finns, antal BE	690	1265	910	6 247	1 487	3 991	14 590
areal i ha	105 890	122 941	34 471	372 274	195 673	696 487	1 527 736
Utrymme saknas, antal BE	15 471	17 291	11 582	41 697	47 640	45 076	178 757
Vet ej, antal BE	725	4 377	1 431	4 588	7 908	5 545	24 573
Rådjur							
Utrymme finns, antal BE	3 812	4 568	2 617	12 378	1 768	1 573	26 716
areal i ha	270 270	190 507	124 660	1 007 597	312 766	405 291	2 311 091
Utrymme saknas, antal BE	12 343	13 250	11 165	34 697	42 449	43 155	157 060
Vet ej, antal BE	730	5 115	1 429	5 278	11 582	6 390	30 524
Övrigt vilt							
Utrymme finns, antal BE	2 639	748	1 531	9 881	1 474	6 740	22 944
areal i ha	248 007	107 585	81 204	755 802	385 444	1 620 830	3 198 872
Utrymme saknas, antal BE	12 097	14 867	11 340	36 098	41 774	36 465	152 640
Vet ej, antal BE	1 209	5 153	1 891	6 968	11 005	9 337	35 563

Tabell 3.21

Utrymme för ytterligare jakt	Areal mark i ha				Hela riket
	- 24	25 -99	100 - 399	400-	
Älg					
Utrymme finns, antal BE	4 033	4 691	5 554	311	14 590
areal i ha	65 878	221 042	1 080 153	160 664	1 527 736
Utrymme saknas, antal BE	77 556	74 334	24 111	2 755	178 757
Vet ej, antal BE	14 014	8 137	2 415	7	24 573
Rådjur					
Utrymme finns, antal BE	9 287	9 446	7 594	389	26 716
areal i ha	107 200	499 844	1 403 324	300 722	2 311 091
Utrymme saknas, antal BE	69 926	66 204	18 989	1 942	157 060
Vet ej, antal BE	17 247	8 875	4 155	247	30 524
Övrigt vilt					
Utrymme finns, antal BE	4 890	6 373	10 930	751	22 944
areal i ha	48 917	324 301	2 135 430	690 224	3 198 872
Utrymme saknas, antal BE	71 391	62 708	16 954	1 587	152 640
Vet ej, antal BE	19 108	12 042	4 081	333	35 563

Av cirka 241 000 brukningsenheter finns det utrymme för ytterligare jakt på knappt 15 000 beträffande älg, 27 000 beträffande rådjur och 23 000 beträffande övrigt vilt. Omräknat till areal motsvarar brukningsenheterna drygt 1,5 miljoner ha, 2,3 miljoner ha och 3,2 miljoner ha.

För samtliga viltarter förefaller merparten av arealen avse mellanstora enheter från 100-399 ha. Fördelat på regioner, syns för älg inga stora variationer. För rådjur återfinns knappt halva arealen i övriga Götaland. När det gäller övrigt vilt står Norrland för cirka halva arealen.

Utredningen har frågat fastighetsägarna om deras intresse för att upplåta jakt till utomstående. Som framgår nedan anger en överväldigande majoritet knappt 200 000 av cirka 241 000 att de saknar intresse för att upplåta jakt till utomstående. Uppgift saknas från drygt 20 000 enheter.

Tabell 3.22

Intresse för upplåtelse till utomstående	Region (område)						Hela riket
	Stock- holm	Göte- borg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norr- land	
Intresse finns	1 558	1 845	52	7 308	4 189	5 943	20 895
Intresse saknas	15 287	20 215	15 003	48 041	51 864	45 774	196 183
Uppgift saknas	40	4 178	182	5 030	4 458	9 931	23 819

Tabell 3.23

Intresse för upplåtelse till utomstående	Areal mark i ha				Hela riket
	- 24	-99	100	400-	
Intresse finns	2 961	9 420	7 676	838	20 895
Intresse saknas	88 961	80 764	24 477	1 981	196 183
Uppgift saknas	14 463	5 654	3 205	489	23 819

I tabellerna nedan har gjorts en specialbearbetning av de som i dag inte har upplåtit sin mark för jakt men som är intresserade. Totalt rör det sig om cirka 2 500 brukningsenheter med en total areal på drygt 550 000 ha. Medelfelen för dessa skattningar torde vara relativt höga. Den slutsatsen torde dock kunna dras att av de som i dag inte upplåter sin fastighet för

jakt är det endast en mycket liten del som är intresserad av att upplåta sin fastighet.

Tabell 3.24

Fastighet utan upplåtelse med utrymme för ytterligare jakt och intresse för upplåtelse hos ägaren	Region (område)						Hela riket
	Stock-holm	Göte-borg	Södra Sverige	Övriga Götaland	Övriga Svealand	Norr-land	
<u>Areal i ha</u>							
Älg	60 714	28 854	0	104 896	51 055	0	245 520
Rådjur	60 714	33 291	4 526	116 817	31 724	21 312	268 384
Övrigt vilt	8 514	1 940	4 526	151 516	104 090	210 215	480 810
Total sådan areal	60 714	33 219	4 526	163 437	104 090	210 215	576 273

Antal sådana BE	537	255	21	931	474	451	2 699
Övriga BE	16 348	25 983	15 215	59 448	60 037	61 197	238 228

Tabell 3.25

Fastighet utan upplåtelse med utrymme för ytterligare jakt och intresse för upplåtelse hos ägaren	Areal mark i ha				Hela riket
	- 24	25 -99	100 - 399	400-	
<u>Areal i ha</u>					
Älg	0	42 801	173 186	29 532	245 520
Rådjur	0	42 801	177 713	47 870	268 384
Övrigt vilt	0	0	329 979	150 822	480 801
Total sådan areal	0	42 801	366 546	166 926	576 273

Antal sådana BE	0	476	1 972	222	2 669
Övriga BE	106 385	95 362	33 386	3 094	238 228

3.3.2 Jägare

Undersökningen till jägarna riktade sig till ett urval av jaktkortslösande jägare i åldrarna 18 till 50 år. Av de svarande var 93,3 procent män och 6,7 procent kvinnor. Av dessa män och kvinnor ägde en tredjedel helt eller delvis lantbruksfastighet medan övriga två tredjedelar inte ägde sådan fastighet.

Utredningen har inte funnit att det föreligger några skillnader mellan åldersklasser. Tidigare undersökningar utredningen har att jämföra med visar samma utfall. I beräkningarna nedan av antalet jägare har utredningen utgått från hela populationen jaktkortslösare.

Med hänsyn till att andelen kvinnor är få i undersökningen får utredningens redovisning fördelat på kön anses vara osäker. När markanta skillnader förekommer indikerar detta dock att en skillnad föreligger i uppfattning mellan könen. Sådana skillnader, som dock förekommer sällan, redovisas nedan.

Eftersom uppgiftslämnarna till över 93 procent består av män skiljer sig inte männens svar nämnvärt från samtliga tillfrågades. Utredningen redovisar därför inte männens uppgifter särskilt.

Utredningen har frågat såväl jägarna som ett urval av den svenska befolkningen om deras föräldrar eller svärföräldrar jagar. Skillnaden mellan de båda grupperna är markant. Bland jägarna uppgav 74 procent att deras föräldrar eller svärföräldrar jagade. Motsvarande siffra för den svenska befolkningen i samma åldersgrupp var 30 procent. Bland gruppen jaktkortslösande kvinnor uppgav så många som 84 procent att deras föräldrar eller svärföräldrar jagade. Resultatet från jägarundersökningen tyder på att traditionen inom familjen har en stor betydelse för att en person jagar.

Av de jaktkortslösande jägarna uppgav två procent att de inte jagar längre. Av övriga tillfrågade jägare uppgav drygt 58 procent att de har jagat mer än tio år, 32 procent att de jagat mellan tre och tio år samt sju procent att de jagat två år eller mindre.

Av de jägare som slutat jaga angav knappt hälften att de inte har tid, en femtedel att de förlorat intresset och en tiondel att de förlorade jaktmarken. Tre procent uppgav att orsaken var för långa resor eller att det var för dyrt. Övriga tjugo procent uppgav annan orsak. Det kan noteras att det är enbart män som uppgivit att de slutat.

Utredningen har frågat jägaren hur stor andel av dennes eller dennes jaktlags normala jaktområde för älg respektive småvilt som disponerades genom avtal under år 1995. Svaren fördelade sig på följande sätt.

Tabell 3.26

	Älgjakt	Småviltjakt
Enbart egen mark	17 %	22 %
Mindre än 50 %	14 %	12 %
Mer än 50 %	13 %	13 %
Allt	29 %	29 %
Vet ej	27 %	24 %

Jägarna har fått besvara vad som huvudsakligen gäller för hans eller hennes möjligheter att jaga älg respektive småvilt. De har besvarat frågan på följande sätt.

Tabell 3.27

	Småvilt	Älg	Alternativ
<u>Upplåtelse</u>	9,1 %	19,2 %	Jagar i ett jaktlag eller motsvarande genom upplåtelse från enskild markägare
	7,2 %	13,7 %	Jagar i ett jaktlag eller motsvarande genom upplåtelse från skogsbolag, kommun, kyrka etc.
	9,8 %	10,5 %	Jagar i ett jaktvårdsområde genom upplåtelse från enskild markägare
	9,2 %	4,6 %	Jagar i ett jaktvårdsområde genom upplåtelse från skogsbolag, kommun, kyrka etc.
	9,5 %	1,1 %	Jagar ensam på mark som disponeras genom avtal
	3,2 %	0,9 %	Jagar genom att köpa korttidsupplåtelse
Summa:	48,0 %	50,0 %	
<u>Ägande</u>	19,3 %	8,0 %	Jagar ensam eller med familjemedlem/ägare på mark som jag/vi äger
	13,5 %	14,4 %	Jagar i ett jaktlag eller motsvarande genom att äga mark som ingår i detta
	7,3 %	11,1 %	Jagar i ett jaktvårdsområde genom att äga mark som ingår i detta
Summa:	40,1 %	33,5 %	
<u>Övrigt</u>	2,9 %	12,5 %	Blir bjuden på jakt
	9,0 %	4,0 %	Jagar efter löfte från markägare
Summa:	11,9 %	16,5 %	
Sammanlagt:	100,0 %	100,0 %	

Undersökningen visar att omkring hälften av jägarna, vare sig det gäller småvilt eller älg, jagar på mark de nyttjar genom någon form av upplåtelse. Omkring 12 procent av småviltjägarna och 16 procent av älgjägarna blir antingen bjudna på jakt eller jagar efter löfte från markägaren. Övriga jagar på mark de äger.

Av undersökningen framgår att jägarna jagar mest småvilt. Drygt 55 procent uppger att de jagar mest småvilt. Av de övriga jagar 26 procent lika mycket älg som småvilt och 18 procent mest älg. Av kvinnorna uppger 42 procent att de jagar mest småvilt, 17 procent att de jagar lika mycket älg som småvilt samt 41 procent att de jagar mest älg.

När det gäller antalet jakt dagar uppger 19 procent av jägarna att de inte jagade älg över huvud taget under år 1995. 20 procent jagade 1-3 dagar, 29 procent 4-7 dagar, 19 procent 8-14 dagar och 13 procent mer än 14 dagar. Motsvarande fråga beträffande småvilt gav följande resultat. Nio procent uppger att de inte jagat småvilt under år 1995, 12 procent hade 1-3 jakt dagar, 18 procent 4-7 jakt dagar, 23 procent 8-14 jakt dagar och 38 procent mer än 14 jakt dagar. Undersökningen tyder på att kvinnorna jagar småvilt mindre än männen gör. Av kvinnorna svarade nämligen 28 procent att de inte jagade alls och endast 18 procent att de hade mer än 14 jakt dagar på småvilt. Övriga siffror skilde sig inte nämnvärt från hela populationens svar.

Utredningen har också undersökt hur jägarens intresse för jakt förändrats de senaste åren. Omkring 50 procent uppger att deras intresse är oförändrat för såväl älg- som småviltjakt. När det gäller småviltjakt uppger 12 procent att intresset ökat mycket och 26 procent att intresset ökat något. Ett något minskat intresse finns hos 10 procent och endast 2 procent uppger att deras intresse minskat mycket. Motsvarande siffror för älgjakten visar att för 6 procent har intresset ökat mycket, för 17 procent ökat något, för 21 procent minskat något och för 6 procent minskat mycket. När det gäller intresset för älgjakt har 13 procent av kvinnorna uppgivit att deras intresse ökat mycket medan endast en procent uppger att intresset minskat mycket. Även i denna delen tyder resultatet på att kvinnorna har en något annan attityd till älgjakten än männen. Det kan också tyda på att fler kvinnor börjat på senare tid.

Jägarna har även redovisat hur antalet jakt dagar förändrats under de senaste åren. Av jägarna uppger 7 procent att antalet jakt dagar ökat mycket, 21 procent ökat något, 35 procent oförändrat, 29 procent minskat något och 8 procent minskat mycket.

För det fall intresset för jakten har förändrats har jägaren angivit följande orsak såsom den viktigaste.

Tabell 3.28

Ökade kostnader	9 %
Minskad tillgång på vilt	11 %
Svårare få tag på mark	7 %
Avstånd till jaktmark ökat	4 %
Har blivit äldre	6 %

Minskade kostnader	0 %
Ökad tillgång på vilt	7 %
Lättare att få tillgång till mark	6 %
Avstånd till jaktmark minskat	5 %

Annan orsak	41 %

Utredningen har undersökt vad ökad tillgång till mark skulle ha för betydelse för jägarens vilja att jaga fler dagar per år.

Tabell 3.29 Hur många fler dagar per år skulle du vilja jaga älg/småvilt om du hade tillgång till ytterligare mark?

	<u>Älg</u>	<u>Småvilt</u>
Ingen	54 %	38 %
1-3 dagar	12 %	8 %
4-7 dagar	17 %	12 %
8 dagar eller mer	17 %	42 %

Utredningen har försökt ta reda på vilka kostnader jägaren har för jakt.

Tabell 3.30 Vilka kostnader i kronor har du haft för att bedriva jakt på älg/småvilt år 1995?

	<u>Ingenting</u>	<u>1-500</u>	<u>500-2 000</u>	<u>Mer än 2 000</u>
<i>Kostnader för</i>				
Resor	22%/25%	47%/43%	25%/25%	6%/7%
Mark, fallavgifter, jaktkort	13%/21%	34%/45%	33%/22%	20%/13%
	<u>Ingenting</u>	<u>1-200</u>	<u>200-500</u>	<u>Mer än 500</u>
Viltvård	35%/44%	33%/29%	22%/18%	10%/9%

Undersökningen uppdelat på kön tyder på att kvinnorna har lägre kostnader för jakten. När det gäller kostnader för resor uppger 31 procent att de inte hade några kostnader alls för resor i samband med älgjakt och 43 procent att de inte hade några i samband med småviltjakt. Motsvarande procentsiffror för kostnader för viltvård var 52 respektive 63 procent.

Jägarna fick besvara frågan hur mycket de skulle kunna tänka sig att betala per år (inklusive köttandel) för att få tillgång till mera mark för älg/småvilt. 60 procent svarade att de inte behövde mera mark för älg eller småvilt. Övriga jägares svar, dvs. 40 procent motsvarande nästan 130 000 jägare, fördelade sig på följande sätt.

Tabell 3.31

	<u>Ingenting</u>	<u>1-500</u>	<u>500-2 000</u>	<u>Mer än 2 000</u>
<i>Kostnader för</i>				
Resor	39%/29%	29%/35%	27%/30%	5%/6%
Mark, fallavgifter, jaktkort	35%/25%	17%/23%	35%/37%	13%/15%
	<u>Ingenting</u>	<u>1-200</u>	<u>200-500</u>	<u>Mer än 500</u>
Viltvård	31%/24%	20%/24%	30%/32%	19%/20%

Undersökningsresultatet fördelat på kön tyder på att drygt hälften av kvinnorna inte är beredda att betala något alls för att få tillgång till mera mark för älgjakt. Knappt hälften uppger att de inte är beredda att betala något alls för att få tillgång till mer småviltjakt.

Av jägarna anser 7 procent att kostnaderna för jakt är låga jämfört med kostnaderna för andra fritidsaktiviteter, 38 procent att de är varken låga eller höga och 43 procent att kostnaderna är höga. Övriga 12 procent har ingen uppfattning.

Utredningen har frågat jägaren vilken kategori jaktintresserade som denne skulle kunna tänka sig att ta in permanent i det jaktlag han eller hon är

medlem i. En stor del av jägarna, 60 procent, har svarat att de inte är intresserade av att ta in ytterligare personer. Av de övriga ser de flesta hellre att den nye medlemmen är nybörjare än erfaren jägare.

Jägarna har ombetts att ange de tre viktigaste skälen till varför han eller hon bedriver jakt. Jägarna har haft tio olika alternativ att välja mellan. Rangordnat efter antal svar blev resultatet följande.

Tabell 3.32

<u>Skäl</u>	<u>Antal svar</u>
Naturupplevelser	995
Kamratskap	672
Avkoppling	655
Spänning	626
Intresse för hundar	329
Viltvårdsintresse	270
Ger jaktbyte/kött	254
Kontakt med släktingar och bygden där jägaren har rötter	199
Nöje	160
Intresse för skytte	114

Jägarna har fått redogöra för vilken viltvård de bedriver på den mark som han eller hon disponerar för jakt. När det gäller mark som disponeras för älgjakt är den i princip enda förekommande viltvårdsåtgärden utsättning av saltstenar. Beträffande mark som disponeras för småviltjakt ser rangordningen, efter antal svar, ut på följande sätt: Utsättning av saltstenar, vinterutfodring, viltåkerodling, rovdjurskontroll, uppsättning av holkar, iordningställande av viltvatten, övrigt, skyddsplanteringar samt utsättning av fasaner, raphöns m.m.

Utredningen har undersökt hur jägarna fått tillgång till sina nuvarande jaktmarker på älg respektive småvilt. Svaren från jägarna fördelar sig på följande sätt.

Tabell 3.33

	Älg	Småvilt
Genom bekanta	30,6 %	29,4 %
Äger marken	27,9 %	27,4 %
Annat sätt	20,1 %	20,8 %
Genom erbjudande från markägare	13,5 %	14,2 %
Genom anställning	3,9 %	4,2 %
Genom kölista	3,0 %	3,1 %
Genom anbud	0,4 %	0,3 %
Genom egen annonsering	0,3 %	0,4 %
Genom att svara på annons	0,2 %	0,1 %

Utredningen har för år 1995 undersökt intresset för korttidsjakt och kostnaderna för sådan jakt. Svaren på nedanstående frågor fördelade sig på följande sätt.

Tabell 3.34 Bedrev du korttidsjakt under 1995 (köp av korttidsupplåtelse, typ dag eller vecka)?

Nej	83,4 %
Ja och kostade mindre än 500 kr	10,7 %
Ja och kostade 500-1 000 kr	3,7 %
Ja och kostade 1 001-2 000 kr	1,2 %
Ja och kostade mer än 2001 kr	0,9 %

Tabell 3.35 Skulle du vara intresserad att bedriva mera korttidsjakt kommande år till 1995 års kostnader?

Ja	32 %
Nej	68 %

3.3.3 Presumptiva jägare

Enligt direktiven finns det i Sverige ett stort antal människor som skulle vara intresserade av att börja jaga men som av olika anledningar inte gjort det. I ett försök att utröna vilket intresse dessa presumtiva jägare har utförde utredningen under slutet av år 1995 och början av år 1996 en enkätundersökning. Undersökningsgruppen skulle representera i Sverige boende individer med ett eventuellt intresse av att börja jaga. Den undersökta populationen är i Sverige boende i åldern 18-50 år. Resultatet från undersökningen redovisas nedan.

Enligt direktiven skall utredningen företrädesvis titta på de som är intresserade av att börja jaga men som är förhindrade till det eftersom de inte har tillgång till jaktmark. Nedan redovisar utredningen, i anslutning till

övriga resultat, vad denna grupp har svarat. I förhållande till hela referensgruppen visar resultaten att gruppen som saknar jaktmark är överrepresenterad i Norrlands tätorter, på glesbygden i Svealand och mindre tätorter i Götaland.

I jämförelse med redovisningen i föregående avsnitt (jägarna) föreligger en relativt stor skillnad mellan jägare och den svenska befolkningen som helhet vad gäller jakttraditioner. Det föreligger dock ingen skillnad mellan könen. Däremot föreligger stora skillnader mellan könen vad gäller intresse av att avlägga jägarexamen.

Tabell 3.36 Den svenska jakten sägs bygga på traditioner. Jagar/jagade några av dina föräldrar/svärföräldrar?

	<u>Alla</u>	<u>Män</u>	<u>Kvinnor</u>
Ja	30,3 %	32 %	29 %
Nej	68,7 %	68 %	71 %

Tabell 3.37 Har du avlagt eller håller du på att avlägga jägarexamen?

	<u>Alla</u>	<u>Män</u>	<u>Kvinnor</u>	<u>Saknar jaktmark</u> (138 000 stycken)
Ja	7,6 %	12 %	3 %	20 % (27 600)
Nej, och är inte intresserad	77,3 %	66 %	89 %	24 % (33 100)
Nej, men är intresserad	15,1 %	22 %	8 %	56 % (77 300)

Tabell 3.38 Deltog du i jakt under år 1995?

	<u>Alla</u>	<u>Män</u>	<u>Kvinnor</u>
Ja	6,5 %	11 %	1,3 %
Nej	93,5 %	89 %	98,7 %

De som deltog i jakt under år 1995 ombads att avbryta enkäten eftersom studien inriktades på gruppen som inte jagar. Hela populationen 18-50 år bestod av 3 926 000 individer. Bortfallet var 35 procent och utredningen utgår från ett antagande som innebär att denna grupp helt saknar intresse av jakt. Detta innebär att 65 procent av populationen, dvs. 2 560 000 personer utgör jämförelsegrupp. Mot bakgrund av att könsfördelningen i populationen är helt jämn finns det 1 280 000 män och lika många kvinnor. Som konstaterats ovan hade 11 procent av männen och 1,3 procent av kvinnorna deltagit i jakt under år 1995. Dessa saknar relevans och har plockats bort från studien. Av männen återstår således 1 139 000 och bland kvinnorna 1 263 000.

Studien visar att det finns knappt 400 000 män och 150 000 kvinnor som är intresserade av att jaga om förutsättningar funnits. Fördelningen vad gäller intresse av olika slags jakt visas i följande tabell.

Tabell 3.39 Om förutsättningar funnits skulle du vara intresserad av att jaga?

	Alla	Män	Kvinnor	Saknar jaktmark
Älg	3,6 %	4 %	3 %	9 % (12 400)
Småvilt	6,2 %	10 %	3 %	31 % (42 800)
Både älg/småvilt	13,0 %	20 %	6 %	57 % (78 700)
Ingetdera	77,1 %	66 %	88 %	3 % (4 100)

En väsentlig fråga för utredningen är vilka hinder som föreligger för att delta i jakt. Nedanstående tabell redovisar fördelningen på olika svarsalternativ. Inom parantesen i tabellen har de relativa frekvenserna överförts till absoluta tal. Det mest frekventa svaret bland annat skäl var familjesituationen.

Tabell 3.40 Vad är det som hindrar dig från att delta i jakt?

	Alla	Män	Kvinnor
Saknar intresse	78,2 %	67,0 %	89,0 %
Har inte tid	8,7 %	13,0 %	4,7 %
	(207 000)	(148 000)	(59 000)
Saknar jaktmark	6,0 %	9,6 %	2,3 %
	(138 000)	(109 000)	(29 000)
Har inte råd	2,2 %	3,6 %	1,0 %
	(54 000)	(41 000)	(13 000)
För långa resor till jaktmarken	0,4 %	0,7 %	0,2 %
	(11 000)	(8 000)	(3 000)
Vet inte vart jag skall vända mig	1,3 %	2,7 %	-
	(31 000)	(31 000)	
Annat skäl	3,2 %	3,6 %	2,8 %
	(76 000)	(41 000)	(35 000)

Utredningen har särskilt intresserat sig för den grupp som uppgett att avsaknaden av jaktmark hindrar dem från att delta i jakt.

Nedan redovisas vad den presumtiva jägaren har för uppfattning om antal jakt dagar per år, reseavstånd till jaktmark, avtalstid vid upplåtelse samt kostnader för jakt. Siffran inom parentes anger antalet presumtiva jägare.

Tabell 3.41 Hur många dagar per år skulle du vilja jaga älg/småvilt?

	Älg				Småvilt			
	Alla	Män	Kvinnor	Saknar Jaktmark	Alla	Män	Kvinnor	Saknar Jaktmark
Ingen	30,4 % (163 000)	27 % (105 000)	39 % (58 000)	31 % (42 800)	13,9 % (79 000)	11 % (43 000)	24 % (36 000)	7 % (9 700)
1-3 dagar	29,2 % (162 000)	29 % (113 000)	32 % (49 000)	26 % (35 900)	18,3 % (101 000)	18 % (70 000)	21 % (31 000)	9 % (12 400)
4-7 dagar	24,8 % (136 000)	27 % (109 000)	18 % (27 000)	20 % (27 600)	21,4 % (116 000)	21 % (85 000)	20 % (31 000)	23 % (31 700)
8 dagar eller mer	15,6 % (86 000)	17 % (69 000)	11 % (17 000)	23 % (31 700)	46,4 % (250 000)	50 % (198 000)	35 % (52 000)	61 % (84 200)

Tabell 3.42 Vilket är det längsta avstånd (enkel resa) till jaktmarken för älg/småvilt som du kan tänka dig?

	Älg				Småvilt			
	Alla	Män	Kvinnor	Saknar Jaktmark	Alla	Män	Kvinnor	Saknar Jaktmark
- 5 mil	36,0 % (196 000)	35 % (139 000)	38 % (57 000)	48 % (66 200)	43,3 % (238 000)	43 % (170 000)	45 % (68 000)	50 % (69 000)
5-15 mil	36,4 % (197 000)	36 % (143 000)	36 % (54 000)	28 % (38 600)	37,0 % (203 000)	37 % (147 000)	37 % (56 000)	38 % (52 400)
16-30 mil	14,5 % (92 000)	15 % (59 000)	15 % (23 000)	9 % (12 400)	11,3 % (62 000)	12 % (48 000)	9 % (14 000)	5 % (6 900)
mer än 30 mil	13,2 % (72 000)	14 % (55 000)	11 % (17 000)	15 % (20 700)	8,4 % (46 000)	8 % (32 000)	9 % (14 000)	7 % (9 700)

Tabell 3.43 Många jägare saknar i dag egen jaktmark eller har inte tillräckligt mycket egen jaktmark och skriver därför avtal om att få disponera annans mark – vilken avtalstid anser du vara lämpligast?

	Alla	Män	Kvinnor	Saknar jaktmark
1 år	19,7 % (108 000)	20 % (78 000)	20 % (30 000)	12 % (16 600)
2 år	28,3 % (155 000)	31 % (123 000)	21 % (32 000)	36 % (49 700)
3-4 år	31,1 % (170 000)	31 % (123 000)	31 % (47 000)	24 % (33 100)
5 år eller mer	20,9 % (114 000)	18 % (72 000)	28 % (42 000)	28 % (1 400)

Tabell 3.44 Hur mycket skulle du kunna tänka dig att maximalt betala för att delta i älgjakt/småviltjakt under sju dagar under förutsättning att du får behålla bytet eller del därav?

Kostnad	Älg				Småvilt			
	Alla	Män	Kvinnor	Saknar jaktmark	Alla	Män	Kvinnor	Saknar jaktmark
Resor								
Ingenting	13,6 % (75 000)	12 % (48 000)	18 % (27 000)	11 % (15 200)	15,0 % (82 000)	11 % (44 000)	25 % (38 000)	15 % (20 700)
1-500 kr	60,9 % (333 000)	63 % (250 000)	55 % (83 000)	62 % (85 600)	62,1 % (337 000)	66 % (262 000)	50 % (75 000)	61 % (84 200)
500-2 000 kr	23,8 % (131 000)	24 % (95 000)	24 % (36 000)	26 % (35 900)	20,4 % (113 000)	21 % (83 000)	20 % (30 000)	23 % (31 700)
Mer än 2 000 kr	1,7 % (9 000)	1 % (4 000)	3 % (5 000)	1 % (1 400)	2,5 % (16 000)	2 % (8 000)	5 % (8 000)	1 % (1 400)
Mark m.m.								
Ingenting	14,7 % (81 000)	13 % (52 000)	19 % (29 000)	9 % (12 400)	17,2 % (94 000)	15 % (59 000)	23 % (35 000)	11 % (15 200)
1-500 kr	40,1 % (222 000)	44 % (174 000)	32 % (48 000)	42 % (58 000)	48,9 % (267 000)	48 % (190 000)	51 % (77 000)	49 % (67 600)
500-2 000 kr	40,9 % (226 000)	39 % (155 000)	47 % (71 000)	41 % (56 600)	30,5 % (167 000)	33 % (131 000)	24 % (36 000)	35 % (48 300)
Mer än 2 000 kr	4,3 % (23 000)	5 % (20 000)	2 % (3 000)	8 % (11 000)	3,4 % (19 000)	4 % (16 000)	2 % (3 000)	5 % (6 900)
Kostnad								
	Älg				Småvilt			
	Alla	Män	Kvinnor	Saknar jaktmark	Alla	Män	Kvinnor	Saknar jaktmark
Viltvård								
Ingenting	17,6 % (100 000)	17 % (67 000)	15 % (23 000)	14 % (19 300)	14,3 % (82 000)	14 % (55 000)	18 % (27 000)	12 % (16 600)
1-200 kr	31,9 % (177 000)	32 % (127 000)	33 % (50 000)	26 % (35 900)	37,1 % (203 000)	36 % (143 000)	40 % (60 000)	30 % (41 400)
200-500 kr	37,4 % (208 000)	39 % (155 000)	35 % (53 000)	45 % (62 100)	33,3 % (179 000)	36 % (143 000)	24 % (36 000)	40 % (55 200)
Mer än 500 kr	13,0 % (74 000)	12 % (48 000)	17 % (26 000)	15 % (20 700)	15,3 % (82 000)	14 % (55 000)	18 % (27 000)	18 % (24 800)

Utredningen har undersökt vad den presumtiva jägaren tycker om fadder-system och hur denne helst skulle vilja jaga älg respektive småvilt. Nedan redovisas frågorna och hur de besvarats. Siffrorna inom parentes anger det ungefärliga antalet personer.

Tabell 3.45 Om jägarorganisationerna skulle arrangera ett s.k. faddersystem (en van jägare tar med en blivande jägare på jakt) – skulle du vara intresserad av ett sådant arrangemang?

	<u>Alla</u>	<u>Män</u>	<u>Kvinnor</u>	<u>Saknar jaktmark</u>
Ja, till priset av högst 300 kr per dag	59,7 % (326 000)	61 % (242 000)	56 % (84 000)	64 % (88 300)
Ja, till priset av högst 500 kr per dag	14,8 % (81 000)	14 % (55 000)	17 % (26 000)	6 % (8 300)
Ja, till priset av högst 1 000 kr per dag	1,2 % (8 000)	2 % (8 000)	-	3 % (4 100)
Nej, inte intresserad över huvud taget	24,3 % (132 000)	23 % (91 000)	27 % (41 000)	27 % (37 300)

Tabell 3.46 Vilket av följande alternativ stämmer bäst överens med din uppfattning av hur du vill jaga älg/småvilt?

	<u>Älg</u>				<u>Småvilt</u>			
	<i>Alla</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Saknar jaktmark</i>	<i>Alla</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Saknar jaktmark</i>
Jag vill jaga ensam	12,9 % (68 000)	16 % (63 000)	3 % (5 000)	17 % (23 500)	49,6 % (273 000)	54 % (214 000)	39 % (59 000)	58 % (80 000)
Jag vill jaga i ett jaktlag	66,7 % (371 000)	62 % (246 000)	83 % (125 000)	69 % (95 200)	36,9 % (203 000)	33 % (131 000)	48 % (72 000)	35 % (48 300)
Jag vet inte	20,4 % (108 000)	22 % (87 000)	14 % (21 000)	14 % (19 300)	13,6 % (72 000)	13 % (52 000)	13 % (20 000)	8 % (11 000)

3.4 Överväganden och förslag

3.4.1 Inledning

I likhet med andra naturresurser betraktas den vilda faunan som en hela svenska folkets angelägenhet. Vid förvaltningen av vår vilda fauna måste hänsyn tas till alla partsintressen. Ökad möjlighet att jaga förutsätter därför att det med hänsyn till samtliga berörda intressen finns ett utrymme för ytterligare jakt.

Ett ökat antal jakttillfällen får inte äventyra en långsiktig ekologisk balans, en art- och individrik fauna eller hota nuvarande skydd för utrotningshotade arter. En förutsättning för en utvidgning av jakten är att utökningen inte skadar viltstammarna i deras egenskap av förnyelsebar resurs. Naturmiljöer, biotoper, måste tryggas så att arter som förekommer naturligt får chansen att leva vidare under ursprungliga förhållanden och i tillräckligt antal.

Jakten är accepterad som en del av samhällslivet. Debatten om jakten är ofta intensiv, förmodligen beroende på att detta är ett område där åsikterna

i bland går vitt isär oberoende av lojaliteter i övrigt. Liksom man i debatten i jaktfrågor skall ge utrymme för både jaktvänner och de som är skeptiska måste utredningen i sina överväganden och förslag ta hänsyn till dessa olika åsiktsinriktningar.

Jakten är en av människans äldsta kulturyttringar och har en bred folklig förankring. För många människor är jakt, liksom andra fritidsaktiviteter, en väsentlig del av livskvaliteten. Jakten kräver att man har förmågan till någon form av fysisk prestation och bidrar tveklöst till det som i dag kallas friskvård. Jakten i sig bidrar alltså till bättre fysisk och mental hälsa. Jakten erbjuder dessutom en viktig social funktion.

Jakt, liksom andra friluftaktiviteter, som på nu beskrivna sätt främjar den enskilda individen har ett allmänt intresse. Från det allmännas sida finns skäl att främja sådana aktiviteter. Utredningens överväganden och förslag siktar mot att ge så många som möjligt tillfälle att nyttja de goda förutsättningar till jakt som vårt vidsträckta land erbjuder. Som framgår ovan får detta inte ske till vilket pris som helst utan avvägningar måste göras mot andra intressen.

Nedan redovisar utredningen vilket behov det finns av fler jakttillfällen, jaktmarkerna och deras möjlighet att ge fler jakttillfällen samt avslutningsvis förslag på hur de nyblivna jägarnas jaktintresse kan fångas upp.

3.4.2 Behov av fler jakttillfällen

Av utredningens direktiv framgår att 50 000 av de svenska jägarna uppger att de har brist på jaktmark. Ytterligare ungefär 100 000 svenskar uppger i undersökningar att de är intresserade av att börja jaga men att de inte har tillgång till jaktmark. Utredningen har genom undersökningar riktade till jägarna och de presumtiva jägarna försökt utröna vilket behov av fler jakttillfällen som föreligger och vad som efterfrågas i fråga om jakt.

Undersökningen riktad till jägarna visar att omkring hälften av jägarna har ett oförändrat intresse för såväl småvilt- som älgjakt. Bland övriga jägare har främst intresset för småviltjakt ökat. Sett utifrån antal jaktdagar uppger 28 procent att antalet jaktdagar ökat under de senaste åren, 35 procent att

antalet dagar är oförändrat och 37 procent att antalet jakt dagar minskat. Mycket tyder på att det samlade intresset för jakt bland de jaktkortslösande jägarna inte förändrats mycket. I sammanhanget är viktigt att notera att det är ungefär lika många jägare som uppger att det blivit svårare (7 procent) respektive lättare (6 procent) att få tag på mark och att det är detta som påverkat deras intresse för jakten. Resultatet tyder på att brist på jaktmark sällan är orsaken till ett minskat jaktintresse.

En ökad tillgång till mark för den enskilde jägaren har dock betydelse för dennes vilja att jaga fler dagar per år. När det gäller älgjakt tyder undersökningsresultatet på att en sådan ökad tillgång skulle ha mindre betydelse för jägaren. Däremot skulle en ökad tillgång på mark påverka jägarens vilja att jaga småvilt. För drygt 40 procent av jägarna skulle sådana ändrade förhållanden kraftigt påverka antalet jakt dagar.

Resultatet i denna delen skall dock ställas i relation till vad jägaren är beredd att betala för att få tillgång till ytterligare mark. Utredningens undersökning visar att 60 procent av de jaktkortslösande jägarna inte behöver mer mark för älg eller småvilt. Det betyder att det finns i det närmaste 130 000 jägare i Sverige som vill ha tillgång till mera mark.

En stor del av dessa 130 000 jägare är dock inte beredda att betala något för att få tillgång till ytterligare mark. Undersökningsresultatet visar t.ex. att ungefär 45 000 älgjägare och 32 000 småviltjägare är intresserade endast om marken är gratis. Vidare framgår att ett stort antal av dessa jägare som vill ha tillgång till ytterligare mark inte är beredda att betala mer än 500 kr per år för ytterligare mark. Sålunda framgår att ungefär hälften av jägarna, dvs. 65 000, inte är villiga att betala något eller högst 500 kr per år för upplåtelseavgift m.m. för att få tillgång till ytterligare mark. Vidare framgår att omkring 85 000 jägare inte är beredda att betala något eller högst 500 kr per år i ökade resekostnader för att få tillgång till ytterligare mark. Endast knappt 10 000 jägare kan tänka sig att betala mer än 2 000 kr i resekostnader för att få tillgång till ytterligare mark. När det gäller kostnader för upplåtelseavgifter och fallavgifter m.m. kan knappt 20 000 jägare tänka sig att betala mer än 2 000 kr.

Det anförda leder till slutsatsen att det finns drygt 100 000 jägare i Sverige som uppger att de är i behov av ytterligare mark. Kostnaderna synes ha stor betydelse för dessa jägare. Ett stort antal av de drygt 100 000 jägare som är i behov av ytterligare mark har sådana krav härvidlag att deras behov inte kan realiseras. Det är t.ex. osannolikt att tro att man kan få ytterligare mark gratis. Endast en mindre del av jägarna kan tänka sig att betala mer än 2 000 kr för mark eller resor för att få tillgång till ytterligare mark. Majoriteten av jägarna kan tänka sig att betala högst 500 kr per år för resor eller mark m.m. Intresset av att få tillgång till ytterligare mark torde för dessa vara beroende av att marken är belägen nära jägarens bostadsort samt att jaktmarken är billig.

Med hänsyn till vad jägarna svarat på frågan vad ökad tillgång till mark har för betydelse för jägarens vilja att jaga är det sannolikt att en ökad tillgång till jaktmark främst påverkar jägarens intresse för småviltjakt.

I Sverige finns det knappt 400 000 män och 150 000 kvinnor i åldrarna 18-50 år som inte jagar men som är intresserade av jakt. Den vanligaste orsaken till att man trots ett intresse inte jagar är att man inte har tid. Ungefär 100 000 män och 30 000 kvinnor anser att brist på jaktmark är orsaken till att de inte deltar i jakt. Det är denna grupp som utredningen skall ägna särskild uppmärksamhet åt.

Undersökningen visar att drygt 30 000 av dessa inte är intresserade av att avlägga jägarexamen. Det torde innebära att deras möjlighet att börja jaga är små. När det gäller hur många dagar dessa presumtiva jägare skulle vilja jaga är det tydligt att småviltjakten är intressantast. Drygt 100 000 skulle vilja jaga fyra dagar eller mer. Endast ett fåtal vill inte alls jaga småvilt. När det gäller motsvarande siffror för älgjakt är det drygt 50 000 som vill jaga 4 dagar eller mer och så många som drygt 40 000 som inte vill jaga älg över huvud taget.

Omkring hälften av de presumtiva jägarna kan inte tänka sig att ha längre avstånd än 5 mil till jaktmarken. När det gäller småviltjakten uppger 70 000 att de inte vill ha längre än 5 mil och ytterligare drygt 50 000 att de kan tänka sig att åka högst 15 mil. Undersökningen får anses visa att

en stor del av de presumtiva jägarna endast kan tänka sig att jaga i närheten av bostadsorten.

Av de presumtiva jägarna, som uppgivit att brist på jaktmark är orsaken till att de inte jagar, är omkring 100 000 villiga att betala högst 500 kr för resor och drygt 80 000 högst 500 kr för jaktmark m.m. Resultatet tyder på att en mycket stor del av denna grupp inte kan eller inte vill lägga ut några större kostnader på jakten.

Sammantaget konstaterar utredningen att ett relativt stort antal jägare uppger att bristen på jaktmark har betydelse för deras möjlighet att jaga i den omfattning de önskar. Likaså finns det ett relativt stort antal svenskar som är intresserade av att börja jaga men som uppger att tillgången till jaktmark hindrar dem. Mot bakgrund härav drar utredningen den slutsatsen att det utifrån dessa utgångspunkter finns ett behov av att tillskapa fler jakttillfällen. Utredningen har därför undersökt vilka möjligheter det finns att få till stånd fler jakttillfällen i landet.

3.4.3 Jaktmarkerna och deras möjlighet att ge fler jakttillfällen

För att få en bättre balans mellan tillgång och efterfrågan på jaktmark skall utredningen enligt direktiven lämna förslag till hur fler personer, särskilt de som saknar egen mark, kan ges möjlighet att jaga. Utredningen bör lämna förslag till hur markägare som själva inte utnyttjar sin mark i större utsträckning än i dag skall kunna förmås att upplåta mark för jakt åt andra. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt möjligheten att upplåta den allmänt ägda marken. Nedan redovisar utredningen sina överväganden och förslag härvidlag.

Mark som förvaltas av Fastighetsverket

Som redovisats inledningsvis är Fastighetsverket den största förvaltaren av statens fasta egendom. Bl.a. förvaltas statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen av detta verk. Enligt uppgift från verket utnyttjas i dag all jaktbar mark för jakt. Det finns sålunda inte någon outnyttjad mark under Fastighetsverkets förvaltning.

Småviltjakten ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen har varit föremål för en omfattande utredning från det allmännas sida. En intensiv debatt har förekommit såväl i massmedia som mellan olika intressegrupper. Utredningen har inte haft anledning att granska detta upplåtelsesystem närmare men vill ändå utifrån de aspekter utredningen har att ta hänsyn till säga följande.

Den totala arealen som är tillgänglig för småviltjakt på statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen uppgår till 6 231 000 ha (Utredningen av småviltjakten och handredskapsfisket ovan odlingsgränsen och på renbetesfjället s. 27 ff.). Det är därmed fråga om mycket stora arealer som gjorts tillgängliga för allmänheten. Utredningen konstaterar att nuvarande upplåtelsesystem således gör det möjligt för ett stort antal jägare att bedriva småviltjakt. Även de jägare som saknar egen jaktmark ges här möjlighet att bedriva jakt. Tillgången på jakttillfällen, med nuvarande upplåtelsesystem, torde alltså vara mycket god.

Med utgångspunkt från vad jägarna uppgivit sig vara beredda att betala för jaktkort och resor för att få tillgång till jakt torde nu aktuell jakt trots allt inte vara tillgänglig för det stora flertalet. För den som bor nära upplåtelseområdet lär de avgifter som tillämpas vara på acceptabel nivå. Den jägare som inte bor nära upplåtelseområdet har dock svårt att utnyttja denna jakt. Rent allmänt kan konstateras att det torde vara en kostsam friluftaktivitet för den som inte bor på orten.

Nationalparker och naturreservat

Mark som tillhör staten kan avsättas till *nationalpark* i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligen oförändrat skick. För varje särskild nationalpark meddelas de föreskrifter som behövs för att ändamålet med parken skall kunna tillgodoses. Sådana föreskrifter får meddelas av Naturvårdsverket efter samråd med länsstyrelsen. Även föreskrifter om vården och förvaltningen av parken meddelas av Naturvårdsverket efter samråd med länsstyrelsen.

Syftet med nationalparkerna är att åt samtid och eftervärld såsom en hela nationens tillhörighet skydda sammanhängande större områden, vilka utgör karakteristiska prov på ursprungliga eller av kulturinflytelser relativt oberoende landskapstyper med tillhörande ytbildning, växtvärld och djurvärld. Parkerna är tänkta att bilda centralhärdar för vetenskaplig forskning; här framträder alltmer deras roll som orörda referensområden för forskningen. Men de skall också i princip stå öppna för envar (SOU 1951:5 s. 85).

Naturvårdsverket har utarbetat en policy för jakten i nationalparker. Denna policy följs när nationalparker inrättas i dag. Naturvårdsverkets grundinställning är att nationalparker skall ge skydd åt både flora och fauna. I en idealisk park förekommer inte jakt. De viktigaste motiven för detta är följande.

- Nationalparkens höga status som skyddade områden
- Historiskt konsekventa svenska regler
- Internationella regler
- Nationalparkernas funktion som orörda referensområden för forskning och miljöövervakning
- Etiska motiv
- Hänsyn till annat friluftsliv
- Strävan efter så låg nivå av störningar och påverkan som möjligt

Denna grundinställning vägs dock i vissa fall mot andra aspekter. Dessa aspekter är följande.

- Fördelarna med att nationalparken accepteras lokalt och får lokal förankring
- Eventuellt fördelar från naturvårdssynpunkt av jakt på en djurart

I nationalparker bör, enligt Naturvårdsverkets policy, vissa undantag från jaktförbud kunna ges åt lokalbefolkning eller tidigare ägare så länge de är verksamma, eller boende i anslutning till området. Alternativt kan vissa undantag ges under en bestämd övergångsperiod. Eventuella undantag och villkoren härför får bestämmas från nationalpark till nationalpark.

Som framgår ovan är nationalparker områden vars natur fått ett särskilt kvalificerat skydd. De syften nationalparkerna har innebär givetvis att intresset av fler jakttillfällen på dessa områden väger mycket lätt. Den

policy Naturvårdverket utarbetat beträffande jakten på dessa särpräglade områden är enligt utredningens uppfattning så generös man kan begära. Utredningen anser således inte att man kan eller bör tillåta jakt i nationalparker i större utsträckning än vad Naturvårdsverkets policy medger. Om man bortser från samernas jakt i vissa områden förekommer jakt i ett par parker. Detta synes stämma väl överens med den policy Naturvårdsverket utarbetat.

Nationalparker kan bara bildas på statens mark. På både enskild och statlig mark kan däremot bildas *naturreservat*. Institutet naturreservat skall endast användas om skyddet av ett område kräver sådana begränsningar av markutnyttjandet att det inte kan kombineras med pågående markanvändning. Länsstyrelsen kan förklara ett område som naturreservat om det behöver särskilt skydd eller vårdas på grund av sin betydelse för känndomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller eftersom området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv. Länsstyrelsen får föreskriva de inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten som är nödvändiga för att trygga ändamålet med reservatet. Bildande av naturreservat med nödvändiga föreskrifter förutsätter att det finns ett starkt allmänt intresse som motiverar denna åtgärd (prop. 1985/86:90 s. 176 f.).

Naturvårdsverket har utarbetat en policy för jakten i naturreservat. Denna policy följs när naturreservat inrättas i dag. Naturvårdsverkets policy för jakt i naturreservat är följande och redovisas i punktform.

- Syftet med ett naturreservat skall vara avgörande för om jakt skall tillåtas eller inte inom reservatet. Är syftet t.ex. att skydda en rik flora eller en värdefull geologisk formation erfordras således inte något jaktförbud.
- Har området stort värde för djurlivet, t.ex. en mindre sjö av stort värde för rastande sjöfågel, och kan jaktutövningen inom reservatet påtagligt försämra detta värde är det rimligt att inskränkningar i jakten tillgrips.
- Jaktförbud behöver dock inte nödvändigtvis vara totala. Jakten kan i stället anpassas så att förbud endast berör de arter som behöver särskilt skydd eller att jakten enbart får förekomma under viss tid på året, viss del av dygnet eller endast får ske inom vissa delar av reservatet osv.

- Anpassning av jakten kan ibland få tillgripas även för att undvika konflikter med övrigt friluftsliv. Anpassningen kan ibland också gälla jaktmetoder eller jaktmedel.
Som exempel kan nämnas förbud mot fällfångst på små marker eller områden med mycket friluftsliv, användning av blyhagel i grunda vattenområden, förbud mot att sätta upp jaktorn i områden där sådana inte behövs av säkerhetsskäl, förbud mot siktgator inom områden som skall lämnas till fri utveckling framför allt urskogsområden, förbud mot att transportera ut fällda djur med barmarksfordon i myrmarker där oacceptabel spårbildning kan befaras, förbud mot användande av drivande hund på alltför små markområden för att undvika irritation osv.
- Är inskränkningar i jakten inte nödvändiga för att skydda faunaintresset eller för att undvika påtagliga konflikter med annat friluftsliv skall jaktförbud inte tillgripas inom reservatet vare sig detta är av intrångskaraktär eller ägt av staten och bokfört på naturvårdsfonden. Detta innebär bl.a. att jakt skall ske utan inskränkningar i enlighet med regeringens jakttidsbestämmelser. Någon jakt får dock inte ske under artens yngeltid.
- Skydds jakt för att skydda en eller flera djurarter mot andra skall inte förekomma annat än i rena undantagsfall. Sådana ingripanden är i allmänhet föga meningsfulla eftersom de ofta har kortvarig effekt.
- Jakten skall ske enligt långtidsupplåtelser, vanligen fem år. Valet av nyttjanderättshavare skall vara noggrant. Korttids jakt skall inte förekomma inom naturreservat.

Utredningen anser att Naturvårdsverkets policy vad gäller jakt inom naturreservat är väl avvägd utifrån de ändamål naturreservaten skall främja. Policyn är sådan att det är möjligt att tillåta jakt när naturreservatets syften så tillåter. Därutöver bör självfallet inte jakt tillåtas.

Utredningen har med bistånd från Naturvårdsverket tagit fram statistik rörande nationalparker och naturreservat. Med hjälp från Naturvårdsverket har en större mängd föreskrifter för naturreservat granskats och bedömts. Utredningen noterar att det råder jaktförbud endast på mindre än fyra procent av naturreservatens areal. På 33 procent, eller drygt 900 000 ha, av marken råder det inskränkningar i jakträtten. Av dessa drygt 900 000 ha är

det två reservat, Vindelfjällens naturreservat och Sjauna naturreservat, som står för huvuddelen av arealen, nämligen drygt 835 000 ha.

Av föreskrifterna för Vindelfjällens naturreservat (drygt 550 000 ha) framgår att inskränkningarna i jakträtten endast gäller förbud att jaga andfågel och vadare och att inskränkningarna därför måste betraktas som marginella i detta reservat.

Sjauna naturreservat är, tillsammans med nationalparkerna Padjelanta, Sarek, Stora sjöfallet och Muddus samt naturreservatet Stubba, Europas i särklass största sammanhängande yta med så gott som orörd natur. Området innehåller bl.a. rika naturtyper där växter och djur förekommer i stor mångfald. Tack vare denna orörda och storslagna natur, områdets rika biologiska liv och dess historiska värde för samekulturen har det år 1996 av FN-organet UNESCO utnämnts till världsarv, World Heritage Site. Namnet är Lapplands världsarv och utmärkelsen förpliktar Sverige att bevara det i orört skick för kommande generationer.

Utredningen har med assistans från Naturvårdsverket genomfört ett relativt stort antal stickprovsundersökningar och på detta sätt försökt plocka fram exempel på reservat där jaktförbudet eller inskränkningarna kan anses tveksamma eller omotiverade. Utredningen har inte lyckats finna några sådana exempel.

Utredningen gör sålunda den bedömningen att det finns inga eller små möjligheter att hitta ytterligare jakttillfällen inom landets nationalparker och naturreservat.

Mark som förvaltas av Fortifikationsverket och Försvarsmakten

Enligt gällande lagstiftning ankommer det på Fortifikationsverket att förvalta mark som används för militära ändamål. Genom avtal har bl.a. rätten att nyttja jakten överlåtits på Försvarsmakten. Försvarsmakten förfogar sålunda över drygt 100 000 ha jaktbar mark. Marken är relativt jämt fördelad över landet. I Kalmar, Västmanlands och Uppsala län finns ingen jaktbar militär mark.

Av den undersökning utredningen låtit göra framgår att det råder speciella förhållanden på denna mark. Marken har primärt annat syfte och används som övnings- och skjutfält. Av förklarliga skäl kan jakt inte bedrivas på marken under perioder då den används för sitt huvudsakliga ändamål. Mot bakgrund av detta har Försvarsmakten beslutat att marken skall upplåtas till jaktklubbar där anställning vid ett förband är ett krav för medlemskap.

Enligt utredningen kan man ifrågasätta om det är lämpligt att jakten på nu aktuell mark endast förbehålls anställda inom Försvarsmakten. Om andra statliga myndigheter tilläts tillämpa motsvarande regelverk skulle t.ex. all jakt på mark som förvaltas av naturvårdsfonden upplåtas till Naturvårdsverkets anställda. Skulle ett sådant synsätt bli utbrett skulle stora jaktmarksarealer gå förlorade för den breda allmänheten.

En allmän princip för statligt ägd mark bör vara att den inte är tillgänglig enbart för statligt anställda utan öppen även för allmänheten när så är möjligt. Kan jakt, med hänsyn till det ändamål marken har i statlig ägo, bedrivas torde det också vara möjligt att hitta lösningar som tillåter att allmänheten får jaga. Utredningen inser att det råder särskilda förhållanden på mark som nyttjas av Försvarsmakten. Det kräver sannolikt att jakten, såsom i dag, administreras av jaktklubbar med nära anknytning till förbanden i landet. Som utredningen ser det finns det emellertid inget som hindrar att även de som inte är anställda vid försvarsmakten skulle kunna bli medlemmar i dessa klubbar och bedriva jakt under överinseende av de medlemmar som är anställda vid Försvarsmakten. Det innebär att delar av föreningens medlemmar i jaktklubben skulle kunna vara marklösa jägare boende inom förbandets närområde.

Den närmare utformningen av ett sådant system bör handhas av Försvarsmakten så att hänsyn kan tas till de speciella förhållanden som råder. Utredningen föreslår att Försvarsmakten får i uppdrag att utforma regler som öppnar en möjlighet för allmänheten att nyttja jakt på statlig mark som används av Försvarsmakten.

Allmänt vatten

Regeringen har i beslut den 21 november 1996 beslutat att utredningen i sitt arbete skall beakta ett av Naturvårdsverket redovisat uppdrag om jakt på allmänt vatten. I beslutet sägs att en utvidgad jakt på sådana områden kan vara ett sätt att förbättra tillgången på jaktmark. Arbetet i denna del har krävt särskilda överväganden och blivit så omfattande att utredningen funnit det lämpligt att redovisa sina förslag och överväganden i ett särskilt avsnitt. Utredningens förslag innebär att fler personer får möjlighet att jaga på allmänt vatten. Förslaget redovisas i avsnitt 4. För många marklösa jägare som efterfrågar jaktmark nära bostadsorten innebär förslaget utökade jaktmöjligheter.

Mark som förvaltas av kyrkan

Utredningens undersökning visar att kyrkan förfogar över knappt 540 000 ha jaktbar mark. Enligt kyrkan utnyttjas all jaktbar mark för jakt. Därav används 500 000 ha för upplåtelser till utomstående. Endast ett mindre markinnehav används av anställda inom kyrkan. Undersökningen visar också att det inom vissa stift finns utrymme för ytterligare jägare i befintliga jaktlag. Det framgår att det främst gäller jakt på småvilt. Utredningen återkommer till denna fråga nedan i avsnittet Utrymme för ytterligare jägare i befintliga jaktlag.

Mark som förvaltas av kommuner

Av landets 288 kommuner har 242 besvarat utredningens enkät. Undersökningen visar att 75 av dessa kommuner inte äger någon mark som kan utnyttjas för jakt. Övriga 167 kommuner har tillsammans drygt 300 000 ha jaktbar mark. I 70 kommuner utnyttjas inte all jaktbar mark. Hur stora arealer det rör sig om som inte utnyttjas är osäkert eftersom de flesta kommunerna inte lämnat upplysning om detta. Mycket tyder dock på att marken är svår att göra tillgänglig för allmänheten. De vanligaste orsakerna till att marken inte används är nämligen att den är tätortsnära, ingår i fritids- eller rekreationsområde eller ingår i naturreservat.

Mindre än 20 kommuner uppger att de kommer att upplåta ytterligare marker för jakt. Arealmässigt är det fråga om små enheter. Sammantaget ger undersökningen anledning att tro att den kommunala marken i det närmaste är fullt utnyttjad och att det endast finns ett litet utrymme för fler jakttillfällen.

Utredningen anser att flera goda exempel finns att hämta från kommunernas verksamhet när det gäller att bereda presumtiva jägare, ungdomar och marklösa jägare tillfälle att få jaga. Flera kommuner upplåter nämligen jaktträffen till föreningar med anknytning till en frivillig jägarorganisation. Ändamålet med sådant samarbete torde i flertalet fall vara att bereda föreningen ökade möjligheter att utbilda jaktintresserade personer i jakt och viltvård. Mot att få nyttja den kommunala marken ansvarar föreningen för utbildning och fortbildning av jägare. Ofta ansvarar föreningen också för erforderligt fältarbete med viltvården.

Utredningen anser det vara önskvärt om flera kommuner kunde använda sin jaktbara mark på detta sätt till gagn för presumtiva och marklösa jägare inom kommunen. Förutom att man ger sina kommunmedlemmar möjlighet att bedriva en meningsfull och berikande friluftaktivitet kan kommunen dra fördelar av ett sådant förfarande. Kommunerna kan på ett, från både ekonomisk och praktisk synpunkt, fördelaktigt sätt avlastas det viltvårdsansvar som åvilar markägaren.

Mark som förvaltas av de sex största skogsbolagen

Utredningens undersökning visar att de sex största skogsbolagen förfogar över drygt 11 miljoner ha jaktbar mark. Enligt bolagen utnyttjas all jaktbar mark för jakt. Omkring en fjärdedel av denna mark utnyttjas av anställda inom bolagen. Övrig mark upplåts till utomstående. Majoriteten av bolagen uppger att det finns utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag när det gäller jakt efter älg, rådjur och småvilt. Utredningen återkommer till denna fråga nedan i avsnittet Utrymme för ytterligare jägare i befintliga jaktlag.

Mark som förvaltas av enskilda fastighetsägare

Utredningens undersökning visar att de fastigheter som ägs av enskilda utnyttjas i hög grad. Av landets privata brukningsenheter är det endast fyra procent, eller 600 000 ha, som inte utnyttjas för jakt. Av dessa 37 000 brukningsenheter är 29 000 mindre än 25 ha och drygt 36 000 mindre än 100 ha. Antalsmässigt är det därmed knappt 16 procent av landets privata brukningsenheter som inte utnyttjas för jakt. Arealandelen där ingen jakt bedrivs är förhållandevis jämt fördelad över landet. En något större grad av outnyttjande kan dock skönjas i Stockholmsområdet.

Medelarealen på de knappt 30 000 fastigheter som är under 25 ha är 6 ha. Enligt utredningens uppfattning torde dessa fastigheter vara svåra att utnyttja för jakt utan samverkan med andra fastigheter. De är emellertid spridda över hela landet och de fall där samverkan kan bli aktuell måste vara ytterst få. Att omkring 95 procent av arealen för landets privata brukningsenheter utnyttjas för jakt får från jaktlig synpunkt anses vara mycket bra. Utredningen anser att resultatet från undersökningen härvidlag visar att de privata brukningsenheterna utnyttjas för jakt i mycket hög grad och att man inte kan begära mycket mer. Det finns, enligt utredningen, inte vare sig möjligheter eller skäl att vidta några åtgärder beträffande de fastigheter som inte utnyttjas för jakt i dag.

När det gäller vilket utrymme det finns för ytterligare jakt på enskilda marker visar utredningens undersökningar att det finns utrymme för ytterligare jakt på en relativt stor areal. Intresset för att upplåta sin mark till utomstående är dock litet. Utredningen drar den slutsatsen att av de som i dag inte upplåter sin fastighet för jakt är det endast en mycket liten del som är intresserad av sådana upplåtelser.

När det gäller fastigheter som i dag upplåts och där det finns utrymme för ytterligare jakttillfällen anser utredningen att det finns få åtgärder som kan vidtas. Den åtgärd som kan vara verksam är information och upplysning för att ändra jägarnas attityd. På så sätt kan dessa förmås att dela med sig av det överskott på jakttillfällen deras jaktmark har. För större enskilda markägare som upplåter jaktmark vill dock utredningen hänvisa till vad som sägs nedan under rubriken Utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag.

Jaktvårdsområden

Flertalet fastigheter i Sverige har en från jaktlig synpunkt mindre lämplig form och storlek. Olika former av samverkan har vuxit fram under åren genom initiativ från fastighetsägare som upplevt ägosplittringens negativa konsekvenser och insett behovet av samarbete. Syftet med samarbetet har varit att skapa sämja mellan jaktutövande fastighetsägare samt få till stånd bättre ordning vid utövandet av jakten. Den samverkan som här avses har ofta byggts på frivilliga initiativ från fastighetsägarnas sida och privata överenskommelser dem emellan.

Motivet med jaktvårdsområdesinstitutet kan i ett historiskt perspektiv sägas vara att försöka samordna jaktutövningen mellan ägare till mindre och splittrade fastigheter genom att föra ihop dem till större sammanhängande jaktområden. Det primära syftet med att bilda ett jaktvårdsområde är att främja viltvården och att skapa möjligheter till positiv samverkan mellan fastighetsägarna. Avgörande för om en viss åtgärd skall anses falla inom ramen för jaktvårdsområdets ändamål är alltid om viltvården främjas.

Jaktvårdsområden har och har haft stor betydelse för möjligheterna att jaga och att tillskapa jakttillfällen. Mindre områden som annars inte kunnat utnyttjas för jakt har med syftet att främja viltvården slagits samman till större områden och därigenom skapat goda tillfällen till jakt och viltvård.

Jakten är ett friluftsintrasse. Det finns från det allmännas sida ett uttalat intresse av att främja friluftslivet i allmänhet. Exempelvis innehåller lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. särskilda hänsynsregler om mark- och vattenområden som har stor betydelse för friluftslivet. Utredningen vill med detta understryka att skapandet av jakttillfällen visserligen har ett allmänt intresse men att det även finns andra lika tungt vägande friluftsintrassen som det allmänna har att främja.

Genom jaktvårdsområdesinstitutet kan jaktintresset främjas med tvångsåtgärder om det intresset sammanfaller med främjandet av viltvården. Med gällande lagstiftning kan även beslut som inte rör viltvården fattas inom ett jaktvårdsområde och bli bindande för samtliga medlemmar. Det innebär att

det rena jaktintresset ibland ges större tyngd än friheten för en fastighetsägare att förfoga över sin fastighet.

Förfogandefriheten för en fastighetsägare innebär bl.a. att denne skall vara fri att avgöra om han eller hon vill jaga på sin fastighet. Markägaren skall också vara fri att bestämma vem som skall jaga på fastigheten och fritt kunna överlåta denna rätt till annan.

I avsnitt 7 föreslår utredningen relativt genomgripande förändringar av det nuvarande jaktvårdsområdesinstitutet. Detta är gammalt och har inte följt med den senare tidens utveckling på lagstiftningsområdet. Bl.a. har Sveriges inkorporerande av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och förändringarna av äganderättsskyddet i regeringsformen inneburit ändrade förutsättningar som berör jaktvårdsområdesinstitutet. Utredningen är av den bestämda uppfattningen att de ändringar utredningen föreslår ger förutsättningar för att det skall kunna skapas fler jaktmöjligheter på goda villkor. Sammantaget innebär förslaget att jaktvårdsområdena utvecklas så att de utgör en bas för lokalt inflytande under demokratiska former.

Utredningen vill i detta sammanhang särskilt peka på en förändring som påverkar antalet jakttillfällen.

I dag finns en möjlighet för en jaktvårdsområdesförening att upplåta rätt till jakt inom jaktvårdsområdet om det finns föreskrifter om sådan upplåtelse i föreningens stadgar. En förutsättning är dock att jakten skall bedrivas gemensamt inom jaktvårdsområdet. Enligt utredningen är det svårt att avgöra vilken effekt denna bestämmelse har haft för antalet jakttillfällen. Utredningen anser emellertid att det finns vissa möjligheter att mäta effekten samt dessutom avgöra vilken möjlighet systemet innebär för marklösa jägare att få tillgång till jaktmark.

Landets jaktvårdsområden är, med få undantag, medlemmar i Svenska jägareförbundet. Svenska jägareförbundet har sedan 1966 i tidskriften *Svensk jakt* publicerat sitt register över korttidsupplåtelser. Någonstans att jaga. Jaktmarksutredningen har i sitt betänkande *Jaktmarker* (SOU 1974:80) redovisat antalet jakttillfällen som utbudits genom jaktvårdsområdenas

försorg och som registrerats av Svenska jägareförbundet. Uppgifterna i utredningen är från 1973 års register.

I detta sammanhang är det viktigt att betona att vid denna tid förutsatte en upplåtelse av jakt att samtliga fastighetsägare var ense därom. Numera kan en enskild fastighetsägare inte förhindra sådana upplåtelser. En majoritet av fastighetsägarna kan i dag besluta om sådana regler mot minoritetens vilja.

Utredningen har jämfört jaktvårdsområdenas utbud av jaktmark i dag med jaktmarksutredningens resultat. År 1973 fanns det 1 480 jaktvårdsområden i landet med en total areal på 6,3 miljoner ha. I 1973 års register fanns det 42 jaktvårdsområden som erbjöd jakt åt jaktintresserade, bl.a. marklösa jägare. Av dessa jaktvårdsområden fanns 2 i Värmland, 5 i Jämtland, 33 i Västerbotten, 1 i Norrbotten och 1 i Västernorrland. År 1996 fanns det 1 890 jaktvårdsområden med en total areal på 7,3 miljoner ha. I Svensk jakt nummer 8 för år 1996 har Svenska jägareförbundet senast redovisat registret Någonstans att jaga. Av sammanställningen framgår att det år 1996 fanns sammanlagt 28 jaktvårdsområden som erbjöd jakt. Av dessa fanns 3 i Norrbotten och 25 i Västerbotten.

Utredningen konstaterar utifrån innehållet i Svenska jägareförbundets register att antalet jakttillfällen som erbjuds intresserade jägare och då även marklösa jägare är få. Jämförelsen med förhållandena år 1973 visar dessutom att antalet jakttillfällen som på detta sätt offentligt utbjuds till bl.a. marklösa jägare minskat. Detta är förvånande om man betänker att antalet jaktvårdsområden och dess sammanlagda areal ökat kraftigt under samma period och att jaktvårdsområdesföreningarna dessutom fått möjlighet att med tvång upplåta rätt till jakt för att just kunna erbjuda fler jakttillfällen.

Enligt utredningen behöver det införas förändringar i jaktvårdsområdesinstitutet så att de jakttillfällen som inte utnyttjas verkligen kommer ut till den jaktintresserade allmänheten. Den nuvarande möjligheten för en förening att upplåta jakt bör finnas kvar dock med vissa justeringar som redovisas i avsnittet Viltvårdsområden. Utredningen föreslår emellertid följande förändringar i syfte att skapa fler jakttillfällen och som, i enlighet med utredningens direktiv, innebär att markägare som inte själva utnyttjar sin

mark kan förmås upplåta mark för jakt åt andra. Jaktvårdsområdesinstitutet hindrar nämligen i dag markägare att upplåta sin mark för jakt.

I dag tillämpas ett system med jakträttsbevis inom jaktvårdsområdena. Det innebär att i jaktvårdsområden där man får jaga utan hänsyn till fastighetsgränserna fördelas jaktutövningsrätten med arealinnehavet som fördelningsgrund. Innehav av jakträttsbevis erfordras för att få jaga inom jaktvårdsområdet. Varje fastighetsägare har, oavsett storleken på sitt fastighetsinnehav, rätt till minst ett jakträttsbevis. För att en fastighetsägare skall kunna få fler jakträttsbevis fordras mer än ett visst arealtal som skall anges i stadgarna. Om det t.ex. i stadgarna anges att en jakträttshavare har rätt att lösa ett bevis för varje påbörjat 100-tal ha så har en fastighetsägare med 100 ha eller mindre rätt till ett jakträttsbevis. En fastighetsägare som har mer än 100 ha men mindre än 200 ha får lösa två jakträttsbevis osv. I exemplet innebär det alltså att två familjemedlemmar inte kan jaga samtidigt om deras fastighetsinnehav understiger 100 ha. Arealtalet är således avgörande för antalet jägare inom jaktvårdsområdet och reglerar därmed jakttrycket.

I lagen om jaktvårdsområden har sedan den 15 juni 1984 funnits regler som inskränker fastighetsägarens rätt att avtala om upplåtelser. För upplåtelse eller överlåtelse av jakträtt inom ett jaktvårdsområde får föreskrivas krav på tillstånd av jaktvårdsområdesföreningen. Tillstånd får vägras om den till vilken jakträtten upplåts eller överlåts inte förfogar över mark inom jaktvårdsområdet av sådan storlek som föreskrivs i föreningens stadgar. För att den som har jakträtt på grund av avtal skall ha rätt att få ut ett jakträttsbevis fordras att denne disponerar jakt på minst det antal hektar som anges i stadgarna. Om arealtalet är satt till 100 ha innebär det att en fastighetsägare med mindre mark som själv inte utnyttjar sin mark för jakt inte kan upplåta jakträtten på fastigheten till annan.

Systemet med jakträttsbevis i kombination med nu aktuell inskränkning kan få egendomliga konsekvenser. Om det i stadgarna anges att fastighetsägare har rätt att lösa ett jakträttsbevis för varje påbörjat 100-tal ha så innebär det att en fastighetsägare med en fastighet vars areal uppgår till 103 ha har rätt att lösa två jakträttsbevis. Denne fastighetsägare har möjlighet att upplåta jakten på 100 ha eller att upplåta rätten att lösa jakträttsbevis för denna areal och själv utnyttja den överskjutande arealen på 3 ha som berättigar

honom till jakt inom hela området. I praktiken kan man dock lika gärna se det som att fastighetsägaren upplåter 3 ha mark och behåller resten själv. En fastighetsägare som har 80 ha har dock ingen möjlighet att upplåta jakträtten eller upplåta rätten att lösa jakträttsbevis.

Antalet presumtiva jägare inom ett jaktvårdsområde regleras genom reglerna om jakträttsbevis. Genom att tillåta en jaktvårdsområdesförening att bestämma arealkrav för rätt till jakträttsbevis överläts åt föreningen att bestämma jaktrycket inom området. Att därutöver inskränka fastighetsägarens möjligheter att förfoga över sin fastighet är inte behövligt från viltvårdssynpunkt. Dessutom hindrar dessa regler en fastighetsägare som själv inte utnyttjar sin mark att upplåta sin mark för jakt åt andra. Ett hinder som gäller oavsett om jakten skall bedrivas gemensamt inom området eller ej.

Enligt utredningen går det inte annat än i undantagsfall att motivera ett ingrepp i den enskilde fastighetsägarens rätt att utnyttja sin egendom på sätt nu beskrivits. Det är svårt att finna att det föreligger en rimlig balans mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränkningen. Det allmänna intresset av att det inte förekommer ett för högt jaktryck inom jaktvårdsområdet regleras redan genom reglerna om jakträttsbevis. Enligt utredningens direktiv finns det ett allmänt intresse av att tillskapa fler jakttilfällen. Detta kan inom jaktvårdsområdesinstitutet ske genom att ägare till små fastigheter får tillbaka rätten att upplåta jakträtten på sin fastighet.

Utredningen föreslår att varje fastighetsägare i ett jaktvårdsområde skall ha rätt att genom upplåtelse av sin jakträtt sätta en annan person i sitt ställe under samma villkor som gäller för honom eller henne själv. Om fastighetsägaren upplåter sin jakträtt till annan uppkommer inte någon ökning av antalet personer som äger utöva jakträtt inom jaktvårdsområdet. Upplåtelsen kan därför inte heller anses medföra men för övriga fastighetsägare inom området.

Utrymme för fler jägare i befintliga jaktlag

Undersökningarna riktade till olika markägargrupper visar att i princip all jaktbar mark utnyttjas men att det på många håll finns utrymme för fler jägare på jaktmarken. En vanlig uppfattning är att jaktlag som är etablerade har en ovilja att ta in fler jägare. Även tidigare jaktutredningar har funnit att jaktmarkerna på många håll utnyttjas av ett betydligt lägre antal jägare än vad som är motiverat med hänsyn till viltet och de jagandes behov av jaktmöjligheter. Man har även funnit att jaktmarkerna används ensidigt, t.ex. att stora arealer inte utnyttjas för annan jakt än älgjakt (se t.ex. SOU 1983:21 s. 299). Det är uppenbart att detta problem kvarstår trots att man tidigare föreslagit åtgärder för att komma till rätta med detta.

Det torde alltså vara så på många håll att etablerade jaktlag undviker att ta in nya medlemmar när befintliga medlemmar av en eller annan anledning slutar att jaga. Utredningens undersökning visar att hela 60 procent av jägarna inte är intresserade av att ta in permanenta medlemmar i det jaktlag där jägaren är medlem.

Utredningen anser att det behöver komma till stånd en attitydförändring hos många jägare för att nyblivna jägare skall få det lättare att komma in i jaktgemenskapen. Det ligger dessutom i jägarnas egna intressen att värna om och ta med nya jägare. Bl.a. skulle en större generositet från deras sida troligen medföra mindre efterfrågan på jaktmark och därvid påverka prisnivån på jaktupplåtelse. Det arbete som bedrivits hittills har inte varit tillräckligt för att få till stånd en attitydförändring.

För att kunna bryta denna trend är det inte tillräckligt med informationsinsatser från jägarorganisationerna. Stora markägare torde ha goda möjligheter att vid upplåtelse av mark, omförhandling av avtal m.m. kunna ställa sådana krav på nyttjanderättshavaren att denne låter nya jägare komma in i jaktgemenskapen när utrymme finns. Utredningen är av den uppfattningen att en förening med styrelse och stadgar är den lämpligaste avtalsparten om man som markägare vill försäkra sig om att jaktlaget har en vilja att ta tillvara de jakttillfällen jaktmarken erbjuder.

Utredningen anser således att det finns skäl att förorda upplåtelser till föreningar, framför enkla bolag och enskilda personer, när det gäller att främja fler jakttillfällen. En viktig skillnad mellan ett enkelt bolag och en förening är nämligen det förhållandet att bolaget är en sluten och föreningen en öppen association. Typiskt för bolaget är sålunda att det i detta ingår ett visst bestämt antal bolagsmän, medan det är ett kännetecken för en förenings organisation att medlemsantalet kan växla utan att alla kvarvarande medlemmar behöver samtycka och att en ändring av antalet medlemmar inte påverkar föreningens juridiska struktur.

För att en ideell förening skall äga rättssubjektivitet och alltså anses som en juridisk person krävs enligt rättspraxis att den valt styrelse och antagit stadgar om hur beslut i föreningens angelägenheter fattas, föreningens namn och ändamål (se NJA 1973 s. 341 och 1987 s. 394).

Det finns fördelar att vinna om föreningar i större utsträckning än hittills skulle användas som avtalsparter vid upplåtelse av jaktmark. Detta gäller främst större marker med plats för många jägare. Om jägare med skilda intressen ges medlemskap i föreningen kommer jaktmarken att utnyttjas för jakt efter olika slags vilt och jakten bedrivs i flera olika former.

Utredningen anser att upplåtelser av jakt på allmän mark – utredningen menar då upplåtelser som i juridisk mening är att betrakta som nyttjanderättsavtal – bör upplåtas företrädesvis till föreningar. Endast undantagsvis bör andra upplåtelser förekomma. Krav skall därvid ställas på skriftliga stadgar så att föreningens ändamål kan bedömas. Därvid bör företräde ges åt föreningar som dels har intresse att främja all jakt dels villiga att erbjuda ungdomar och marklösa jägare medlemskap när utrymme finns för fler jägare. Utredningen anser att detta kan vara ett sätt att utnyttja den allmänt ägda marken till fullo och samtidigt öppna plats åt ungdomar och marklösa jägare som har svårt att komma in i jaktgemenskapen. Nyttjanderättsavtalen bör dessutom villkoras på sådant sätt att föreningen förpliktas att följa sina ändamål. Eftersom kvinnor är underrepresenterade i jägarkåren bör också jaktföreningarna kunna stimulera deras jaktdeltagande.

Utredningen anser att även bolag, kyrkan och andra större markägare i större omfattning än hittills borde kunna upplåta sina jaktmarker till jaktlag som är mera fast organiserade som föreningar.

Det bör även i framtiden ligga i de båda jägarorganisationernas intresse att verka för att jaktlagen organiseras som föreningar. Som framgått ovan finns det ett sådant intresse från det allmännas sida. Enligt utredningen bör därför denna verksamhet vara en del i jägarorganisationernas åtaganden för att erhålla organisationsbidrag från staten. Jägarorganisationerna bör i sin verksamhet även bistå sina medlemmar med förslag till föreningsstadgar.

3.4.4 Att fånga upp de nyblivna jägarnas jaktintresse

Som anges i utredningens direktiv är det angeläget att de nyblivna jägarna ges möjlighet att komma in i jaktgemenskapen och att deras jaktintresse fångas upp på ett bättre sätt än i dag. Utredningen anser att jägarorganisationerna har en avgörande roll i dessa frågor. Utan en aktiv insats från dessa folkrörelseorganisationer kan inte dessa mål uppnås. Enligt utredningen är det huvudsakligen på lokal nivå som detta arbete kan bedrivas. Inom flera kommuner förekommer i dag att delar av den kommunala jaktmarken upplåts till jägarorganisationerna för att bl.a. kunna fånga upp nyblivna jägares jaktintresse.

Utredningens undersökning till vad utredningen kallar presumtiva jägare visar att en mycket stor andel av de som skulle vilja börja jaga är intresserade av ett faddersystem där en van jägare tar med en blivande jägare på jakt. Enligt utredningen bör jägarorganisationerna verka för ett sådant faddersystem.

Utredningen är vidare av den uppfattningen att den allmänt ägda marken bör kunna utnyttjas i större utsträckning för sådant ändamål. Mark kan i sådant fall upplåtas till lokal förening med anknytning till jägarorganisation mot att föreningen åtar sig att verka för att utbilda nya jägare och ge marklösa jägare tillgång till jaktmark. Utredningen gör den bedömningen att den kommunala marken är särskilt lämplig för detta ändamål. Ett skäl till varför utredningen anser detta är att en mycket stor del de presumtiva jägarna vill ha nära till jaktmarken och därmed lokal anknytning. Dessutom

synes flera kommuner redan tillämpa liknande system i dag vilket talar för att utredningens uppfattning är riktig.